

“SEMMONEN HAUSKA PAIKKA, MISSÄ VOI VIETTÄÄ AIKAA
KAVEREITTEN KANSSA“
Ristikivitalohanke nuorten näkökulmasta

Hanna Hiltunen

Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Heinäkuu 2001

“SEMMONEN HAUSKA PAIKKA, MISSÄ VOI VIETTÄÄ AIKAA KAVEREITTEN KANSSA“ Ristikivitalohanke nuorten näkökulmasta

Hanna Hiltunen
ohjaajat Kimmo Jokinen, Jyrki Jyrkämä

Sosiologia
Heinäkuu 2001
Jyväskylän yliopisto
64 sivua

TIIVISTELMÄ

Tutkielmassa kuvataan Jyväskylän Ristikivessä toimivaa Ristikivitalohanketta. Ristikivitalohanke on alueen asukkaiden järjestämää nuorisotyötä, jonka tavoitteena on sen järjestäjien mukaan tehdä nuorten matkasta aikuisuuteen turvallinen. Tutkielmassa kuvataan hanketta ja sen historiaa hankkeen puuhämiehen Ilari Kotimäen kertomana. Lisäksi kuvataan Ristikivitalohankkeen yhteydessä järjestettävään nuorisotalotoimintaan eli nuokkariin osallistuvien nuorten näkemyksiä hankkeesta ja etenkin nuokkarista.

Tutkielmassa käytetyt menetelmät ovat etnografisen tutkimuksen perusmenetelmät osallistuva havainnointi ja haastattelu. Aineisto koostuu pääasiassa nuorisotalotoiminnan aikana tehdystä havainnoinnista sekä hankkeen vetäjän Ilari Kotimäen ja kymmenen nuokkarilla käyvän nuoren haastatteluista. Aineiston analyysissä on käytetty tiheää kuvausta ja teemoittelua.

Ristikivitalohankkeesta on kaikilla sen parissa tavalla tai toisella toimivalla pääosin vain positiivista sanottavaa. Kotimäki arvioi tulosten ylittäneen jopa odotukset, vaikka hankkeen alkuunsaamisessa olikin ongelmia. Nuoret ovat ottaneet heille järjestetyn ajanviettopaikan omakseen ja siirtyneet viettämään aikaansa kaduilta nuokkarille. Nuokkarilla ollessaan nuoret päättävät itse tekemisistään joidenkin ensisijaisten sääntöjen noudattamisen jälkeen. Järjestyksestä iltatoiminnan aikana vastaavat nuorten joukosta valitut iltavalvojat. Nuorille paikka on tärkeä, ja he käyvätkin siellä säännöllisesti erilaisten harrastusmahdollisuuksien ja etenkin kavereiden takia.

Hankkeen järjestäjät uskovat tämän tyyppisen kansalaisaktiivisuuden leviävän kolmannen sektorin muodossa. Ristikivitalohankkeen tyyppinen nuokkaritoiminta näyttäisikin olevan tyydyttävä vaihtoehto kaikille osapuolille, niin aikuisille kuin myös nuorille itselleen.

AVAINSANAT: Ristikivitalohanke, Ristikivitalo, nuorisotalo, nuokkari

1 Johdanto	1
2 Metodologia ja aineisto	3
2.1 <i>Etnografia</i>	3
2.1.1 Etnografisen tutkimuksen lähtöoletuksia	3
2.1.2 Osallistuva havainnointi	5
2.2 <i>Aineisto</i>	6
2.3 <i>Tiheä kuvaus</i>	9
2.4 <i>Pohdintoja tutkimuksen teosta</i>	11
2.4.1 Aikuinen nuoria tutkimassa	11
2.4.2 Tutkimuksen etiikka	14
3 Ristikivitalohanke Kotimäen kertomana	16
3.1 <i>Mistä kaikki alkoi?</i>	16
3.2 <i>Organisaatio</i>	18
3.3 <i>Toiminnot</i>	19
3.3.1 Nuokkari	19
3.3.2 Muu toiminta	24
3.4 <i>Arviointia ja tulevaisuuden näkymiä</i>	26
4 Nuokkari nuorten näkökulmasta	30
4.1 <i>“Tää ei oo mikään semmonen pieni ja tunkkanen“ (tyttö, 13)</i>	30
4.2 <i>“Nuorten pelipaikka“ (poika, iltavalvoja, 17)</i>	32
4.3 <i>“Iltasin on hyvä tulla viettää aikaa tänne“ (poika, 16)</i>	38
4.3.1 Millainen paikka nuokkari on	38
4.3.2 Nuokkari nuorten arjessa	42
4.3.3 Säännöt	44
4.3.4 Iltavalvonta	46
4.3.5 Muu toiminta	51
4.3.6 Aikuiset ja hankkeen historia	52
5 Pohdintaa	57
5.1 <i>Nuokkari “puoli-instituutiona“</i>	57
5.2 <i>Ristikivitalon nuoret toisina</i>	58
5.3 <i>Vastuullisuus ja itsekasvatuksellisuus</i>	59
5.4 <i>Yhteisön tarve</i>	60
6 Yhteenveto	62
Lähteet	64

1 Johdanto

Nuorisosta ollaan nykyään keskusteluissa hyvin huolestuneita. Heidän vapaa-aikansa on lisääntynyt ja sen käyttö nähdään monesti ongelmana. Nuoret juovat liikaa, käyttävät huumeita, ovat väkivaltaisia eivätkä ylipäättään tunnu sopeutuvan yhteiskuntaan. Tutkimusten mukaan nämä huolet eivät ole aivan aiheettomia. Euroopan koulunuorison alkoholin- ja huumeiden käyttöä selvittäneen ESPAD-tutkimuksen mukaan suomalaisnuoret kuuluvat edelleen humalajuojien kärkijoukkoon Euroopassa (Keski-suomalainen 21.2.2001). Suomessa nuoret juovat suhteellisen harvoin, mutta lähes aina humalaan, jos juomaan ryhtyvät. Lisäksi Suomessa vanhemmat eivät juurikaan tiedä, missä heidän lapsensa lauantai-iltaansa viettävät. Suomalaisnuoret myös törmäävät keskimääräistä useammin erilaisiin humalajuomisen aiheuttamiin ongelmiin. Myös huumeiden käyttö on lisääntynyt koulunuorison keskuudessa.

Nuoria koetetaan monin tavoin auttaa näissä ongelmissa. Eräs paikallinen ratkaisuyritys nuorten kohtaamiin ongelmiin on Jyväskylän Ristikivessä toimiva Ristikivitalo. Ristikivitalo on osa Ristikivitalohanketta, jonka tavoitteena on hankkeen järjestäjien mukaan tehdä nuorten matkasta aikuisuuteen turvallinen. Ristikivi on Jyväskylän kaupunginosa, jonka alueelle hanke pääasiassa keskittyy. Toiminta on alkanut asukasyhdistystoimintana ja laajentunut siitä alueen nuorten varttumisen myötä nuorisotoiminnaksi. Hanke on paikallisten asukkaiden toimeenpanema. Pitkälti hanke on ollut yhden miehen, Ilari Kotimäen, aikaansaannosta.

Itse kuulin Ristikivitalohankkeesta ensi kerran, kun sosiologian yksikön ilmoitustaululla oli ilmoitus, jossa etsittiin pro gradun tekijää tutkimaan hanketta. Mitä enemmän hankkeesta kuulin, sitä enemmän siitä kiinnostuin. Keskustelin tutkielman mahdollisesta sisällöstä Kotimäen kanssa, joka alunperin toivoi tutkimuskysymykseksi niin Ristikivitalohankkeen yhteiskunnallisten vaikutusten selvittämistä kuin myös nuorten näkökulmaa. Hankkeessa olisikin aineksia useampaankin tutkimukseen ja oma tutkielmani esittelee vain yhden puolen hankkeesta. Oman tutkimukseni tarkempi rajaaminen jäi oman harkintani varaan ja koska itse pidin nuorten mielipiteitä kaikkein kiinnostavimpina, valitsin ne lähemmän tarkasteluni kohteiksi.

Kuten työn otsikkokin kertoo keskityn tutkimuksessani siis nuorten näkökulmaan Ristikivitalohankkeesta ja erityisesti Ristikiven nuorisotalosta eli nuokkarista. Esittelen kuitenkin Ristikivitalohanketta laajemminkin sen perustajan näkökulmasta. Tutkimuskysymyksiä ovat mikä

on Ristikivitalohanke, millainen paikka nuokkari nuorten mielestä on, miksi nuoret käyvät nuokkarilla ja mitä he sieltä saavat. Otsikon “semmonen hauska paikka, missä voi viettää aikaa kavereitten kanssa“ on sitaatti 13-vuotiaan tytön vastauksesta kysymykseen nuokkarin merkityksestä hänelle. Siinä tuntuu tiivistyvän hyvin se yleinen näkemys, joka nuorilla paikasta on. Kysymykseen nuokkarin merkityksestä nuorille ei tietenkään ole yhtä oikeaa vastausta, vaan syitä nuorten käymiseen nuokkarilla voi olla monia ja ne voivat olla erilaisia riippuen nuoresta.

Työssäni puhun paljon nuorista, mutta tarkoitan tällä rajattua nuorten joukkoa, siis Ristikivitalossa käyviä nuoria. En puhu nuorisosta yleensä. Lisäksi käytän Ristikivitalosta välillä sanaa nuokkari. Sillä tarkoitan Ristikivitalossa toimivaa nuorisotaloa, siis iltatoimintaa, jolloin talo on varattu nuorten käyttöön.

2 Metodologia ja aineisto

2.1 Etnografia

2.1.1 Etnografisen tutkimuksen lähtöoletuksia

Tutkimusmenetelminä käytän laadullisia menetelmiä, mikä tuntuu luonnolliselta ratkaisulta merkityksiä tutkittaessa. Käytettävät menetelmät ovat etnografisen tutkimuksen perusmenetelmät havainnointi ja haastattelu, jotka mahdollistavat suoran kontaktin tutkittavien nuorten kanssa. Esimerkiksi Vesa Puuronen pitää tätä olennaisena nuorisotutkimuksissa vaikka toteaaakin, ettei nuorisotutkimuksella ole mitään omia erityisiä menetelmiä (Puuronen 1997, 9). Haastattelu ja havainnointi ovat tässä tapauksessa hyvin käyttökelpoisia menetelmiä myös koska tutkimuksen tila, Ristikivitalo, on konkreettinen ja rajattu ja mahdollistaa siten tutkittavien nuorten tavoittamisen.

Pertti Alasuutari kuvaa etnografista tutkimusta "toisen" tutkimiseksi, joka keskittyy yhteisöön tai ryhmään kollektiivina eli tutkii sitä, mikä yhdistää tutkittavia. Tätä yhteistä on nimitetty niin kollektiivitajunnaksi, intersubjektiiivisuudeksi kuin kollektiiviseksi subjektiviteetiksikin. Keskeistä etnografisissa tutkimuksissa on joka tapauksessa kollektiivin elämää ja ajattelua jäsentävän sisäisen logiikan tavoittaminen. Tutkittava kollektiivi on ymmärretty toisenlaiseksi, josta on haluttu saada tietoa erilaisista hallinnollisista tai sosiaalisiin ongelmiin liittyvistä syistä. Etnografisen tutkimuksen juuret ovatkin pitkälti kolonialismissa. (Alasuutari 1989, 62-63.)

Jari Eskola ja Juha Suoranta puolestaan määrittelevät etnografian havainnoinnin muodoksi, joka tapahtuu kauttaaltaan sosiaalisen todellisuuden luonnollisissa olosuhteissa. Etnografista tutkimusotetta on kuitenkin vaikeaa määritellä, vaikka joitain yleisiä periaatteita ja luonnehdintoja voidaankin esittää. Ensinnäkin ihmisten toimintaa tutkitaan jokapäiväisissä tilanteissa ja tutkija viettää tutkittavassa kulttuurissa pitkähkön ajanjakson. Toiseksi tutkimusaineistoa kerätään monista eri lähteistä havainnoinnin ja haastattelujen ollessa pääasiallisimpia tietolähteitä. Kolmanneksi tietojenkeräys on ennalta suhteellisen määräämätöntä eikä tietojen analysoinnissa käytetä valmiita luokituksia. Neljänneksi tutkimuskohteena on usein vain yksi tilanne tai jonkin ryhmän toiminta. Viidenneksi aineiston analyysissä tarkastellaan sen sisältämiä merkityksiä ja ihmisten toiminnan

mieltä tai tavoitteita. Lisäksi tutkijan aktiivisuus ja tutkimuskohteen osallisten positiivinen suhtautuminen tutkimukseen on tärkeää. (Eskola & Suoranta 1996, 80-81.) Leena Eräsaarelle etnografia näyttäytyy kirjallisena genrenä, jonka piirteitä ovat muun muassa avauskertomus ja ympäristön tai paikan kuvaus. (Eräsaari 1995, 51.)

Näyttää siltä, että omaa tutkimustani voisin hyvillä mielin nimittää etnografiaksi, ainakin Eskolan ja Suorannan luettelemat piirteet sopivat melko hyvin tutkimukseeni. Olen havainnoinut nuoria nimenomaan Ristikivitalolla, heidän omalla reviiirillään. Toisaalta nuokkarilla viettämäni aikaa ei voi sanoa pitkähköksi. Muut Eskolan ja Suorannan mainitsevat kriteerit sopivat hyvin tutkimukseeni, vaikka toisaalta ovatkin niin yleisiä, että sopisivat myös muihin tutkimustapoihin. Myös etnografiaan kirjallisena genrenä kuuluva paikan kuvaus saa tilaa tekstissäni, samoin jossain mielessä avauskertomukseen verrattava kuvaus olostani kentällä.

Keskeistä etnografisessa tutkimuksessa on tutkittavien näkökulma ja kulttuurin kokonaiskuvan hahmottaminen. Kokonaiskuvan hahmottamisen olennainen ehto on, että tutkija tutkii yksilöitä kulttuurinsa edustajina. Tämä tarkoittaa sellaisten perusulottuvuuksien ja maailmankuvallisten reunaehtojen hahmottamista, joiden avulla vieraan kulttuurin edustaja voi ymmärtää tutkittavan kulttuurin ajatus- ja käyttäytymistapoja omissa yhteyksissään. Etnografi ei kuitenkaan voi vain kirjata ylös informanttien selostuksia heidän elämänsä sisäisestä logiikasta, sillä se on tiedostamatonta tai perusolettamukset eivät ole keskustelun kohteena, koska ne ovat julkilausumattomia itsestäänselvyksiä. Haastattelujen avulla voikin saada vain johtolankoja kulttuurin kokonaishahmosta. (Alasuutari 1989, 64-66.)

Siinä mielessä tutkimukseni poikkeaa perinteisestä etnografiasta, että en pyri hahmottamaan mitään varsinaista nuorisokulttuuria. Ristikivitalossa käyvät nuoret kuuluvat monenlaisiin ryhmiin, joista ristikiveläiset nuokkarilla käyvät nuoret on vain yksi. En siis omassa tutkimuksessani voi hahmottaa minkään kulttuurin kokonaiskuvaa, vaan pyrin tuomaan esiin "kokonaiskuvan" Ristikivitalon merkityksestä nuorille. Siis ne erilaiset asiat, joita he Ristikivitalossa pitävät tärkeinä ja jotka saavat heidät siellä käymään. En siis tarkastele yksilöitä kulttuurinsa edustajina, vaan tarkastelen nuoria Ristikivitalossa kävijöinä. Oma tutkimukseni on lisäksi varsin aineistolähtöistä. En toisaalta kuitenkaan usko, että teorioiden ja havaintojen jyrkkä erottaminen toisistaan on mahdollista.

Antropologisessa analyysissä tulee ottaa huomioon sekä tutkijan että informanttien tulkintojen historiallinen ja kulttuurillinen sidonnaisuus. Tutkimusprosessin aikana sekä tutkija että informantti

joutuvat vieraannuttamaan itsensä omasta elinpiiristään ja selittämään sen uudesta näkökulmasta. Tätä ei tapahdu arkielämässä, sillä omassa kulttuurissaan liikkuvan yksilön ei tarvitse kiinnittää huomiota itsestäänselvyksiin. (Rabinov 1977, 30, 39, Alasuutarin 1989, 70 mukaan.) Etnografian tulee kuitenkin pyrkiä syvempään kuvaukseen ja analyysiin, jonka mahdollistaa kahden erilaisen elämämaailman vertaaminen toisiinsa. Näin etnografia on vieraan, "toisen" tutkimista. (Alasuutari 1989, 71.)

Etnografista metodologiaa voidaan kuitenkin hyödyntää myös oman yhteiskunnan tutkimisessa. Koska moderni yhteiskunta ei ole staattinen, joutuvat yksilöt ja sukupolvet välillä kyseenalaistamaan itsestäänselvyksiä. Jokainen sukupolvi joutuu miettimään erikseen, millainen olisi hyvä elämä. Toisen maailmansodan jälkeen nuorisokulttuurit nostivat rooliaan. Etnografista metodologiaa onkin käytetty paljon juuri nuorisokulttuurien tutkimuksessa. Tämä selittyy muun muassa sillä, että etnografisen tutkimuksen on perinteisesti kohdistunut ongelmallisiksi koettuihin yhteisöihin, joiden elämäntavasta ei ole tiedetty juuri mitään. Nuorisosta on toisen maailmansodan jälkeen muodostunut erityinen sosiaalinen ongelma. (Alasuutari 1989, 71, 75.)

Toinen tekijä, joka mahdollistaa etnografisen tutkimuksen myös oman kulttuuriympäristön sisällä, on teorian rooli. Kahden kulttuurin kohtaamisessa syntyy viihkeitä, joiden varaan tulkintaa voi rakentaa, mutta näille kulttuureille yhteiset ominaisuudet voivat jäädä havaitsematta. Tällöin teoria toimii kolmantena positiona, josta käsin havaintoja voi tehdä. (Alasuutari 1989, 71-72.)

2.1.2 Osallistuva havainnointi

Osallistuva havainnointi tarkoittaa aineiston keruutapaa, jossa tutkija tavalla tai toisella osallistuu tutkimansa yhteisön toimintaan (Eskola & Suoranta 1996, 76). Normaalisti jokapäiväisestä arkielämän tarkkailusta se eroaa ainakin neljällä tavalla. Ensinnäkin havainnoija toimii itselleen oudossa yhteisössä. Osallistuvaa havainnointia on tosin tehty myös tutussa jäsenryhmässä. Toiseksi yhteisön jäsenet eivät voi tutkijan tavoin päätoimisesti keskittyä tarkkailuun, vaan heidän täytyy hoitaa omia tehtäviään yhteisössä. Kolmanneksi tutkijan havainnointi ja tietojen tallentaminen on systemaattista. Neljänneksi tutkijalla voidaan ainakin olettaa olevan erityistä ammattitaitoa havainnointiin ja analysointiin. (Laitinen 1984, 1-2, Eskolan & Suorannan 1996, 76 mukaan.)

Osallistumisen asteet voidaan jakaa neljään ryhmään: havainnointi ilman varsinaista osallistumista,

osallistuva havainnointi, osallistava havainnointi eli toimintatutkimus ja piilohavainnointi. Rajat näiden välillä eivät tietenkään ole selviä eikä tutkijan roolikaan aina vapaasti valittavissa. Osallistuvassa havainnoinnissa vuorovaikutus tapahtuu pitkälti tutkittavien henkilöiden ehdoilla. Tutkijan pitäisi vaikuttaa mahdollisimman vähän tutkimansa yhteisön elämään ja tapahtumien kulkuun. (Grönfors 1982, 87-93, Eskolan & Suorannan 1996, 77 mukaan.)

Havainnoitsijan toiminta havainnointitilanteessa voi periaatteessa olla kahdenlaista. Tutkija voi antaa tutkimustilanteen ohjata havaintoja ja kysymyksiä tai hän voi noudattaa tarkasti ennalta laadittua havainnointisuunnitelmaa. Yleensä havainnointi on näiden kahden muodon sekoittamista toisiinsa. Osallistuva havainnointi on lisäksi subjektiivista toimintaa ja siten se voi olla hyvinkin valikoivaa. Havainnoitsija myös itse vaikuttaa havainnoitavaan ilmiöön ja havainnoidessaan esimerkiksi liittyy oman elämäkokemuksensa perusteella ihmisiin erilaisia ominaisuuksia ja piirteitä. Havainnointi onkin kaiken kaikkiaan hyvin subjektiivista ja inhimillistä toimintaa ja eri tutkijat voivat tehdä samasta tutkimuskohteesta hyvinkin erilaisia havaintoja. Subjektiivisuus on kuitenkin myös rikkaus, joka kuvaa arkielämänkin monivivahteisuutta ja tulkintojen runsautta. (Eskola & Suoranta 1996, 78-79.)

Oma havainnointini Ristikivitalolla edusti lähinnä havainnointia ilman varsinaista osallistumista. Tämä oli helppo ratkaisu sikäli, että päällisin puolin näytti siltä, ettei paikalla kovin kummoisia tapahtunut. Nuoret itsekin saattoivat välillä vain olla ja tarkkailla muiden nuorten tekemisiä. Toki olisin voinut aktiivisemmin ottaa osaa nuorten keskusteluihin tai pelata vaikka biljardia, mutta tarkkailijan rooli tuntui minusta luontevimmalta. En myöskään tehnyt ennalta tarkkaa havainnointisuunnitelmaa vaan annoin tilanteen ohjata havaintojani.

2.2 Aineisto

Kävin Ristikivitalolla ensimmäisen kerran toukokuussa 2000, jolloin seurasin yhden illan sivusta mitä nuokkarilla tapahtuu. Kesällä en käynyt Ristikivessä, mutta elokuussa palasin sinne uudestaan ja vietin siellä syksyllä 2000 yhteensä neljä iltaa, joista kahtena tein haastatteluja. Olen kirjoittanut havainnoistani ja yleensäkin tutkimuksen tekemiseen liittyvistä tunnoistani tutkimuspäiväkirjaa, jota käytän aineistona tutkimuksessani. Havainnointini ei välttämättä ollut aina kovin systemaattista ja osallistuvuuteni astekin vaihteli tilanteen mukaan. Ristikivitalossa on erilaisia tiloja, joissa en tietenkään voinut olla yhtäaikaan. Suurimmaksi osaksi en varsinaisesti osallistunut nuorten

toimintaan muuten kuin vastailemalla heidän esittämiinsä kysymyksiin. Systemaattisinta osaa havainnoinnistani edusti se, että kirjoitin välillä ylös kuinka monta nuorta oli missäkin ja mitä he tekivät. Lisäksi havaintoni koskivat nuokkaria itseään rakennuksena, nuorten puheita ja niin edelleen.

Kirjoitin muistiinpanoja illan aikana enkä yrittänyt salailia tätä kirjoittamistani tai yleensäkkään tarkkailuani (se olisikin ollut mahdotonta). Välillä en kirjoittanut muistiinpanoja lainkaan enkä edes pitänyt kirjoitusvälineitä esillä. Kotona kirjoitin muistiinpanoni puhtaaksi ja laajensin niitä muistini mukaan. Jotkut tapahtumat ovat myös voineet muistua mieleeni (paljonkin) jälkikäteen ja olen sitten täydentänyt tutkimuspäiväkirjaani tarpeen mukaan.

Aluksi nuoret olivat aktiivisesti huomaamatta minua, mutta myöhemmin minulle selvisi, että jonkun ulkopuolisen läsnäolo oli huomattu. Selitin kyllä nuorille mitä varten olin paikalla, mutta porukan vaihtuvuuden vuoksi ei roolini ollut kaikilla selvillä. Varsinaisesta pääsystä kentälle minun ei tarvinnut nuorten kanssa neuvotella, olinhan saanut luvan Ristikivitalolla oleskeluuni hankkeen vetäjiltä.

Tutkimuksen aineisto koostuu havainnoinnin lisäksi pääasiassa kymmenestä Ristikivitalolla aikaansa viettävän nuoren haastattelusta, jotka olen tehnyt syys-lokakuun vaihteessa 2000. Haastatellut nuoret olivat 13–18-vuotiaita, heistä viisi oli poikia ja viisi tyttöjä. Haastatelluista tytöistä yksi ja pojista kaksi oli iltavalvojia eli nuoria, joiden vastuulla on valvoa nuorten illanviettoa nuorisotalolla. Olin muotoillut haastattelukysymykset hyvin pitkälle valmiiksi, sillä ajatuksena oli tehdä puolistrukturoituja haastatteluja. Käytännössä haastattelut olivat kuitenkin jossain puolistrukturoidun haastattelun ja teemahaastattelun välimaastossa. Iltavalvojien haastattelut olivat hieman laajempia kuin muiden nuorten, koska iltavalvojana olo oli sinällään yksi mielenkiintoinen teema haastatteluissa. Nuorten haastatteluissa kyselin heiltä heidän käsityksiään Ristikivitalosta, mitä ja miten usein he siellä tekevät, nuokkarin säännöistä, muusta hankkeen puitteissa järjestettävästä toiminnasta ja niin edelleen.

Olin suunnitellut etukäteen valitsevani haastateltavani profiloitunani havaintojeni pohjalta erilaisia käyttäjäryhmiä. Saamissani Ristikivitaloa koskevissa kirjoituksissa puhuttiin tavallisista ja ongelmanuorista, joten kuvittelin tämän olevan yksi kriteeri haastateltavien valinnalle. Halusin siis saada molempien ryhmien edustajia haastateltaviksi, koska ajattelin saavani näin esiin erilaisia merkityksiä. Ristikivitalohankkeen puuhamies Ilari Kotimäki sanoi, että voisin luvata haastatteluun

suostuville nuorille limsapullon osallistumaan kannustamiseksi. Mielessäni hieman naureskelin tälle ajatukselle, mutta näin jälkikäteen ajatellen se olisin voinut olla minä, jolle naureskeltiin. Olin ilmeisesti kuvitellut vain ilmestyväni paikalle nauhurin kanssa, jolloin halukkaat haastateltavat jonottaisivat luokseni. Toisin tietysti kävi. En pystynyt erottelemaan havaintojeni pohjalta ongelmaisia nuoria vaan kaikki vaikuttivat varsin fiksuilta ja tavallisilta nuorilta. Ne taustamuuttajat, joiden mukaan haastateltavia aloin metsästä, olivat sukupuoli ja iltavalvoja / ei-iltavalvoja.

Puurosen (1997, 9) mukaan “nuorisotutkimuksen metodologinen haastavuus johtuu osittain siitä, että nuoret eivät ole halukkaita yhteistyöhön tutkijoiden kanssa, jos he kokevat nuorisotutkijat aikuisten maailman ja instituutioiden edustajiksi“. En tiedä, johtuiko nuorten haluttomuus osallistua juuri tästä vai jostain muusta syystä, mutta haastattelujen saaminen ei tuntunut aina kovinkaan helpolta. Jotkut haastateltavat oli kyllä helppo saada suostumaan haastatteluihin. Näin oli etenkin iltavalvojen osalta, jotka ehkä kokivat sen velvollisuudekseenkin, kun olin maininnut saaneeni tutkimustehtävän Kotimäeltä. Muuten kyllä limsapullon lupaaminen oli todella tarpeen. Eräs poika sanoi suoraan, että “täällä ei tykätä haastattelihoista“ ja kielsi muitakin osallistumasta haastatteluihin. Loppujen lopuksi sain haastattelut kuitenkin tehtyä suhteellisen nopeasti. Haastattelut tehtiin Ristikivitalon keittiössä, jossa saimme aina keskustella haastateltavan kanssa kahdestaan suljetun oven takana. Välillä tosin joku saattoi käydä hakemassa jotain keittiöstä kesken haastattelun, mutta tämä ei ainakaan näyttänyt häiritsevän haastateltavia. Haastattelut kestivät keskimäärin parikymmentä minuuttia ja ne nauhoitettiin. Litteroiduista haastatteluista on kertynyt 59 sivua tekstiä.

Ennen nuorten haastattelujen tekemistä haastattelin Kotimäkeä, joka kertoi Ristikivitalohankkeen taustasta ja tavoitteista. Tämänkin haastattelun piti olla puolistrukturoitu haastattelu, mutta haastattelutilanne oli sikäli erikoinen, että haastattelun aluksi Kotimäki esitti puolen tunnin monologin Ristikivitalohankkeesta, joten ainakin tässä voi sanoa haastateltavan oman äänen päässeensä hyvin esiin. Haastattelu kesti kokonaisuudessaan vajaat kaksi tuntia ja se tehtiin minun kotonani. Tämäkin haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin, sivuja kertyi 18. Kotimäen haastattelun tarkoituksena oli saada kokonaiskuva Ristikivitalohankkeesta.

Lisäksi käytän aineistona Ristikiven Sanomat -lehteä ja kopioita lähinnä Kotimäen kirjoittamista hankkeen esittelyistä esimerkiksi rahoitushakemuksiin. Aineistooni kuuluu myös keskustelut, joita olen käynyt lähinnä Kotimäen kanssa. Näitä keskusteluja ei ole tallennettu muuten kuin jälkikäteen,

jolloin olen kirjannut niitä tutkimuspäiväkirjaani niiltä osin kuin olen pitänyt niissä ilmenneitä asioita merkityksellisinä tutkimuksen jatkon kannalta. Tämä on voinut tapahtua vähitellen sitä mukaa kuin olen esimerkiksi lukenut kirjallisuutta, joka on tuonut mieleeni joitain pätkiä keskusteluista. Koska ymmärrän tutkimuksenteon jatkuvaksi prosessiksi (kuten esim. Laine 1997), pidän myös näitä keskustelun pätkiä samoin kuin nuorten kanssa käytyjä tallentamattomiakin keskusteluja tutkimusaineistona.

2.3 Tiheä kuvaus

Clifford Geertz kuvaa antropologista analyysia termillä tiheä kuvaus (thick description, ks. termin suomennoksesta Eräsaari 1995, 301). Tiheä kuvaus on ohuen kuvauksen (thin description) vastakohta. Ohut kuvaus on sen sanomista, että joku sulkee nopeasti oikean silmänsä, tiheä kuvaus puolestaan ilmaisee, että joku vinkkaa silmää, harjoittelee sitä, osoittaa sillä yhteenkuuluvuutta jonkun toisen kanssa tai muuta sellaista. Etnografian kohde (object) on ohuen ja tiheän kuvauksen välissä: merkitysrakenteiden kerrostunut hierarkia, jonka mukaan saman toiminnan eri merkitykset (tai tulkinnat) tuotetaan, havaitaan ja tulkitaan. Ilman merkitysrakenteita eri merkitykset eivät edes olisi olemassa. (Geertz 1973, 7.)

Etnografinen kuvaus on usein hyvin "tiheää". Antropologisissa kirjoituksissa jää usein hämärän peittoon se, että mitä sanomme dataksi, on omia konstruktioitamme toisten ihmisten konstruktioista siitä mitä he ja heidän maanmiehensä tekevät. Tämä johtuu siitä, että suurin osa siitä, mitä tarvitsemme ymmärtääksemme tietyn tapahtuman, rituaalin, tavan tai idean, on vihjattuna taustatiedoissa, ennen kuin itse tapahtuma on tutkittavana. Tässä ei ole mitään erityisen väärää ja se on monissa tapauksissa väistämätöntäkin. Mutta se johtaa tarkastelemaan antropologista tutkimusta enemmän havainnointina ja vähemmän tulkintana kuin se oikeasti on. (Geertz 1973, 9.)

Analyysi tarkoittaa siten merkitysrakenteiden valikointia ja niiden sosiaalisen pohjan ja tärkeyden määrittelyä (Geertz 1973, 9.) Geertzin esittämän esimerkin pohjalta voisi Ristikivitalon merkitysrakenteiden lajittelu alkaa erottelemalla kolme tulkintaosasen kehystä: aikuisen, iltavalvojan ja nuoren. Tosin valvoja ja nuori menevät tässä tapauksessa päällekkäin. Tästä voisi edetä esittämällä miten näiden eri osasten yhtäaikainen oleminen tuottaa tilanteen, jossa eri osaset ymmärtävät väärin toisiaan.

Etnografia on siis tiheää kuvausta. Etnografi kohtaa monimutkaisten käsitteellisten rakenteiden paljouden. Monet näistä rakenteista ovat lisäksi päällekkäisiä ja toisiinsa kietoutuneita ja samaan aikaan sekä outoja, epäsäännöllisiä että selittämättömiä ja joihin hänen olisi pystyttävä ensin jotenkin tarttumaan ja sitten tulkitsemaan. Ja tämä hänen täytyy tehdä kaikkein käytännöllisimmässä kenttätöskentelyssään: informanttien haastattelemisessa, rituaalien havainnoimisessa, sukulaistermien saamisessa esiin, omistusrajojen määrittelyssä, kotitalouksien laskennassa ja lopulta päiväkirjansa kirjoittamisessa. (Geertz 1973, 10.)

Oleennaista kulttuurin kuvauksessa on toimijan näkökulma. Antropologiset kirjoitukset ovat itsessään tulkintoja ja lisäksi toisia ja kolmansia sellaisia. (Ainoastaan alkuasukas voi tehdä ensimmäisen asteen tulkinnan: kyseessä on *hänen* kulttuurinsa). Ne ovat siten fiktiota siinä mielessä, että ne ovat "tehtyjä", "luotuja" - ei niin, että ne olisivat valheellisia ajatuskokeiluja. (Geertz 1973, 15.)

Kulttuurinen analyysi on (tai sen pitäisi olla) merkitysten arvaamista, arvausten arviointia ja selittävien johtopäätösten tekemistä paremmista arvauksista. Etnografisella kuvauksella onkin kolme ominaisuutta: se on tulkitsevaa, tulkittavana on sosiaalisen diskurssin virta ja tulkintaan kuuluu yritys pelastaa sellaisen diskurssin "sanottu" katoavilta tilanteilta ja järjestää se luettaviksi termeiksi. (Geertz 1973, 20-21.)

Etnografiassa teorian tulee tarjota sanasto, jolla se, mitä symbolisella toiminnalla on itsestään sanottavaa - siis kulttuurin roolista inhimillisessä elämässä - voidaan ilmaista. Kokoelma hyvin yleisiä, akateemisesti muodostettuja käsitteitä ja käsitesysteemejä - "integraatio", "rationalisointi", "symboli", "ideologia", "ethos", "vallankumous", "identiteetti", "metafora", "rakenne", "rituaali", "maailmankuva", "toimija", "funktio", "pyhä" ja tietysti "kulttuuri" itse - on kudottuna tiheän kuvauksen etnografiaan. Toiveena on tällöin osoittaa pelkkiä tapauksia tieteellisesti puhuvasti. Tavoitteena on vetää suuria johtopäätöksiä pienistä, mutta hyvin tiheästi kuvatuista faktoista: kannattaa laajoja väitteitä kulttuurin roolista kollektiivisen elämän rakentamisessa sitomalla ne tarkasti monimutkaisiin erityisyyksiin. (Geertz 1973, 27-28.)

Geertzin mukaan kulttuurinen analyysi on kuitenkin olennaisesti epätäydellistä. Ja, mikä pahempaa, mitä syvemmälle se menee, sitä epätäydellisempää se on. Se on outo tiede, jonka painavimmat väitteet ovat samalla sen arimmin perusteltuja väitteitä. Päästäkseen johonkin käsillä olevassa asiassa täytyy syventää epäilyä, sekä omaa että muiden, että et ole oikein saamassa sitä oikein.

Mutta sellaista, samoin kuin herkkien ihmisten ahdistaminen typerillä kysymyksillä, on etnografina oleminen. (Geertz 1973, 29.)

Tiheässä kuvauksessa on siis kyse toiminnan mielekkyyden löytämisestä sellaisena, kuin se näyttäätyy siinä mukana oleville ihmisille. Sama kohde voidaan nähdä erilaisena muun muassa tulkitsijasta ja tulkintatilanteesta riippuen. Tutkimuspäiväkirjaani lukiessani huomasin, että se sisältää paljon sen tyyppistä ohutta kuvausta kuin että “poika istuu sohvalla ja katsoo telkkaria“. Kuitenkin mukana oli myös paljon jo havainnointitilanteessa kertaalleen tulkitsemaani aineistoa. Näidenkin havaintojen tulkintoja minun täytyi kuitenkin vielä pohtia ja epäillä. Ja ennen kaikkea koettaa saada ohuesta kuvauksesta tiheää, siis konstruoida havainnoille merkitys.

Tehtävä ei todellakaan ole tuntunut helpolta. Monesti on tuntunut, että tutkimukseni ei olekaan mitään muuta kuin Geertzin mainitsemaa herkkien ihmisten ahdistamista typerillä kysymyksillä. Ja kun olin saanut esitettyä typerät kysymykseni, en tiennyt mitä tehdä. Lopulta päädyin kuitenkin teemoitteluun. Pätkin haastatteluja ja yhdistelin samaan teemaan liittyvät pätkät voidakseni esittää jonkinlaiset yleisnäkymät kuhunkin teemaan liittyen. Teemat olivat syntyneet varsin pitkälle jo haastatteluja suunnitellessani ja lukiessani Ristikivitalohankkeeseen liittyvää materiaalia. Tekstiini olen sisältänyt otteita haastatteluista, jotta lukija voisi vakuuttua sanomisistani tai halutessaan saada pohjaa epäillä tulkintojani.

2.4 Pohdintoja tutkimuksen teosta

2.4.1 Aikuinen nuoria tutkimassa

Etnografisen tutkimuksen malli sopii siis hyvin tutkimukseeni, koska Ristikivitalo mahdollistaa tutkittavien tavoittamisen heidän “luonnollisessa ympäristössään“. Eri asia onkin sitten se, missä määrin nuoret suostuvat yhteistyöhön tutkijan kanssa. Puurosen (1997, 9) mukaan yhteistyötä voi olla vaikea saada toimimaan, jos nuoret kokevat nuorisotutkijat aikuisten maailman ja instituutioiden edustajiksi.

Toisaalta Ristikivitalossa nuorten ja aikuisten suhteet ovat luultavasti senkin takia hyvät, että siellä aikuiset eivät ole jokailtaisissa tilanteissa puuttumassa nuorten tekemisiin, eivät itse asiassa ole edes

paikalla. Iltavalvojat on valittu nuorten keskuudesta, vaikkakin valitsijana on ollut aikuinen. Aikuiset kuitenkin antavat nuorten itse rakentaa omat suhteensa ja tekemisensä tiettyjen perussääntöjen jälkeen.

Missä määrin itse edustan nuorisoa ja missä määrin aikuisia? Nuoresta iästäni (24 vuotta) huolimatta tunnen olevani jokseenkin vieraantunut yläasteikäisten nuorten ajatusmaailmasta ja ongelmista. Varmasti edustan näille nuorille aikuisten maailmaa tutkijana, vaikka olen itsekin vielä opiskelija. Sitä paitsi itsekin vetosin aikuisiin (Ilari Kotimäkeen, Marko Schüleriin) puolustellessani läsnäoloani Ristikivitalossa. Muutenkin huomasin eläväni erilaisessa maailmassa kuin nämä nuoret, kun selitin, miksi olin nuokkarilla. Nuoret eivät tieneet mikä on gradu eivätkä ilmeisesti myöskään mitä on sosiologia. Lisäksi keskusteluissa nuorten kanssa kävi ilmi, että heille aikuisuus on täysi-ikäisyyttä eli tässä mielessä olin heille aikuinen. Roolini tutkijana jäi varmasti epäselväksi useille nuorille, joten he tuskin mielsivät minua suoraan minkään instituutionkaan edustajaksi (paitsi ehkä lehdistön). Tärkeintä oli se, että olin ulkopuolinen, mistä sitten tullutkin. Toisaalta vaikka nuoret olisivatkin pitäneet minua vain toisena nuorena, olisi minua silti pidetty vieraana, koska en tuntenut ketään. Muut nuoret tunsivat tai ainakin tiesivät toisensa ja sanoivat kyllä huomaavansa, mikäli joku uusi ilmestyy paikalle. Ulkopuolisuuteni kävi ilmi myös kielenkäytöstäni. Tein nuorten haastattelut samoin kuin lähes kaiken havainnoinnin aikuisen haastattelun pohjalta. Tästä johtuen puhuinkin "aikuisten kieltä", puhuin esimerkiksi Ristikivitalosta, kun nuoret puhuivat nuokkarista, kerhosta tai talosta.

Muutama sana tutkijan aktiivisuudesta ja tutkimuskohteen osallisten positiivisesta suhtautumisesta tutkimukseen (vrt. Eskola & Suoranta 1996, 81): tutkijana olisin toivonut niiden molempien olevan suurempaa. Oma aktiivisuuttani haittasi selvästi kokemattomuuteni tutkijana. Lisäksi koin toisten yksityisyyteen kajoamisen vaikeana. En ehkä aina kehdannut kysyä niin henkilökohtaisia kysymyksiä kuin olisi pitänyt. Tutkimuskohteen osallisten suhtautuminen tutkimukseen puolestaan oli suurimmaksi osaksi välinpitämätöntä. Nämä kaksi asiaa ovat tietenkin yhteydessä toisiinsa. Ehkä tutkittavani olisivat olleet innostuneempia tutkimuksesta, jos olisin neuvotellut heidänkin kanssaan pääsystäni kentälle, enkä vain olettanut, että ilmoitukseni tulostani Kotimäen luvalla riittää. Toisaalta tutkittavat (haastateltavat) ovat näinkin saaneet päättää pääsystäni oikeasti sisälle kentällä, heidän ajatuksiinsa ja ennen kaikkea vastaukseen varsinaiseen tutkimusongelmaan eli siihen, mitä nuokkari heille merkitsee.

Etnografisessa tutkimuksessa tutkittavia siis kohdellaan toisina, heidän käyttäytymistään verrataan

johonkin ensimmäiseen. Tässä tapauksessa se ensimmäinen on aikuisten maailma. Nuokkarilla käyvät nuoret ovat minulle ainakin siinä mielessä toisia, että tarkastelen heitä omista lähtökohdistani käsin (mitä muuta voisinkaan?). En kuitenkaan koe heitä täysin vieraksi, eihän siitä ole kauaakaan, kun olin itse samanikäinen ja varmasti olisin silloin mielelläni käynyt sellaisessa paikassa kuin heidän nuokkarinsa on. Kotipaikkakunnallani tosin toimi jo tuolloin aktiivisesti vastaavanlainen nuorisotalo, mutta jostakin syystä en silloin siellä käynyt. Ehkä suurin syy oli se, etteivät siellä käyneet parhaimmat kaverinikaan. Missä määrin siis tämä pro gradu -tutkimukseni on oman suhteeni pohtimista nuoruuteeni (teini-ikäni)? Ja miten paljon havaintoni Ristikivitalosta hyvine ja huonoine puolineen kuvaavat omaa ihannettani sellaisesta nuorisotalosta, jossa itse olisin viihtynyt?

Eräsaari on tehnyt tutkimuksensa etäisyyden säätelystä katutason byrokratioissa itselleen tutusta aiheesta: hän on ollut byrokratioiden kanssa tekemisissä niin asiakkaana kuin työntekijänäkin. Eräsaaren täytyy siis tutkimusta tehdessään omien sanojensa mukaan kulkea takaisin omia jalanjälkiään pois samastumisen kokemuksista ja pyrkiä etäännyttämään itseään itsestäänselvistä yhteisön jäsenen kokemuksista. Tämä hänen täytyy tehdä voidakseen kyseenalaistaa itsestäänselvyksiä ja toimia kulttuurikriittikkona. (Eräsaari 1995, 48-49.) Eräsaaren tutkimus on siis myös toisen tutkimusta, sillä vaikka hän tutkii itselleen tuttua, pyrkii hän toisaalta etäännyttämään itsensä tutkimuskohteesta. Omassa tutkimuksessani minulla ei ole yhtä selvää tutun asemaa tutkimuskohteeseeni nähden, en usko, että pelkkä nuoruus (tai se, että joskus olin tutkittavien ikäinen) riittää. Tehtäväkseni jää kuitenkin vieraannuttaa itseni omista ennakko-oletuksistani. Tutkijana asetan muutkin kuin nuoret informanttini toisen asemaan. Olennainen osa tutkimustani on Kotimäen haastattelu. Myös hänen ajatuksiaan joudun tarkastelemaan vertaamalla niitä omiini.

En myöskään voinut välttyä siltä, että vaikutin itse havainnoimaani todellisuuteen. Kun saavuin Ristikivitalolle ensimmäistä kertaa keväällä 2000 nuorisotalotoiminnan aikaan, kuvittelin, että Ristikivitalon silloinen johtaja Matti Hirsilä esittelisi minut nuorille ja sitten juttelisin vähän joidenkin nuorten kanssa. Toisin kuitenkin kävi. Hirsilä ehdotti, että menisin muuten vaan nuorten sekaan havainnoimaan, jotta näkisin aidon tilanteen. Hirsilä arveli, että hänen esittelynsä voisi saada nuoret esimerkiksi ylikäyttämään. Tietenkin kuitenkin vaikutin havainnoimaani tilanteeseen näinkin, vaikkeivät nuoret olleet minua huomaavinaankaan. Ainoa nuori, joka otti minuun itse kontaktia, oli eräs iltavalvojista, joka toi minulle Ristikiven Sanomat -lehden.

Saapuessani syksyllä ensi kertaa nuokkarille, halusin esitellä itseni ja asiani ainakin sen iltaiselle

iltavalvojalle, ja miksei muillekin nuorille. Olin saanut luvan tulla nuokkarille havainnoimaan jo aiemmin talon johtajalta Marko Schüleriltä, mutta halusin kuitenkin ilmoittaa tulostani iltavalvojalle. Kysyinkin sisällä olevilta pojilta, oliko paikalla iltavalvojaa. Tämä aiheutti hieman hämmennystä, sillä valvojaa ei tuntunut heti löytyvän. Huomasin, että kyselyni iltavalvojasta herätti hieman levottomuutta, olin kuulevinani, että pojat epäilivät minun tulleen käyttämään alkoholin käyttöä. Valvojaksi tunnustautunut poika tarjoutui minulle haastateltavaksi, vaikken ollut sellaista ehtinyt vielä pyytääkään. Poika halusi tietää, tuleeko juttuni johonkin lehteen, mutta kyllästyi pian, kun yritin selittää asiaani. Istuessani biljardipöydän luona olevilla sohvilla kehotti eräs poika minua kirjoittamaan ylös tietokoneilla olevien poikien juttuja.

Kun parin päivän päästä menin taas nuokkarille, minut jo tunnistettiin. Tänä iltana käytiin mielenkiintoinen keskustelu alkoholiin ja minun rooliini liittyen. Keskustelu sai kimmokkeen muutaman humalaisen pojan tulosta nuokkarille. Muutenkin jotkut nuoret tuntuivat nyt tarkkailevan paikkaa ulkopuolisen silmin, esimerkiksi eräs poika kommentoi katosta roikkuvaa suurta oksaa. Välillä näin nuoria, joita en ollut ennen nähnyt. He näyttivät ihmettelevän, miksi istuin hiljaa nurkassa, mutta eivät kysyneet mitään. En alkanut selittää kaikille erikseen, miksi siellä olin. Muut olivat kuin eivät minua huomaisikaan. Rooliini liittyvä keskustelu viimeistään paljasti, että minut oli kyllä nuokkarilla huomattu, olihan siellä kiertänyt juttua reporterista.

Niinä kahtena iltana, jolloin menin tekemään haastatteluja, vaikutin tietysti havainnoitavaan todellisuuteen. Yritin saada havainnoitavat käyttäytymään haluamallani tavalla (osallistumaan haastatteluihin). Loppuillasta en edes viitsinyt mennä pelihuoneeseen, kun arvelin siellä olevien poikien vain suotta hermostuvan minut nähdessään. Yleensäkin jotkut keskustelunaiheet olivat selvästi sellaisia, joihin minun läsnäoloni vaikutti.

2.4.2 Tutkimuksen etiikka

Eettiset kysymykset korostuvat osallistuvassa havainnoinnissa ja tutkijan olisikin tavallistakin enemmän tiedostettava tekojensa seuraukset. Periaatteena on, että havainnointiinkin pitäisi saada havainnoitavien suostumus, vaikkakin avoin havainnointi saattaa häiritä sekä tutkimusta että tutkittavan yhteisön toimintaa. Näin ei kuitenkaan aina välttämättä ole, päinvastoin tutkijan vieraudesta voi olla myös hyötyä. (Eskola & Suoranta 1996, 78.)

Olin saanut luvan tuloon Ristikivitalolle Ristikivitalohankkeen vetäjiltä, enkä sitä enää nuorilta erikseen pyytänyt. (Varmaankin siksi, että pelkäsin, etten saisi lupaa ja miten sitten kävisi tutkimukselleni?) Selitin paikalla ollessani nuorille moneen kertaan, miksi siellä olin, mutta kaikki havainnoimani nuoret eivät luultavasti sitä silti tienneet. Kaikille haastattelemilleni nuorille selitin lyhyesti erikseen mihin tarkoitukseen haastatteluja tein.

Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa on perinteisesti pidetty eettisesti oikeana sitä, että tutkittavien henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa. Tämän varmistaminen on ollut tutkijan tehtävä. Omassa tutkimuksessani olen osittain tähän pyrkinyt, osittain en. Haastattelemini nuorten henkilöllisyyden olen luvannut peittää. Tämä on sen takia hieman hankalaa, että paikka, josta heidät tavoittaa, on tunnistettavissa. Ristikivitalohankkeesta puhuessani puhun nimittäin oikeasti Ristikivitalohankkeesta, kyseessä ei ole mikään peitenimi. Siten hankkeen parissa työskentelevien henkilöllisyyttäkään olisi mahdotonta yrittää peittää. Etenkin Ilari Kotimäki on vahvasti tutkimuksessa esillä. Oikeista henkilöistä puhuttaessa ei voi välttyä toisenlaisista eettisistä pohdinnoista: mitä ja miten paljon voin sanoa, minkälaisia tulkintoja tehdä? Entä jos tutkittava on eri mieltä jostain tulkinnastani? Esimerkiksi Kotimäki tiesi haastattelua antaessaan tulevansa tutkimuksessani esiin oikealla nimellään, tunnistettavana henkilönä. Onko hänen sanomansa siis nyt minun omaisuuttani, minun vapaasti tulkittavissani? Entä miten paljon Kotimäen tieto siitä, että hän on tunnistettavissa, vaikutti hänen sanomisiinsa?

Toisaalta sain tutkimustehtävän juuri Kotimäeltä, joka halusi tutkimuksen tehtäväksi nimenomaan, että voisi käyttää sitä omiin tarkoituksiinsa (ilmeisesti vakuuttamaan rahoittajia). En kuitenkaan koe, että olisin tämän sanottuani vapaa esittämään tulkintojani ihan miten tahansa. Toisaalta Kotimäki asetti minulle toivomuksen, että ottaisin rohkeasti kantaa niin hankkeen hyvien kuin huonojenkin vaikutusten osalta.

3 Ristikivitalohanke Kotimäen kertomana

3.1 Mistä kaikki alkoi?

Ennen nuorten näkemysten esittelyä esittelen Ristikivitalohanketta laajemmin sen vetäjän, Ilari Kotimäen, kertoman pohjalta. Kaikki luvussa 3 olevat sisennetyt tekstit ovat suoria lainauksia Kotimäen haastattelusta ja muutenkin koko teksti pohjaa tähän haastatteluun. Ainoastaan muutamassa kohdassa viitataan muiden kuin Kotimäen sanomisiin, ja silloin mainitsen siitä erikseen.

Ristikivessä eli Sippulanniemen itäisellä puolella on rakennettu vuoden 1983 jälkeen. Ilari Kotimäki asuu niemen kärjessä, jonne hän perheensä kanssa alkoi rakentaa kotiaan 1987. Vuonna 1988 perustettiin Kotimäen aloitteesta rekisteröimätön asukasyhdistys Soutajat. Kotimäestä tuli yhdistyksen puheenjohtaja ja hän on sitä yhä. Aluksi Soutajat toimi ainoastaan Ristikiven kolmosalueella eli niemen peräosassa. Yhdistyksen lähtökohtana oli alueen nuorten hyväksi toimiminen. Tuolloin alueella ei vielä ollut murrosikäisiä tai aikuistuvia nuoria, vaan lapset olivat aika pieniä. Soutajien toiminta määräytyi tämän mukaisesti ja oli muun muassa leirien ja juhlien järjestämistä. Myös kaukalopallon ja sählyn harrastusmahdollisuuksia järjestettiin. Yhdistys sai jonkin verran kaupungilta tukea toimintaansa. Vähitellen lasten aikuistuesssa alueen vanhemmat alkoivat huolestua nuorten vapaa-ajan käytöstä.

- Mutta sitten kun ne alko kasvaa ne lapset eli aikuistumaan niin silloin koko Ristikiven vanhemmille tuli huoli siitä, että mitä tapahtuu, tapahtuuko niille heidänkin lapsilleen se, että ne viikonloppunsa viettää Kävelykadulla tai sitte Kuokkalan keskustassa. Ja ku se tiedetään ihan varmasti, että Kuokkalan keskustassa huumetta on joka nurkan takana, ainaki ne pojat sanoo, että viidessä minuutissa sitä saa heti jos haluaa, saatikka sitte keskustassa Kävelykadulla. Vanhemmat sitte soitti mulle ja sano, että eikö voitais pitää semmonen kokous, jossa mietittäis mitä voitais tehdä elikkä tää tapahtu 99 huhtikuussa. --- Mut nyt sitte pidettiin se asukaskokous ja siellä ne toivo ne asukkaat et saatas nuorille joku paikka, että voitais tarjota heille semmonen paikka missä he viihtyis, ja sitte asetettiin tavoitteeksi että semmonen paikka missä ne vois olla aikuistumiseen asti elikkä jälkeen kohtaisivat nämä kaupungin ns paheet ja pystyisivät niihin ehkä sillä tavalla järkevästi suhtautumaan.

Ristikivitalon entinen johtaja Matti Hirsilä luonnehti Ristikivitaloa hauskaasti liukuhihnaksi. Hän tarkoittaa sitä, että esimerkiksi hänen oma lapsensa kävi parhaillaan Ristikiven päiväkodissa talon toisessa päässä. Sitten hän siirtyisi käymään jälkkärissä ja lopulta nuorten iltatoiminnassa. Hirsilä

myös totesi, "ettei tässä mitään pyhäkoululaisia olla", vaan ymmärretään, että jossain vaiheessa nuoret joka tapauksessa alkavat viettää iltojaan kaupungin keskustassa. Hänen mielestään tuloksia on kuitenkin saatu aikaan, jos nuorten siirtymistä keskustaan voidaan lykätä parilla vuodella. Kotimäki muotoilee toiminnan tavoitteet seuraavasti:

- No tavoite on se, että ainaki mulla toiminnassa, että me voitais pitää nää nuoret omalla alueella. Mahollisimman pitkään ennenku ne lähtee seikkailemaan, että niillä on sitte järkee mukana. Ja sitte toinen on, että tarjotaan niille mahdollisuuksia kehittää itteensä. Aluks niillä oli tietokoneet, sit on monenlaisia muita, nyt me tarjotaan niille koripalloa, perunaa, siis yhteistyötä maaseudun kanssa.

Paikan etsimisestä tuli Kotimäen tehtävä. Sopiva paikka löytyikin kokouspaikalta, joka oli Ristikiven päiväkodin toinen puoli, jota oli pidetty vain varatilana. Kokouksessa oli paikalla päiväkodin johtaja, joka hyväksyi ajatuksen. Tästä kehittyi ajatus, että perustettaisiin Ristikivitalo, jossa yhdistyisi jo toiminnassa oleva päiväkoti ja nuorten tila. Tässä vaiheessa hankkeesta suunniteltiin hallinnollisesti kaupungin hanketta ja päiväkodin johtajasta koko talon johtajaa. Kotimäki otti tehtäväkseen kerätä hankkeelle rahaa 250 000 markkaa. Kesäkuussa Kotimäki haki hankkeelle kaupunginjohtajan alueellista kehittämisrahaa ja saikin sitä 50 000 markkaa. Näiden suunnitelmien kanssa Kotimäki lähti tapaamaan Jyväskylän kaupungin hallintokuntien johtajia. Kotimäki esitteli hanketta sosiaali- ja terveystalokeskuksen, koulutoimen, kulttuuritoimen keskuksen, liikuntapalvelukeskuksen, ympäristöviraston ja kirjastotoimen johtajille sekä teknisen palvelukeskuksen edustajalle. Tarkoitus oli, että hallintokunnat yhdessä vastaisivat toiminnasta. Mitään kirjallista sopimusta asiasta ei kuitenkaan tehty ja palaveri, jossa vastuista piti sopia, siirtyi aina eteenpäin.

Tällä välillä Ristikivitalohankkeeseen oli jo ehditty hankkia työntekijöitä, joiden työsopimusten kirjoittaminen oli auki. Lopulta Kotimäki kirjoitti sopimukset itse. Soutajilla oli tulossa asukaskokous elokuun 1999 lopussa, joka muuttui rekisteröimiskokoukseksi. Kotimäki kirjoitti Soutajille säännöt ja nimeksi tuli Asukasyhdistys Soutajat Ry. Kotimäki pitää nimeä siinä mielessä harhaanjohtavana, että kyse on nimenomaan nuorisotyöstä. Toiminta kuitenkin saatiin alkamaan tuolloin ja siitä alkoi taloudellinen taistelu, joka on kestänyt koko ajan.

Syksystä 1999 asti toiminut koululaisten iltapäivätoiminta eli jälkkäri muodostaa toiminnan rungon, sillä sen turvin tilat Ristikivitalohankkeelle saatiin käyttöön. Tämän mahdollisti se, että kaupunginhallitus on tehnyt päätöksen, jonka mukaan kaikkien koulujen alueilla järjestettävän

jälkkäritoiminnan järjestäjille annetaan veloituksetta tilat käyttöön. Toiminnan järjestäjän pitää olla joku muu kuin kaupunki. Toinen perustava toiminto on nuorisotalon ylläpitäminen.

3.2 *Organisaatio*

Ristikivitalolla on kaksi palkattua työntekijää, Marko Schüler ja Liisa Timlin. Schüler on talon johtaja, hän siirtyi tehtävään kesällä 2000 iltatoiminnan vastaavan toimesta. Timlin on koululaisten iltapäivätoiminnan johtaja. Muuten toiminnassa on mukana pitkäaikaistyöttömiä, jotka on palkattu työllistämistukien varassa. Tukityöllistettyjä ovat kolme lastenhoitajaa koululaisten iltapäivätoiminnassa, kirjastonhoitaja, siivooja, vammaisten hoitaja ja emäntä. Kotimäki itse on nykyään iltatoiminnan vastaava. Hän myös kertoo vetävänsä Ristikivitalohankkeen “suuret linjat” Soutajat Ry:n puheenjohtajan ominaisuudessa.

Oleellinen osa Ristikivitalon henkilökuntaa on 21 iltavalvojaa. Iltavalvojat ovat aikuistuvia nuoria, joiden tehtävänä on valvoa nuorisotalon toimintaa iltaisin. Iltavalvojat ovat Kotimäen valitsema. Valinnan kriteerinä oli ikä eli valvojat ovat aikuistuvia nuoria, iältään 15-20-vuotiaita. Lähtökohtana on, että joka vuorossa on kolme valvojaa, joista yksi on täysi-ikäinen. Kotimäki kertoo, että iltavalvojana toimiminen on hyvin suosittua nuorten keskuudessa, paikkaa jonottamassa on kymmeniä nuoria. Paikkoja täytetään sitä mukaa, kun joku vanha valvoja lähtee. Iltavalvojat saavat 50 markkaa illalta työstään.

- Tää ideahan lähtee siitä, että meillä on muutama ihan rahalla palkattu henkilö. Sitte tässä käytetään pitkäaikaistyöttömiä elikkä tälläsiä ketkä on syrjäytyne. Elikkä me saadaan silloin valtion työllistämistukia elikkä työnantajan ja myös kaupungin työllistämistukia, jota kaikki saa, jos työllistää pitkäaikaistyöttömiä. Tää on se pohja sille, millä toimintaa viedään läpi. Iltasin oleville valvojille eli aikuistuville nuorille maksetaan pientä korvausta.

- Joo, no ihan siitä, että miten paljon tää on sitte alueen asukkaitten, että ku noissa papereissa, mitä mä oon luku, puhutaan kyläprojektista? Vai onks tässä miten iso tää avainhenkilöryhmittymä?

- Mä sanoisin, mä en tiä yhtään miten se muualla on, mutta kyllähän se niinku kulminoituu minuun tää hanke sataprosenttisesti, mutta äsken mä sanoin nää kaks miestä, ni ne on olleet siinä mukana, siis selkeästi ottaneet vastuuta. Meillä on hallitus, siinä on 3 keski-ikäistä ja 2 nuorta ja hallitus kyllä toimii, mutta kyllä se tavallaan mun harteilla on. Se että, se on jännä juttu, että tuntuu, että kaikki on toiminnan takana, tai mä uskon näin. Joku poika sanoo tai tyttö sanoo, että mä lähen talolle, ni kaikki hyvin, ne tietää missä poika on, tai tyttö on.

- Nii nää asukkaat?

- Asukkaat. Mut ei ne tule sillä tavalla tähän toimintaan mukaan että tulisivat jakamaan näitä tuskia ja iloja. Kyllä ne on tukena, että jos perunoita nuoret, ni ne ostaa ne. Mutta tän päivän ihminen pelkää sitoutumista. Pelätään että joutuu töihin. --- Meillä muodollisesti on jäsenmaksu, mutta me ei peritä sitä. Elikkä jos meidän budjetti on 1,3 miljoonaa, nii joku 30-50 jäsenmaksu ei meinaa yhtään mitään. Sillon ku on joku jäsenmaksu, se luo jonkun riippuvuuden tai pakon, että pitää maksaa ja minä koen näin, että se on sillon este vapaalle tai riippumattomalle toiminnalle.

Ristikivitalohankkeen liikevaihto on noin 1,3 miljoonaa. Suurimpana ulkopuolisena rahoittajana ovat ministeriöt, joiden kautta tulee noin 30 prosenttia rahoituksesta. Jyväskylän kaupunki rahoittaa toiminnasta noin 5 prosenttia, vuonna 2000 Soutajat Ry sai kaupungilta tukea toimintaansa 35 000 markkaa. Kotimäki kuitenkin tuntee, että he ovat toisaalta maksaneet kaupungille ylihintaa kaupungin kiinteän atk-järjestelmän käytöstä. Nykyään Ristikivitalon atk-järjestelmä perustuu Jyväskylän yliopiston atk-järjestelmään, jonka käyttö on Soutajat Ry:lle edullisempaa. Yliopistolta, säätiöiltä, Länsi-Suomen lääninhallitukselta ja Euroopan Unionilta tulee kultakin noin 5 prosenttia rahoituksesta. Ristikivitalohanke ei ole varsinainen EU-projekti, mutta toimintaan saatiin 60 000 markkaa vuonna 2000 EU:n antenniprojektin kautta. Suurin osa rahoituksesta eli noin 45 prosenttia hoituu omin varoin. Omia varoja kerätään ensinnäkin yhteistyöllä yritysten kanssa. Esimerkiksi graffitien poistamisesta kaupungilta kesällä 2000 tuli 101 000 markkaa tuloja. Lisäksi nuoret hankkivat rahaa itse erilaisin tempauksin, esimerkiksi perunoita kasvattamalla. Jälkkäritoiminnasta syntyvä vuokraetu Soutajille on noin 1 500 markkaa kuukaudessa. Kotimäki on joutunut laittamaan hankkeeseen paljon omaa rahaansa.

Soutajat Ry pyrkii tiedottamaan toiminnastaan ulospäin, mikä on tapahtunut lähinnä siten, että hankkeesta on tehty lehtiartikkeleita ja tv-juttuja. Sisäinen tiedotus hoidetaan kuukausittain kotiin jaettavilla asukastiedotteilla.

3.3 Toiminnot

3.3.1 Nuokkari

Ristikivitalo on 200 neliön tila päiväkodin toisessa päässä. Nuorisotalotalotoiminta eli nuokkari on auki maanantaista torstaihin kello 18.00-21.00, perjantaisin 18.00-22.00 ja lauantaisin 14.00-22.00. Ristikivitalon varustelu on monipuolinen. Talolla on 12 pentium3-tasoista tietokonetta. Vaikka toiminta onkin rakentunut tietokoneiden ympärille, on talolla myös muita harrastusmahdollisuuksia.

Siellä on biljardipöytä, pingispöytä, tv ja videot. Talolle on tilattu noin 30 nuortenlehteä ja käytössä on myös limsa-, karkki- ja kahviautomaatit. Näitten hankkimista Kotimäki perustelee muun muassa sillä, että Ristikivessä ei ole palveluita, joten nuoret voivat käydä nuorisotalolla karkkiostoksilla. Nuokkarin alkuajoista ja innostuneesta vastaanotosta Kotimäki kertoo seuraavaa:

- Se, että tää lauma, noin 400 nuorta, mitä se käsittää, se ydinporukka sanosin että ehkä on siinä 100, noin 400 ehkä käy yhteensä, oli todellakin villi lauma silloin vuos sitte, voi sanoa, että villi lauma. Niillä ei ollu minkäänlaisia sääntöjä. Siis minäkin joiduin ärähtelemään jatkuvasti ennen ku ne tajus. Mut sit sinne synty semmonen talohenki. Ja sen takia todellakin, että meillä valvonnasta vastaa ns. iltavalvojat, jotka on näitä aikuistuvia nuoria. Niitä on tällä hetkellä 21 ja vielä viime talvellakin oli se määrä. Ja siinä on tämän ajatuksen juju elikkä nyt nää jokainen aikuistuva nuori tai murrosikäinen nuori, haluais olla valvoja, ihan jokainen. Niit on 21, siinä on jonossa noin 60. Eli ku joku lähtee kotoo pois, nii heti täytetään sieltä sit. Mut se, että silloin ku ne nuoret ite rakensi sen atk-järjestelmän, ne ite kerto mitä ne sinne haluaa. Atk-järjestelmä on huippu, mut tietysti ne muut on ihan tavallisia laitteita. No tietysti tv on iso, videot on loistavat, äänentoistoalitteet, ne on huippu, mut biljardi on vanha, mut ei se haittaa. Se, että nuoret kokee, että se on oma, et se on todella heiän paikka, siis todella, et tää on meidän ja sen takia siellä toteutuu semmonen itsevalvonta, et jos joku vähän rupee irrottelee, nii muut pistää hiljaseks.

- Avajaispäivänä, silloin ku tän talon avajaiset pidettiin, olikohan niitä 5-600 nuorta siellä. Siis ne oli muualta ku Ristikivestä, eihän ne kaikki Ristikivestä ollu. Se oli aivan hirveetä, me jouduttiin laittaa ne klubikortit, ihan sen takia vaan, että jouduttiin rajoittamaan ettei muilta alueilta tullu, koska sinne ei mahtunu. Tänä talvena tai syksynä me ei olla kerätty niitä klubikortteja. Ne palaa heti, ku kapasiteetti, määrä ylittää kapasiteetin.

Nuorisotoiminnassa nuoret itse päättävät iltaisin tekemisistään, mutta Kotimäki on iltatoiminnan vastaava. Talolla käyvät nuoret ovat tavallisia ristikiveläisiä nuoria, iältään 10-20-vuotiaita. Alle 10-vuotiaita ei paljon iltaisin talolla käy. Kotimäki arvioi kävijöistä ehkä 70 prosentin olevan poikia, mutta ei tiedä, mikä sukupuolijakauma Ristikivessä yleensä on. Kotimäki sanoo tyttöjen ja poikien eroavan siten käyttäytymisessään, että tytöt tulevat talolle aina porukalla, eivät yksin. Pojat puolestaan voivat tulla yksinkin. Alun villin lauma oppi käyttäytymissäännöt ajan kuluessa.

- Meillä ei seinällä ole sääntöjä, mutta onhan meillä selkeät säännöt. Siellä ei polteta tupakkaa, eikä tulla kännissä, no tää nyt on peruslähtökohta. Mut sitten, niinku mä sanoin tossa alussa, että siellä voi olla matto kasassa, mut siellä ei rikota mitään. Silloin ku mä menen sinne, jos siellä joku rupee suunnattomasti kiroomaan, kyl mä meen viereen ja sanon, en nyt rupee hirveesti uhoomaan, mut sanon sen, koska kyllähän ne kiroo siellä, ei nyt voi hirveesti estää. Jos ne kotona kiroo, miksei ne kirois meilläkin, mutta. Siis se, että se ei oo mitään vapaata ja villiä, niinku mä sanoin, että se oli sitä vuos sitte, vauhti oli aivan käsittämätön. Ja siihen on syntyny semmonen sanaton kieli elikkä se on heiän kotinsa hyvin monta tuntia päivässä. Joskus sitte joku rikkoo, sinne

jostain on tullu joku kännikala ja sitä sitte mulle tulee tekstiviesti, Ilari, joku täällä on kännissä. Mä sitte annan ohjeita valvojille mitä tehdään. Koska se ei ihan itsestäänselvä, että vaan heittää ulos, koska voi tulla tappelu. Siis mä sanoisin, että mä yllätyin, miten hyvin voi tollanen mennä, ku puhutaan kuitenkin 400 nuoren käyttäjän paikasta missä ne käy. Siellä on ulkona, kyllähän ne nuoret tupakkaa polttaa, katos, missä ne polttaa. ---

- Onks näistä tullu koskaan nuorten puolelta mitään valituksia näistä sanattomista säännöistä, että onks mitään sellasta kapinointia?

- Ei kyl tuleehan nyt joskus jotain, ne sitte lähettää mulle tekstiviestin tai soittaa, et se tekee sitä ja tätä. Mut ainahan tällästä on. Siis jos on sisarusparvi kotona, niin kyllä siinä äiti tai isä joskus tuomarina on. Mut ei siellä tapella, mut kyllähän siellä sitte taas joskus kiistaa on.

- Nii joo, mut että yleisesti ottaen nuoret hyväksyy ne, on varmaan ihan samaa mieltäki näistä säännöistä?

- On. Ja ku me ollaan ne säännöt itse luotu siellä nuorten kanssa itse. Sovittu näin, että toimitaan. Kyllähän monesti on näin, että joku ei pelaa, mä käyn läpi, katotaan miksei pelaa. Ja sovitaan jopa rangaistus, jos joku ei.

- Minkälaisia ne voi olla ne rangaistukset?

- No siin on esimerkiks sillä lailla, että mä oon kaks kertaa tän vuoden aikana antanu pojille viikon kiellon, että ne ei tuu sinne. Ja se oli sellanen, että toisella oli avain sinne ja se tuli sitte, se oli jouluna, meillä joulu oli täysin rauhotettu, kolme päivää, et sinne ei saanu tulla. Ni se meni sinne ilman lupia, nii mä sanoin, että viikkoon et tule sitte. --- Ja eikä se mitään, se hyväksy ja nyt se käy ihan rauhallisesti. Et se kuitenkin tarkoittaa sitä, että jollain tavalla rangaistaan, jos siellä joku tahallaan tekee jotain. Siellä on joku vahingossa törmänny oveen, joku potki oveen, ku oli kauhee joku hätä, et se on pahviovet, tuli reikä. No sovittiin, että kaveri korjaa ite. Se korjas, maalas ite, aika nöyryyttävää, mutta se teki ja ei tarvinnu maksaa tuhannen markan ovee.

Hirsilä luonnehti Ristikivitaloa nuorten kannalta pubiksi, siinä mielessä, että se on toinen olohuone, ajanviettopaikka, jossa tapaa kavereita. Vaikka alkoholin käyttö on kielletty, Hirsilä totesi tietävänsä, että alueella juodaan alkoholia. Näin on kuitenkin aina ollut, mutta nyt siitä vain syytetään Ristikivitalohankkeen toimintaa.

Nuoret käyttävät talolla paljon tietokoneita. Vuoro tietokoneella kestää puoli tuntia, ja vuorojen vaihtaminen on valvojien tehtävä. Valvonta ei tietenkään aina voi olla kauhean tarkkaa ja joskus joku onkin koneella kauemmin. Vuoro varataan menemällä jonottamaan selän taakse. Kotimäki on hieman huolissaan tietokoneiden liiallisesta käytöstä.

- Me puhuttiin siitä aiemmin, että oltais laitettu ne (salasanat), että oltais voitu alkaa selvittämään kuinka paljon kukin on sillä koneella. Se ei onnistunu ainakaan vielä tässä vaiheessa, et me ei saatu sitä toimimaan sillai. Että jokaisella ois joku esim henkilötunnuksen loppuosa, jolla mennä sisään, mut se ei onnistunu. Ehkä tää on joku tulevaisuuden ajatus, mutta nyt se ei onnistunu vielä.

- Joo no mitä semmosella sit haluttas saavuttaa sillä?

- Me haluttas ehkästä sitä, että nähtäs, että nyt ku me ollaan saatu ns paheista, kaljasta, tämmösestä eroon, niin toivotaan, ettei sitte jää kiinni koneeseen. Tietystihän monet

pelaa paljon, mut siitä ois helppo katsoo sitte, paljonko tuo Mikko on pelannu tai jotain muuta. Että kyllä jos päivässä pelaa 4 tuntia, niin kyllä se on jo oire aikalailla.

- Nii joo mutta ette epäile mitään väärinkäyttöä tai?

- No tavallaan voitais kattoo sitä kans, että jos joittenki määrät on nii suuria, nii voitais sitte tehostaa valvontaa, että antaa muittenki pelata.

Iltatoiminnan lisäksi nuorille järjestetään ajoittain muutakin ohjelmaa. Vappuna 2000 Ristikivitalon porukka teki laivalla retken Tallinnaan. Silloin Kotimäki kertoo seuranneensa ylpeänä nuorten omatoimisia otteita.

- Nii talvella päätettiin että mihinkä nää valvojat elikkä 21 plus sitte näitä aikuistuvia nuoria, että mihinkä ne tekis matkan. Mä yritin niille tota Tukholmaa ja tällästä, mut ei innostunut. No sit joku sano, että lähetään Tallinnaan. No minä sanoin että kyllä se käy. No sit joku sano, että lähetään vappuna. No minä sanoin että no ei ikinä, mutta sitte mä aattelin, että no sepä on koetinkivi, että mitä me ollaan saatu aikaan, siis ihan tosissaan. Lähettiin siitä, että me ollaan puol vuotta tehty niin kovasti töitä nuorten eteen ja lähetty siitä, että nuoriin luotetaan. Sinne lähti meiän kaikki kauhut, meitä oli mukana kolme tai neljä aikuista ja sit oli mukana yli 50 näitä aikuistuvia nuoria ja osa oli aikuisiakin.

- Eli minkä ikäsistä tässä puhutaan?

- Siellä Tallinnassa oli ihan muutama alle 15-vuotias, loput oli 15-20-vuotiaita. Meitä oli 56 hengen bussi ni yli 50 oli näitä nuoria. Ni siinä meni niin hyvin, ettei mitään. Meil oli bussi mukana siinä, mut eihän nuoret mitään siinä bussissa, ne ite pörräilivät takseissa. Siellä oli suomalaisia ryhmiä vaikka kuinka paljon, ne oli niin kännissä, siis niin naiset ku miehetkin, siis mua ihan hävetti. Mut Ristikiven nuoret, ne oli niin fiksusti, mä olin todella ylpeä. Kerranki saa olla ylpeenä tuolla ulkomailla kulkea, että nää on minun lapsia, nää on minun nuoria. Mulle oli niin moni nauranu etukäteen, että kyllä sä oot hullu, että kyllähän sen tietää, että mitä siitä seuraa, vappuna nuorten kanssa Tallinnaan. Ja laivalla vielä ja kaikkea. No se meni erinomaisesti.

Kesällä 2000 Ristikiven nuoret putsasivat Jyväskylän kaupungilta graffiteja. Hankkeessa olivat mukana Jyväskylän kaupungin puisto-osasto, vesilaitos, Jyväskylän Energia Oy ja Kesnet Oy. Kotimäen mukaan hankkeella pyrittiin vaikuttamaan nuoriin, vaikkeivät putsaukseen osallistuneet nuoret olleetkaan samoja, jotka näitä graffiteja tekivät. Ajatuksena oli kuitenkin se, että nuoret näkisivät, miten suuri työ graffitien putsamisessa on ja kuinka suuri menoerä se on yhteiskunnalle. Tästä työstä jäi noin 120 000 markkaa Ristikivitalohankkeen toimintaan, ja näillä rahoilla nuoret rakensivat Ristikiven rantaan koripallokentän ja sen viereen grillikatoksen. Koripallokenttä lahjoitettiin kaupungille.

Keväällä 2000 lähti käyntiin tempaus, jossa nuoret istuttivat perunaa Sarvenperällä. Mukana oli noin 40 nuorta, pääasiassa iltavalvoja. Haastattelupäivänä Ristikivitalolla oli meneillään markkinat, joilla nuoret möivät muun muassa näitä kasvattamiaan perunoita. Kotimäki suunnittelee toisten

markkinoiden järjestämistä keväällä. Kesällä 2000 järjestettiin paintball-leiri Petäjälähdellä.

- No keväällä tällöinen koe, meillä on ollut talon toiminnassa kolme semmosta yliopistonuorta mukana, he halus niinku tulla tukemaan tätä toimintaa. --- Nii se tuli ensin mun luona käymään siellä kotona ja sano, että heillä on hyvä ajatus, että eikös voitais näitten nuorten kanssa mennä pelaamaan paintballia.

- Mitä?

- No enhän minä tajunnu. Ne sano, että mennään tonne metsään jonnekin ja pannaan suojavarusteet päälle ja ammutaan värikuulilla. Mä sanoin, että no ei ikinä, että kyllähän nuoret on pyytäne sitä ja ei ikinä, että minä oon pasifisti, en oo käyny armeijaakaan. Ikinä ei tule. No ne perusteli ne yliopistonuoret, että se on pasifistinen se laji, että se kun sattuu, siinä saa en oikeen tunteen, että nyt se osuu. Että kun on joku videopeli, ni siinä veri lentelee eikä tapahu mitään. No mä niitten kolmen yliopistunuoren kanssa sinne Ristikivitalolle, sanoin, että no hyvä kokeillaan ja mä menin sinne saliin. Siellä salissa oli varmaan 40 nuorta ja sanoin, että olkaahan vähän hiljaa, että sanoin ketä mulla on mukana ja että me järjestetään kesällä paintball-leiri tuolla Petäjälähdellä. Kaikki tuli yhtäkkiä hiljaseks ja kuulin, että yks sano, että Ilari on seonnu. Koska ne oli pyytäne multa niin monta kertaa paintball-leiriä, oisitpas nähny niitten ilmeen, ne ei voinu uskoa, että minä paintball-leiri. No sit se toteutu kesällä, se oli vaan vähän huono ilma, sateinen keli, kyllä se nyt meni. Mut tosta mä en oo samaa mieltä niitten nuorten kanssa. --- Kyllähän ne sen hyvin veti, ohjasivat, mutta.. Olihan nuoret innostuneita, mut en mä nyt sen pasifistisuudesta, siitä mä oon eri mieltä. Että en mä usko, että me sitä järjestetään.

Iltavalvojat ja Kotimäki pitävät kokouksia kerran kuussa maanantaisin, jolloin käydään läpi mennyttä kuukautta ja maksetaan valvojen palkka. Keväällä 2000 samassa yhteydessä pidettiin valvojen jujutsu-harjoituksia. Palavereissa myös sovitaan tulevasta ohjelmasta, esimerkiksi viime talvena suunniteltiin Tallinnan reissua ja tänä syksynä valvojen matkaa Kanarialle.

Nuoret saavat vuokrata Ristikivitaloa viikonloppuisin. Kun nuorisoporukka vuokraa nuokkarin, on tämän porukan mukana aina yksi valvoja. Mitään ongelmia Ristikiven ulkopuolelta tulleista ryhmistä ei ole koskaan ollut.

3.3.2 Muu toiminta

Jälkkärissä käy 23 lasta, jotka saavat olla Ristikivitalossa koulupäivisin kello 12-17. Talvella 2000 kokeiltiin järjestelyä, jossa nuorisotalo oli varattu alle 10-vuotiaille lapsille kello 17.30-19.00, mutta tämä lopetettiin toimimattomana. Toiminta jälkkärissä on varsin vapaata, ajatuksena on, että aika on lasten vapaa-aikaa, jolloin ei ole pakko osallistua mihinkään järjestettyyn ohjelmaan.

Marraskuun alussa 1999 Ristikivitalohankkeeseen palkattiin kirjastonhoitaja, jonka tehtävä oli luoda kirjasto. Kirjat, yhteensä noin 4 000 kappaletta, saatiin kirjastoon lahjoituksina. Lisäksi Ristikivitalossa toimii sunnuntaisin kokkikoulu alle 10-vuotiaille lapsille. Soutajat Ry:n toimintaan kuuluu myös Ristikiven Sanomat -nimisen lehden toimittaminen. Lisäksi talolla kokoontuu sunnuntaisin yliopistonuorten perheyhteisö, johon kuuluu 30-40 henkilöä nuoria vanhempia ja heidän lapsiaan.

Jonkun verran Ristikivihankkeen puitteissa on järjestetty atk-kursseja, mutta nämä eivät jostain syystä ole olleet kovin suosittuja. Nuoret itse ovat Kotimäen mukaan liian kokeneita kursseille. Atk-kurssien järjestäminen keskittyy syksyyn, esimerkiksi parin viikon päähän haastattelupäivästä oli suunnitteilla PageMaker-kurssi. Tällaiset kurssit on etupäässä tarkoitettu ristikiveläisille, mutta tilan riittäessä myös muualta tulleita otetaan mukaan. Talolla toimii myös erilaisia harrastusryhmiä, lähinnä liikunnallisia kuten tanssia ja jumppaa. Nämä toiminnot on pääasiassa suunnattu aikuisille ristikiveläisille. Lisäksi talolla järjestetään satunnaisia tapahtumia.

Soutajien tavoitteena on ollut aloittaa luontokoulu, mutta tämä ei ole vielä onnistunut, kun kaupunki ei ole ollut hankkeessa mukana. Luontokoulun tarkoituksena olisi hyödyntää Ristikiven luontoa opetuksessa, joka suunnattaisiin lähinnä ala-asteikäisille.

Syksyllä 2000 Soutajat Ry on pyrkinyt saamaan käyntiin projektia, jossa kaupungin keskustaan Kävelykadulle tuotaisiin hirsimökki. Näin toimintaa suunnattaisiin ulospäin. Mökin yhteyteen tulisi puhefoorumi, jonka toimintaideana on tarjota nuorille mahdollisuus saada äänensä kuuluviin.

- Tässä se nyt on laajentumassa sillei, että niinku puhuttiin, että mökki ois muuttamassa sinne keskustaan, olis siinä kaheksan kuukautta tai viikko, miten nyt onkaa. Et ehkä nyt niinku me ollaan enemmän suuntautumassa ulospäin, että antamaan tätä mallia muille nuorille, ja tarjoomaan, että elämä ei oo vielä hävitty, että on mahdollisuus selvitä

aikuisuuteen.

- Ku mä puhuin siitä, että talo olis tulossa siihen keskustaan. Tai esitettiin kaheks kuukaudeks, mutta saattaa pystyä viikoks tai tuleeko se nyt ollenkaa, ku siinä on kauhee riita siitä, että ensin annetaan lupa ja sitte se perutaan. Se lähtis siitä, että siellä esiteltäs Ristikivitalon toimintaa, miten nuori on löydetty, mutta siihen tulis tämmönen puhefoorumi. Mä puhuin siitä sulle jo ehkä ennen. Mut se toteutuis sillei, että parhaillaan rakennetaan puhujapönttöä ja se olis tota sellanen puheenvuoro, missä alle 20-vuotias vois vapaasti puhua kunakin arkipäivänä maanantaista lauantaihin, ehkä kahden tunnin ajan. Ja kun ne on puhunu, selkokielellä, 10 minuuttia, maksimissaan 15, nii voi mennä hakemaan Meritasta 100 markan lahjakortin. Ja tää on sen varsinainen se sanoma tuolla keskustassa.

Myöhemmin mökki siirrettäisiin Ristikiven rantaan uimavalvojen kopiksi ja pukuhuoneiksi. Kotimäki suunnitteleeekin rannan muuttamista oikeaksi uimarannaksi pelastusveneineen ja uimakoppeineen. Paikalle on jo rakennettu vessa. Tarkoitus olisi työllistää neljä henkilöä uimavalvojiksi. Eräänä isona visiona on myös vammaisille soveltuvan saunan ja sen sisään vammaisten uima-altaan rakentaminen Ristikiven rantaan.

Ristikivitalohankkeen alkaessa esiintyi joitain häiriöitä, mutta Kotimäki antaa ymmärtää, että häiriön aiheuttajat tulivat muualta. Ongelmilta ei kuitenkaan ole täysin välttytty Ristikivitalon omankaan porukan sisällä. Taloon otettiin syksyllä 1999 töihin cp-vammaisen nuori nainen vapaa-ajan ohjaajaksi koululaisten jälkkäritoimintaan. Hän sai kuulla lasten nimittelyä. Lisäksi romaninaisen palkkaamisen jälkeen Ristikivitalon seinään oli ilmestynyt hakaristi. Tästä Kotimäelle syntyi ajatus vammaisten aamupäivästä. Toiminnan tarkoituksena on vaikuttaa nuorten asenteisiin totuttamalla tavallisia nuoria vammaisten seuraan ja näin hälventää pelkoja erilaisuutta kohtaan.

Aamupäivisin talolla tuleekin jatkossa toimimaan vammaisten aamupäivä. Syksyllä 1999 tuohon aikaan oli toiminnassa avoin päiväkotitoiminta. Lisäksi aamuisin on monenlaista pienimuotoista toimintaa, esimerkiksi kokouksia, ja tuolloin hoidetaan muun muassa siivous.

Eräs tärkeä meneillään oleva projekti Kotimäelle on kesällä 2000 alkanut Keljonlahti-projekti. Siinä mukana ovat Kotimäen lisäksi solubiologi Reino Pitkänen ja arkkitehti Markku Mykkänen. Tämän projektin myötä Kotimäki on saanut mukaan toimintaan ihmisiä, jotka ovat jakamassa työn raskautta ja myös iloja. Kotimäki kuvaa toimintaa taisteluksi vanhaa, perinteistä mallia vastaan. Vanhan mallin mukaan nuoret haluttiin laittaa sellaiseen paikkaan, josta heistä olisi mahdollisimman vähän harmia, mutta tätä vastaan Kotimäki yhteistyökumppaneineen kapinoi.

Keljonlahti-projektiin liittyen Soutajat Ry:n suunnitelmissa on rakentaa Ristikiveä vastapäätä lahden toiselle puolelle vanhan louhimon luo amfiteatteri, jossa olisi 500-700 hengen katsomo. Teatterin rakentaisivat nuoret arkkitehdin piirustusten mukaan. Osa nuorista rakentaisi golfkenttää ja yhteensä työllistettäisiin 500 nuorta. Ajatus liittyy Jyväskylän maineeseen Suomen Ateenana. Kotimäki uskoo, että heidän kolmikkonsa on tiimi, josta kuullaan vielä paljon. Keljonlahti-projektiin liittyy myös uimarannan ja pallokenttien rakentamista.

Ideat erilaisiin toimintoihin tulevat hyvin pitkälle Kotimäeltä, joka ammentaa niitä muun muassa lapsuuden kokemuksistaan. Näin on ollut ensimmäisen vuoden ajan, mutta viimeiset kolme kuukautta Kotimäellä on ollut apunaan Pitkänen ja Mykkänen.

3.4 Arviointia ja tulevaisuuden näkymiä

- Jos vuoden saldo pitäs laittaa kasaan, niin hämmästyttävää. Mutta se, että on saatu hirvittävästi aikaan, mutta kyllä se on ollu kauheen työn takana.

- Tää äiti sano, jota mä en tuntenu, sano, että sä oot lähteny kunnallisvaaliehdokkaaks. Mä että no mitä tää nyt, onko tää nyt syyte vai mitä. Siis tää on parasta palautetta mitä voi tulla, mulle tuli tippa silmään. Tää äiti sano, että sinä oot pelastanu hänen poikansa elämän. Poika oli uusnatsi, se hakkas siellä meiän talolla viime syksynä ihan muussiks. Tukka oli lyhyt ja kuulu uusnatsiporukkaan. Jos mä kerron sitä tapaa, joka kuvastaa koko meiän hanketta. Itsenäisyyspäivänä, tää oli tapahtunu kaks päivää ennen itsenäisyyspäivää, tää poika oli tullu meillä käymään äitinsä kanssa, joka oli hakattu, sen naama oli ihan muussina.

- Nii siis äitin?

- Nii siis tämä poika, se oli meiän alueen poika, joka oli hakattu. Sillä oli liian leveet housut, ei mitään muuta syytä. Mä sanoin, että hyvä, mennään poliisille. Nii äiti sano, että ei mennä, että he pelkää kosta. Ja mä mietin, että mitä tässä tehdä. Mä otin siitä pojasta kuvat ja kaikki. Mä menin käymään poliisilaitoksella. Ne sano, että ei ne voi tehdä mitään, jos ei tule asianomainen sanomaan. Mä mietin, että mitä mä teen. Mä ajattelin, että mun pitäs mennä tän uusnatsin vanhemmille puhumaan, mä en tuntenu niitä ollenkaan. Enkä tunne vielääkään, mutta nyt tää äiti, ensimmäinen puhelu oli eilen. Mutta sitte mä menin itsenäisyyspäivänä, menin aamulla käymään Ristikivitalolla. Ja siellä oli pojat pelaamassa, mä istuin siihen niitten viereen pelipöydän viereen. Sanoin, että arvatkaa mitä, joku kusipää meni hakkaamaan toisen pojan, sanoin näin. Ja sitte yks poika näyttää näin (peukalolla vaivihkaa sivulle). --- Se näytti näin ja mä että mitä sä, siis ajatelkaa, että tänne tuli ja hakkas verille, kaks muuta uusnatsia vielä piti kiinni. Ja valvojat ei kerenny mihin, se oli tasan puol minuuttia kun ne hakkas sen. Taas tää näyttää näin. Ja mä että mitä sä höpötät. Ja sen vieressä on ihan punasena kaveri. Mä sanoin, että oot sä se hakkaaja, siis mä en tienny sitä, se oli aivan paniikissa. Mä että miten tää voi olla. No mä otin sitä poikaa kaulasta kiinni, että miks sää sen toisen hakkasit. No sit se selitti jotain siinä. Mä että mitä ja sit mä sanoin, että tuuppas tänne

maanantaina, meillon maanantaina tämmönen palaveri, kokous, että tuuppas tänne, että haluaisitsä lähtee tähän toimintaan mukaan. Muut katto, että mitä mä teen. Se tuli maanantaina, tää hakattu poika tuli kanssa. Se sovittiin, sillä oli naama musta, sovittiin siinä, että se loppu. Tää hakannu poika tuli meiän toimintaan mukaan. --- Sillon on tukka kasvanu, se ei oo enää uusnatseissa. Siis sitä se äiti sano, siis eihän se sitä tarkota, että nyt on elämä ongelmatonta jatkossa, mutta nyt on ainaki se pahin, ainaki yks kynnys on päästy eteenpäin. Että tää on sitä parasta palautetta mitä tulee.

Parin ensimmäisen toimintakuukauden aikana lähinaapureiden palaute oli raivoisaa. Valituksia tuli jatkuvasti Kotimäen perheellekin ja Kotimäki kertoo tämän olleen kaiken taloudellisen vastuun lisäksi raskasta. Keväällä kuitenkin mielipiteet olivat jo muuttuneet, tässä auttoi muun muassa koripallokentän rakentamisen suunnittelu. Kentän valmistuttua jo pahimmat vastustajatkin tulivat kiittelemään hyvästä työstä. Tästäkin huolimatta Kotimäki kertoo olevansa vihattu ihminen ja saaneensa muun muassa uhkailukirjeitä.

Nuorilta Kotimäki kertoo saaneensa vain positiivista palautetta. Hän sanoo myös seuranneensa ilolla nuorten kehitystä, sitä kuinka hänen omatkin lapsensa ovat saaneet toiminnasta sisältöä elämäänsä. Kotimäen kaikki kolme lasta ovat vapaaehtoisesti mukana toiminnassa, poika on ollut pitämässä atk-kursseja ja kaksi tytärtä ovat iltavalvojia. Kotimäen vanhempi tytär on myös Ristikiven Sanomien päätoimittaja ja toinen tytär pitää kokkikoulua. Viranomaisilta tullut palaute on Kotimäen mukaan ollut ylistävää.

- Poliisilta, olen poliisin kanssa puhunut paljon, mikä on varmasti yks oleellinen asia. Ja voin sanoa, että se on niin ylistävää se kehu, mitä on tapahtunu. Että tulee, vaikka mä en tunne niitä poliiseja, ne tulee monesti juttelemaan ja sanoo, että hienoa, hienoa, että tällästä on, että tällänen pitäs saaha tonne keskustaanki. Että se poliisien on ihan vilpítőntä se. Ja tota kaupungin virkamiesten kauhu olen varmasti. Tänään näit yhden neuvottelun, sitä ennen oli ollu kaks tuntia toista, huomenaamuna on taas. Mä en enää rupee olemaan joku hyssyttelijä, jos joku, huomenna kaupunginjohtaja heittäytyy hankalaks. En, en, en rupee mielistelemään, et jos jotain nuoria painetaan. Mut et se on hirvittävän raskasta, mä sanon, että mä oon neljältä noussu ylös ja mä oon tänään ollu kuussa palaverissa.

Kotimäki kuvaa Soutajat Ry:n ja Jyväskylän kaupungin suhteita kitkaisiksi. Hän muun muassa kertoo, että kaupungin muilla nuorisopaikoilla porukkaa ei juurikaan käy, vaikka niihin yritetään houkutella tulijoita järjestämällä infotilaisuuksia. Ristikivitalolle nuoria puolestaan ei tarvitse mitenkään houkutella, vaan joka päivä käy nuoria. Päinvastoin, jos paikka joskus on kiinni, tulee tästä valituksia. Kotimäki sanookin, että tavallaan on hyvä, ettei hankkeesta tullut kaupungin hanketta, sillä hänen mielestään hankkeen tehokkuus ja tulokset perustuvat itsenäiseen toimintaan,

jossa ei ole tarvinnut kangistua byrokraatiaan. Kotimäki kertoo saavansa paljon asioita toimimaan, koska hän menee suoraan "ylimmälle portaalle" asioita hoitaessaan ja järjestäessään. Tässä on auttanut sekin, että moni on jo kuullut toiminnasta viimeisen vuoden aikana. Itse Kotimäki arvioi toimintaa erittäin onnistuneeksi.

- Kyl mä, jos mä aattelen sitä, että silloin ku mä tähän lähdin ja tein omassa mielessä visioita, nii en ois ikinä uskonut, että tällänen välittäminen voi aiheuttaa niin positiivista suhtautumista nuorissa, niinku miten ne käyttäytyy. Mä joskus kirjoitin lehteen sitä alkusyksyä, mä en tiä luitko sää silloin sitä, vuos sitte. Mä yleensä olin mökillä sitte, mut mä kävin yhtenä viikonloppuna sitte, kiertelin niitä kujia. No sitte yhen aikaan näin siellä Ristikivessä tytön, joka itki maassa, se oli kaatunu, oli kännissä, oli käteen sattunu. No mä vein sen keskussairaalaan, käsi kipsattiin. Sit mä näin Kuokkalanpellolla yks oli hakattu, vein sen poliisilaitokselle tekee rikosilmoitusta. Siis tää oli aivan käsittämätöntä siellä, mut Ristikivessä ei tälläst enää oo. En mä tarkota sitä, ettei siellä kaljaa ole, mutta ei siellä enää tälläst ole. Siis ne pikkutyöt oli se kaikkein huolestuttavin aihe, nyt ne toimii tuolla.

- Miten sitte, noissa Ristikiven Sanomissa puhut Ristikivi-hengestä, minkälaisena sä sen sit koet?

- No mä puhun, ehkä se on se nuorten henki. Ja se henki tarkoittaa, ehkä se on väärä sana. Mä tarkoitin sitä, että, vois sanoa ehkä Ristikivi-ajatus. Ehkä meillä on syntymässä semmonen mallikaupunki, ihan tosissaan. Siis nyt ku sä luet sen Keljonlahti, sehän niinku tavallaan on meiän aluetta, se on niemen toinen puoli vaan. Niin tuota, mä uskon, että kohta meiän näyttää kansainvälisestiki missä me ollaan, ihan tosissaan. Silloin näyttää nuorten paikka.

Voimaa jaksamiseen Kotimäki kertoo saavansa nuorten innosta ja sanoo itsekin elävänsä nuoruutta uudelleen. Henkireikänä Kotimäellä on myös viikonloppujen viettäminen mökillä, jonne nuoret kuitenkin soittelevat tai lähettävät tekstiviestejä, jos talolla ilmenee ongelmia. Kotimäki pitää hellyttävänä, että nuoret turvautuvat häneen, jos kokevat jonkun ulkopuolisen uhkaavan heidän taloaan. Kotimäki näkeekin roolinsa paitsi Soutajat Ry:n puheenjohtajana, ennen kaikkea nuorten puolustajana. Syyskuun alussa 2000 Kotimäki päätti ryhtyä kunnallisvaaliehdokkaaksi. Hän sanookin tärkeimmäksi tehtäväkseen ympäristötaustastaan huolimatta nuorten hädän aistimisen ja sen tuomisen esiin valtuustossa, jos sinne pääsee. Kotimäki ei ole missään vaiheessa halunnut luopua osasta vastuuta, vaikka kertookin olleen vaikeata.

Kotimäki pohtiikin sitä, pitäisikö hänen omistautua selkeämmin Ristikivitalohankkeelle. Parhailaan hän tekee lisensiaatintyötä yliopistolla ja miettii mahdollisuutta jättää väitöskirja tekemättä ja siirtymistä Ristikivitalon johtoon. Tähän kannustaisi se, että päivät nykyisellään ovat hänelle todella pitkiä työpäiviä, esimerkiksi haastattelupäivänä hän kertoi nousseensa neljältä aamulla asioita

hoitamaan. Päivittäin Kotimäki kertoo tekevänsä Ristikivitalohankkeen parissa töitä 10 tuntia, jonka lisäksi hän on yliopistolla 6-7 tuntia. Hän uskookin, että hänen siirtymisensä Ristikivitalon johtoon olisi kaikkien etujen mukaista. Kotimäki näkee Ristikivitalohankkeen tulevaisuuden valoisana.

- Mä näkisin, että se varmasti tulee jatkumaan. Tietysti sanotaan, että 10 vuoden päästä se voi tulla muuttaa ehkä muotoaan, koska nuoret loppuu. Mutta mä uskon, että tää ajatus lähtee liikkeelle. Mä uskon, että se työ mitä me ollaan tehty vuoden aikana, minä ja sitte vähä muutki, tai ennenkaikkea nuoret, se poikii, tää poikii sellasen kansalaisalotteen. Elikkä tota se, että tän päivän elämä on virkamiesvaltasta elämää. Demokratian mukaan luottamushenkilöt käyttävät valtaa, se on kaukana siitä. Tämän päivän virkamies on antanu ahneudelle ylivallan ja nyt tämmönen kansalaisaktiivisuus, kolmas sektori, kolmannella sektorilla tarkoitan sitä yhteisöä ja tälläsiä. Jopa pitkäaikaistyöttömien hyväksikäyttöä tai niitä käyttämällä tehdään sellasia töitä, mitä yhteiskunta ei oo ennen tehny. Ja tänä päivänä laiminlyöny. Mä uskon, että tästä tulee niin voimakas suuntaus hyvinki pian. --- Ja uskon just, että kun sanoit Ristikivitalon tulevaisuus, niin välttämättä se ajatus tossa muodossa ei Ristikivessä 10 vuotta kauempaa mene. Koska tuota lapset loppuu, mut niinku mä sanoin, me ollaan valmiita muuttamaan sitä toimintaa. Ja sitten jo kahdenkymmenen vuoden päästä puhutaan vanhustenkodista.

4 Nuokkari nuorten näkökulmasta

4.1 *“Tää ei oo mikään semmonen pieni ja tunkkanen” (tyttö, 13)*

Nuokkari sijaitsee Ristikiven päiväkodin toisessa päässä. Sinne on kaksi sisäänkäyntiä, toinen rakennuksen päädyssä ja toinen pitkällä sivulla. Päädyssä oleva ovi on enemmän nuorten käytössä. Siitä tullaan eteiseen, jossa on seinustoilla naulakoita matalalla, ovathan tilat aiemmin olleet lasten käytössä. Eteisen lattia on aina iltaisin sinne tullessani ollut täynnä nuorten kenkiä. Eteisestä tullaan isohkoon huoneeseen, jonka toisessa päässä on ovesta tullessa oikealla seinien vieressä rivi tietokoneita. Ovelta vasemmalle katsottaessa on biljardipöytä ja sen takana sohva ja nojatuoli. Tällä seinustalla on ikkuna, josta näkee grillikatokseen. Vastapäisellä seinällä on kirjahyllyjä täynnä kirjoja. Huoneessa on myös juoma- ja karkkiautomaatit.

Huoneen seinillä on bändijulisteita (Sive, Jon Bon Jovi, Darude) sekä lasten piirroksia, jotka osallistuvat ilkivallattoman viikon piirustuskisaan. Myös tuon viikon mainos on seinällä. Seinällä on lappu, jossa nuoria kehoitetaan äänestämään piirustuksia. Jossain vaiheessa pojat kommentoivat piirustuksia ja samalla omia piirustustaitojaan. “Pistin mä säälistä yhen tälle ysillekin.“ Oven yläpuolella on iso suorakaiteen muotoinen itsetehty juliste, jossa teksti “kertz1-v“. Minulle kerrotaan, että juliste on tehty nuokkarin yksivuotisjuhlaan. Yhdellä tietokoneruudulla näkyy teksti “jutru on hintti“ kai piirustusohjelmalla kirjoitettuna. Seinillä näkyvät myös ilmoitustaulu sekä lukossa oleva postilaatikko. Laatikon yläpuolella on lappu, jossa on seuraava teksti: “Huom! Laita laatikkoon terveisiä kaverille, kirjeenvaihtoilmoituksia tai ihan mitä vain keksitkin (esim. runoja tms.) Jutut julkaistaan Ristikiven Sanomissa“. Huoneen katossa riippuu suuri oksa. Eräs pojista kiinnitti siihen huomioni toteamalla, että se pitäisi hänen mielestään ottaa pois, koska ei sitä kukaan huomaa kuitenkaan.

Huoneesta pääsee sisemmälle taloon, pienen välihuoneen tai käytävän kautta toiseen isompaan huoneeseen. Ennen tätä huonetta on lisää kirjahyllyjä ja oikealla ovi toimistoon. Toisessa isossa huoneessa on lisää kirjahyllyjä. Lähellä oviaukkoa ja keskellä huonetta on pöydät ja niiden ympärillä tuoleja. Yhdellä seinustalla on sohva ja lisää tuoleja. Huoneen perällä on televisio ja muita laitteita. Ikkunoista näkyy rakennuksen viereiselle parkkipaikalle. Huoneen läpi kuljettua tullaan eteistilaan, josta pääsee nuokkarin toiselle ulko-ovelle pienemmän eteisen kautta, vessoihin,

rakennuksen päiväkodin puoleisiin tiloihin, keittiöön ja saliin. Keittiössä on ruokapöytä ja tuoleja sekä seinustoilla kaappeja ja työtasoja. Salin keskellä on pingispöytä ja takaseinällä puolapuut. Katosta roikkuu renkaita. Salista on pääsee kahta kautta toiseen isoista huoneista (siihen, jossa on televisio). Salista pääsee myös pieneen huoneeseen, jossa on lisää tietokoneita. Yhdessä koneessa on kai kuvansäätäjänä kuva masturboivasta naisesta. Kun käyn huoneessa myöhemmin uudelleen, on kuva vaihtunut toiseksi pornokuvaksi.

Tilat ovat siistit kaikkialla, sotkuisimmalta näyttää eteisessä, joka on täynnä lenkkareita. Myöhemmin kyllä huomaan joitain karkkipapereita ja kertakäyttömukeja lojuvan ympäriinsä. Musiikkia ja kovaäänistä puhetta sekä kiroilua kuuluu lähes koko ajan. Kerran eräs pojista pyysi muita olemaan hiljempaa, mutta pyyntöön ei kiinnitetty huomiota. Äänet vaimenivat vasta, kun Hirsilä halusi ilmoittaa nuorille jostain asiasta. Hänen lähdettyään äänet kohosivat vähitellen entiselle tasolle. Syksyllä nuokkarilla ollessani illan edetessä sisällä alkaa hämärtää ja ihmettelen mielessäni, eikö kukaan sytytä valoja, mutta nuoria hämärä ei näytä häiritsevän. Koko iltana (ainakaan sinä aikana kun minä olen paikalla) ei valoja sytytetä pelihuoneeseen. Myös television ääni sekoittuu muihin ääniin, se on päällä, vaikkei sitä kukaan katsoisikaan.

Keväällä nuokkarilla käydessäni kaikki ovet olivat koko ajan auki, mutta syksyllä toimiston ovi oli lukittuna. Samoin rakennuksen pitkällä sivulla oleva ovi oli lukittu paikalle tullessani, mutta myöhemmin näin muiden kulkevan siitä. Nuokkarin pihalla on grillikatos, ja pihalta pääsee alas rantaan. Tullessani nuokkarille pihalla on ollut paljon pyöriä ja mopoja.

Tilojen sopivuudesta vallitsee nuorten kesken erilaisia näkemyksiä. "Tää ei oo mikään semmonen pieni ja tunkkanen" (tyttö, 13) ei suinkaan ole kaikkien nuorten näkemys nuokkarista. Jotkut nimenomaan toivovat nuokkarille lisää tilaa. Nuokkarilla onkin monenlaisia huonekaluja ja esimerkiksi biljardipöydän vieressä olevat kirjahyllyt aiheuttivat nuorissa ärtymystä, koska haittasivat biljardin pelaamista. Myöskään tilojen tunkkaisuudesta ei ollut yksimielisyyttä, sillä eräs nuori mainitsi nuokkarin huonoimmaksi puoleksi hajun.

4.2 “Nuorten pelipaikka” (poika, iltavalvoja, 17)

Kun saavuin syksyllä Ristikivitalolle ja kerroin nuorille tullessi katsomaan, mitä siellä tapahtuu, minut toivotettiin tervetulleeksi. Samalla kuitenkin todettiin, ettei nuokkarilla paljon muuta tapahdu, kuin että siellä pelataan ja katsotaan televisiota. Nämä ovatkin näkyvimmit aktiviteetit, joita nuokkarilla harrastetaan. Pelaaminen tarkoittaa tässä yhteydessä niin pelaamista tietokoneilla kuin biljardin ja pingiksen pelaamista. Pelaamisen ja television katselun lisäksi suosittua nuokkarilla on vain olemisen kavereiden kanssa ja jutteleminen. Aina olemiseen ei liity edes juttelua, vaan olla voidaan ihan hiljaakin tai sitten kuunnella vaikkapa musiikkia. Oleminen voi olla esimerkiksi istuskelua sohvilla tai grillikatoksessa tai seisoskelua pihalla.

Meno nuokkarilla ei kuitenkaan ole aivan niin hiljaista kuin äskeisestä voisi ymmärtää. Vaikka nuoret välillä istuvatkin hiljaa sohvilla, ei tätä kestä kovinkaan kauan. Yleensäkin kaikkea, mitä tehdään, tehdään pätkissä ja liikutaan paljon tilojen välillä. Eräs poika sanoikin kerran lähtevänsä “rundille saliin” katsomaan mitä siellä tapahtuu. Salissa nuoret pelaavat pingistä ja omaa pelivuoroaan odottaessaan roikkuvat renkaissa. Ainoastaan pelaaminen tietokoneilla on pitempiaikaista, välillä samat ihmiset saattavat istua koneen ääressä useamman tunnin. Eri tilojen välillä liikkumisen lisäksi nuoret saattavat kesken iltaa lähteä pois koko nuokkarilta, vain palatakseen hetken kuluttua takaisin paikalle.

Sisällä tapahtuu olemisen ohessa paljon pientä: syödään karkkia, näprätään puhelimia ja soitellaan kavereille, kirjoitellaan omia muistiinpanoja, piirretään. Välillä meno on melko vauhdikasta ja äänekästä, kun nuoret riehuvat sohvalla painien ja toisiaan kutitellen. Ulkona nuoret taas käyvät tupakalla tai seisoskelevat muuten pihalla juttelemassa.

Olennainen osa tekemistä on muiden tekemisten havainnointi ja kommentointi. Esimerkiksi niin tietokoneiden kuin biljardinkin pelaajilla on lähes jatkuvasti yleisöä, jotka seuraavat pelien etenemistä tai muuten vain pitävät seuraa ja juttelevat muista asioista. Välillä pelihuoneen sohvalla istuessani sain joistain tytöistä havainnoijakollegoita, jotka istuivat hiljaa ja katselivat muiden toimintaa. Sohvilta saattoi myös seurata tapahtumia ulkona grillikatoksessa.

Puhuminen on siis tärkeä toiminta nuokkarilla. Puhuminen on pitkälti kovaäänistä ja kieleen kuuluu paljon kiroilua ja rivouksiakin. Eräs yleisimpiä puheenaiheita on toisten tekemisten kommentointi.

Esimerkiksi pelien etenemistä seurataan tarkasti ja annetaan tarpeen tullen neuvojakin. Kommentoinnin tehokkeinona käytetään paljon huumoria. Myös pelivuoroista ja pelikavereista keskustellaan. Pelaajatkin kommentoivat pelejään ja välillä myös yleisöä. Kavereihin kiinnitetään muutenkin paljon huomiota, heidän tuloistaan ja lähtemisistään keskustellaan, samoin heidän ulkonäöstään. Välillä paikalla olevat kaveritkaan eivät riitä, vaan pitää soittaa muille, siis “jollekin, joka tietää, missä kaikki on“.

Puheenaiheet koskevat paljon myös aivan arkisia kuulumisia, joista kerrotaan muille. Joku valittaa huonoa päiväänsä ja ikuisia tietokoneongelmia. Yleensäkin keskustellaan niistä asioista, jotka itse kullekin ovat ajankohtaisia juuri sillä hetkellä. Kyseessä voi olla niin kipsattu käsi kuin uusi mopokin. Illan jatkosuunnitelmat kiinnostavat: minne mennään, ketä kaikkia tulee.

Jonkun verran kommentoidaan myös ympäristöä ja nuokkarin tulevia tapahtumia. Voi tietysti olla, että minun läsnäoloni saa nuoretkin katsomaan tuttua paikkaa tarkemmin. Ainakin katossa roikkuva suuri oksa, seinällä olevat lasten piirustukset ja kirjahyllyt, jotka vaikeuttavat biljardin pelaamista, kelpaavat puheenaiheiksi. Jotkut vanhemmat nuoret keskustelevat myös perunankasvatuksesta, jolla valvojat keräävät rahaa.

Iltavalvojilla on nuokkarilla aivan omat tehtävänsä. He pitävät välillä siellä kokouksia, joissa esimerkiksi suunnittelevat tulevia tapahtumia. Valvontatehtäviin kuuluu ovien aukaisu ja nuorten sisälle päästäminen nuokkarivuoron alkaessa sekä nuorten ulosheittäminen ja ovien sulkeminen sen päättyessä. Valvojat myös siivoavat paikan valvontavuoronsa lopuksi. Valvontavuorolla tehtävät vaihtelevat päivittäin. Aina valvojat kuitenkin huolehtivat yleisestä järjestyksestä niin sisällä kuin ulkona pihalla ja koripallokentälläkin. He huomauttavat, jos pihalla ollaan tupakalla väärässä paikassa. Varsinkin leikkikentän puolella täytyy käydä välillä sanomassa, että tupakantumpit on kerättävä pois. Sisällä valvoja saattaa joutua huomauttamaan esimerkiksi musiikin soittamisesta liian kovaa. Heidän myös tulisi heittää humalassa olijat ulos. Minä en kuitenkaan välttämättä erota valvojia muusta porukasta. Valvojat eivät nimittäin joudu juurikaan puuttumaan nuorten tekemisiin. Ilmeisesti heidän pelkkä läsnäolonsa paikalla riittää pitämään järjestyksen yllä.

Kaksi iltaa nuokkarilla

Lauantai-iltana syyskuun alussa saavun nuokkarille puoli seitsemän jälkeen. Pihalla on kolme mopoa ja 10 pyörää. Ovella seisoo kolme poikaa, jotka näyttävät tutuilta aiemmilta

käyntikerroiltani. Yksi heistä muistaa minut ja alkaa jutella. Kerron haluavani nähdä, onko meno jotenkin erilaista viikonloppuna. Poika toteaa, että vielä näin aikaisin ainakin on melko rauhallista. Poika osoittautuu iltavalvojaksi, tosin tänään ei ole hänen valvontavuoronsa.

Sisällä pelaa kuusi poikaa tietokoneilla isossa pelihuoneessa ja lisäksi kolme poikaa on pikkuhuoneessa. Kaksi heistä pelaa tietokoneilla ja yksi katsoo muiden peliä, vaikka huoneessa on yksi kone vapaana. Keittiössä yksi tyttö näprää puhelintaan. Biljardipöydän takana sohvilla istuu kolme poikaa ja tv-huoneen sohvalla kaksi tyttöä ja poika. Poika kuitenkin lähtee, kun saavun huoneeseen. Juttelen hieman tyttöjen kanssa, mutta he vastailevat tosi vaisusti. Esittelen itseni ja asiani. Tytöt eivät kuulemma käy usein, ainakaan toinen ei ole Ristikivestä, mutta käy vaan joskus kavereitten takia. Toinen on vasta muuttanut Jyväskylään, tämä on hänen kolmas kertansa Ristikivitalolla. Tytöt eivät tienneet kuinka kauan olisivat paikalla tänä iltana, "kuhan tultiin kattomaan". Yleensä he kuulemma vain istuvat ja juttelevat Ristikivitalolla ollessaan.

Menen istumaan biljardipaikalle ja juttelen hieman siellä olevien poikien kanssa. Pojat kertovat, että paikalla ovat koko lauantaipäivän ne nuoret, jotka pelaavat tietokoneilla. Eräs pojista selvittää, etteivät he koskaan kutsu paikkaa Ristikivitaloksi vaan nuokkariksi tai kerhoksi. Poika kommentoi pelihuoneen katossa riippuvaa suurta oksaa, se pitäisi hänen mielestään ottaa pois. Poika juttelee kanssani hieman, mutta päättää sitten lähteä "rundille saliin". Muut pojat keskustelevat myös lähtemisestä. Hetken kuluttua olen yksinäni biljardipaikalla. Musiikkia kuuluu koko ajan, tunnistan muun muassa Matti Nykäsen "V-tyyli" -kappaleen.

Koko ajan joku kulkee jonnekin ja sen hahmottaminen, kuinka paljon paikalla edes on nuoria, on vaikeaa. Nuoret pelaavat välillä hetken biljardia tai istuvat sohvilla ja palaavat takaisin tietokoneille tai tv-huoneeseen. Välillä käväisevät ulkona ja menevät taas saliin ja niin edelleen. Paikalle myös näyttää tulevan koko ajan lisää nuoria. Monet heistä menevät ensin grillikatokseen istuskelemaan, ennen kuin tulevat sisälle.

Tyttö keittiössä osoittautuu iltavalvojaksi. Kaksi muuta valvojaa ovat koripallokentällä. Kyselen tytöltä hieman iltavalvojana olosta, hän vastailee eikä edes näytä ihmettelevän miksi kyselen, vaikken tällä kertaa edes esittele itseäni. Selviää, että kaikki keittiötavarat ovat ainakin iltavalvojen käytössä, mutta "ei mielellään päästetä liikaa niitä tänne, ettei tavaroita mene rikki". Tyttö kertoo, että teevedenkeittimeen oli joku aika sitten tungettu pattereita. Äsken tyttö oli joutunut huomauttamaan musiikin soittamisesta liian lujaa.

Kaksi poikaa ja kaksi tyttöä tulevat biljardipaikalle, toinen tytöistä katsoo, kun muut pelaavat. Pelaava tyttö nauraa pelatessaan omalle huonoudelleen. Vähän ajan päästä paikalle tulee lisää nuoria, jotka alkavat keskustella mopoista ja skoottereista. Toinen pelaavista pojista hoputtaa tyttöä pelissä, mutta tyttö vastaa, ettei tässä ole mitään kiirettä, johon poika: “Ei paitsi että pitää olla kaheltatoista kotona.” Riemastusta herättää välikohtaus, jossa joku poika lainaa jonkun tytön kenkiä mennessään ulos. Samassa biljardipöydän ympäristö tyhjenee, kaikki lähtevät ulos.

Yleensä ottaen ei tänään ole niin kova puheensorina (ainakaan vielä) kuin viime kerralla paikalla ollessani, mutta toisaalta nyt on jotenkin vilkkaampaa, porukka vaihtuu ja muutenkin liikkuu enemmän. Tietokoneilla ei ole niin paljon poikia ja pihallakin näyttää olevan enemmän nuoria. Tosin katson vain ikkunasta, josta näkymä on melko suppea. Ilma ulkona on tosi hyvä, mikä varmasti vaikuttaa pihalla viihtymiseen.

Yhdeksän aikoihin joku poika tulee sisään tupakka suussa ja viinalta haissen. Pojalla on vaikeuksia kävellä normaalisti. Muutamat muut pojat vilkuilevat minuun päin. Humalassa oleva poika haluaa pelata biljardia, mutta kukaan ei tarjoudu hänelle pelikaveriksi. Paikalle tulee poika, joka sanoo olevansa humalassa hänkin. Yksi muista pojista kysyy humalassa olevalta pojalta, onko tämä mopolla, mutta mopo on kuulemma kotona. Viina haisee. Toinen pojista saa vihdoin pelikaverin. Humalassa oleva pelaaja yrittää huijata pistämällä palloja käsin pussiin, toiset huomauttavat tästä ja laittavat pallot takaisin paikoilleen, mutta kukaan ei suutu pojalle. Myöhemmin poika istuu sohvalla ja selittää kovaan ääneen elektroneista. Selitys kuulostaa ulkoopitulta fysiikan läksyiltä.

Nuoret keskustelevat taas lähtemisestä, ilmeisesti Lutakossa olisi joku heitä kiinnostava tapahtuma. Jotkut lähtevätkin tai soittelevat kavereilleen ja sopivat tapaamisajankohtia. Tv-huoneeseen ja pihalle on kerääntynyt paljon nuoria juttelemaan. Vanhemman näköiset nuoret kulkevat sisällä kengät jalassa, muut jättävät kengät eteiseen.

Huomaan, että yksi iltavalvoja, jonka vuoro ei ole tänään, näkee humalaisen pojan tämän mennessä ulos, mutta ei välitä tästä. Jonkun ajan kuluttua valvoja kuitenkin tulee biljardipöydän takana olevalle sohvalle, kauempaan nurkkaan minusta. Hän juttelee vähän viereisellä nojatuolilla olevalle tytölle ja kääntyy sitten minuun päin ja kysyy olenko saanut paljon asioita ylös. Vastaan, että onhan tähän aika paljon tekstiä kertynyt ja heilautan muistiinpanovihkoani. Sanon, etten kylläkään vielä tiedä miten paljon tästä on loppujen lopuksi käytettävää materiaalia. Seurasi keskustelu, jonka olen

kirjannut tutkimuspäiväkirjaani seuraavasti:

Poika: "Sä siis laitat ylös ihan kaikenlaisia juttuja?"

Minä: "Joo, tarkoitus mulla on tässä vaiheessa lähinnä saada itelleni kuva siitä, minkälainen paikka tää oikein on ja mitä täällä tapahtuu. Ja kans kattoo vähän, että ketä vois mahdollisesti myöhemmin haastatella, että tulis haastateltua erilaisia kävijöitä."

Tässä vaiheessa juttu katkeaa, mutta jonkun ajan päästä valvojapoika huomauttaa toiselle vielä paikalla olevalle humalaiselle pojalle, että tähän on humalassa ja silloin pitäisi lähteä. Hänellä on kuitenkin mielestäni vähän heh heh-ilme ja minulle tulee mieleen, että tämä on jonkinmakoista näytöstä minua varten.

Humalassa oleva poika: "Just joo, heitä mut ulos sitte --- Ja sitä paitsi, jos mut pitäis heittää ulos, koska oon humalassa, olis täällä pari muutaki ulosheitettävää."

Valvojapoika: "Totta, enkä mä oikeestaan tänään välitä ollenkaan, koska oon siviilissä."

Humalassa oleva poika: "Sitä paitsi sä oot reilu jätkä, et sä heittäis ketään ulos."

Valvojapoika: "En niin, mutta porttikiellon voin omalle vuorolle järjestää. Silloin täällä pitää olla kunnolla, kun mä oon vuorossa, nyt voitte olla mun puolesta miten vaan."

Seuraa pientä huulta siitä, että silloinhan tullaankin sitten ihan pahiten möykkäämään. Jonkun ajan kuluttua humalassa oleva poika ottaa puheeksi minut, vaikkei katsokaan minuun: "Nythän ku täällä on kuulemma joku kirjottamassa lehteen juttua..." Hän viittaa ilmeisesti siihen, että tänään pitäisi olla ihan kunnolla. En ehdi korjata väärää käsitystä lehtijutusta, kun valvojapoika tekee sen puolestani. Muutkin paikalla olijat kiinnostuvat hieman keskustelustamme ja yritän taas selittää, miksi olen paikalla. Muut kyllästyvät, mutta valvojapoika haluaa jatkaa vielä juttua. Selitän, että minun kannaltani katsottuna he eivät voi käyttäytyä väärin, minulle on sitä parempi mitä normaalimmin täällä ollaan, en minä välitä siitä, onko joku täällä humalassa. Poika kysyy voinko kuitenkin kirjoittaa niin. Myönnän tämän, mutta sanon myös, ettenhän minä heitä tunne. Ja vaikka tuntisinkin, en voi kirjoittaa niin, että se ja se poika oli täällä humalassa, ketään ei saa pystyä tunnistamaan tekstistäni. Voin vain kirjoittaa jotain yleistä. Poika vielä tarkistaa: "Mutta sä voit kirjoittaa, että täällä oltiin humalassa perjantai-iltana?" Myönnän tämän. Muutkin ovat vielä seuranneet keskusteluumme, ainakin joitain kommentteja asiaan liittyen vielä kuuluu. Humalassa oleva poika: "Nii voi kirjoittaa, että yks ja sama tyyppi oli humalassa joka perjantai."

Pian keskustelumme jälkeen biljardipaikka tyhjenee, porukka lähtee kai pihalle tupakalle. Minunkin pitää lähteä bussille. Lähden puoli kymmenen aikaan, mutta ensin kierrän vielä nuokkarin. Lähtiessäni televisiota on katsomassa yksi tyttö ja kaksi poikaa, pikkuhuoneessa tietokoneilla on neljä poikaa. Isossa huoneessa tietokoneilla on yhdeksän poikaa ja biljardipaikalla kolme tyttöä ja seitsemän poikaa. Pihalla oven edessä ja grillikatoksessa on kymmenkunta nuorta (osa tupakalla), mitä ilmeisemmin sama porukka kuin äsken biljardissa. Nuoret kertovat, että he ovat lähdössä

kymmeneltä ja kun kysyn lähtevätkö he ihan kiltisti silloin kun pitää, vastaa humalassa oleva poika: "No pakkohan se on lähtä, ku iltavalvojat tulee häätämään pois. --- Siis noi sisätilat tyhjenee kymmeneltä." Valvojapoika huomauttaa kuitenkin, että myös pihan pitää olla periaatteessa kymmeneltä tyhjä. Minä: "No jäätekö te tänne sitte vielä hengaillemaan?" Humalassa oleva poika: "Siks aikaa ku meininkiä riittää - siis noin viideks minuutiks." Pojat jatkavat omia juttujaan ja minä toivotan hyvää illanjatkoa ja lähden.

Varsin toisenlainen tunnelma nuokkarilla vallitsee muutaman viikon päästä maanantaina, jolloin käyn tekemässä ensimmäiset nuorten haastattelut. Menen taas Ristikivitalolle puoli seitsemän aikoihin. Pihalla on grillikatoksessa viisi poikaa ja sisällä yhteensä ehkä noin 20 nuorta. Salin ovi on kiinni, sillä sali on varattuna jollekin aikuisten harrastusryhmälle. Menen tv-huoneeseen, jossa istuu pöydän ympärillä kolme valvojaa juttelemassa. Haastattelen yhtä heistä ja haastattelun jälkeen alan houkutella muita nuoria haastatteluihin. Tätä teenkin sitten melkein koko loppuillan ja välillä jonkun halukkaan haastateltavan löytäessäni haastattelen häntä. Nuoret eivät ole hirveän innostuneita haastatteluista ja niistä kieltäydytään mitä erilaisimpiin syihin vedoten: "Kauan siinä kestää, no ei ehi, ku pitää kattoo Salatut elämät. Se on meille tärkeä."

Jos siis olin vaikuttanut viimeksi havainnointitilanteeseen, teen sen taas. Yksi keskustelun aihe sinä iltana on se, kuka lähtee haastatteluun, saako siitä todellakin limsapullon ja milloin. Viimeinen tämän illan haastateltavani lähtee haastatteluun biljardia pelaamasta, vaikka sanookin Kotimäen lupaamasta limsapullostani, ettei luota Ilariin. Minulle jää epäselväksi se, missä mielessä tuo on tarkoitettu, mutta muutkin nuoret tuovat esiin epäilyksensä siitä, että limsapullon saaminen kestäisi turhan kauan.

Lopettaessani haastattelujen teon nuoria on tullut enemmän paikalle. Sali on edelleen varattu. En viitsi mennä pelihuoneeseen, kun ajattelen, että pojat siellä vain suotta tuskastuvat minut nähdessään. Jään tv-huoneeseen katsomaan televisiota viiden pojan ja neljän tytön kanssa. Tosin nuoremmat tytöstä vaeltelevat välillä muun muassa vessaan ja takaisin. Välillä joku piirtää pöydän ääressä, mutta suurimman osan aikaa nuoret vain riehuvat sohvalla toisiaan kutitellen ja painien. He kikattavat ja pelleilevät. Kaikki tässä mukana olevat vaikuttavat selvästi pelihuoneessa olevia nuoremmilta, kuitenkin yli 10-vuotiailta. Sohvilla riehuvat nuoret pitävät kovaa ääntä ja kiroilevatkin, mutta vieressä istuvat valvojat eivät tunnu kiinnittävän heihin mitään huomiota.

4.3 "Iltasin on hyvä tulla viettää aikaa tänne" (poika, 16)

4.3.1 Millainen paikka nuokkari on

Ristikivitalolla on nuorten suussa monta nimeä: nuokkari, kerho, talo, kertsii ja klubi olivat nimityksiä, jotka tulivat esiin haastatteluissa. Eräs haastateltava mainitsi ainoastaan nuokkari-nimityksen, mutta sanoi pojilla olevan muitakin nimityksiä paikalle. Hän viittasi ilmeisesti poikiin, jotka ovat usein Ristikivitalolla.

Nuorten mukaan Ristikivitalolla käy pääasiassa yläasteikäisiä nuoria Ristikiven alueelta ja lähikaupunginosista kuten Kuokkalasta ja Tikasta. Suurin osa kävijöistä on poikia. Yläasteikäisten lisäksi nuokkarilla käy joitain ala-asteikäisiä ja lukioikäisiä. Kävijät tuntevat kaikki toisensa ainakin ulkonäöltä, ja porukka onkin pysynyt suurimmaksi osaksi samana toiminnan alusta asti. Kun kysyin nuorilta haastateltaviltani, ketä paikalla käy, liittyivät vastaukset juuri näihin tekijöihin. Eräs poika kuitenkin vastasi kävijöiden olevan "ihan normaaleja ihmisiä" (poika, 14). Kaksi haastateltavaa kuitenkin mainitsi kiinnostuksen tietokoneisiin osaa kävijöistä määrittävänä tekijänä. Niistä ongelmanuorista, joista puhuttiin aikuisten laatimissa Ristikivitalohanketta esittelevissä papereissa, ei kukaan puhunut mitään.

- Nää on periaatteessa nuoria, no koululaisia ja sellasia. Ne on vähän tommosia, jotka tykkää tietysti tietokoneita pelata, ku tääl on tietokoneita.
- Tunnet sä täällä kaikki vai?
- No kyllä mä suunnilleen kaikki tunnen, ei oo ketään tuntematonta, yleensäkään. (Poika, 16)

- No tavallaan melkein joka päivä samat henkilöt sillei. Ne, jotka pelaa tietokonetta aina ja sitte ne, tota, meiän kaverit tästä ja ne valvojat. (Tyttö, 13)

Kun pyysin nuoria kuvailemaan paikkaa, he ottivat esiin paikan ulkonäköön ja ilmapiiriin liittyviä asioita, harrastusmahdollisuuksia ja kaverit. Kellään ei ollut mitään negatiivista sanottavaa nuokkarista, vaan ilmapiiriä kuvattiin mukavaksi ja rauhalliseksi. Ilmaisuuksia "nuorten pelipaikka" (poika, iltavalvoja, 17) voi tosin antaa hieman vääristyneen mielikuvan kolikkopeleineen ja välkkyvaloineen.

- No, no tää on semmonen rauhallinen, aika rauhallinen ja sitte täällä voi tehdä kaikkee niinku vapaa-ajalla iltasin. Voi lukee läksyjä ja sitte voi kattoo telkkaria ja pelata

biljardia. Tää on semmonen hauska paikka, missä voi käyä tekee kaikkee kavereitten kanssa. (Tyttö, 13)

- No kyllä täällä ainaki viihtyy ja tää on aivan siisti.
- Millä tavalla siisti?
- Siis tää on niinku, tää ei oo mikään semmonen pieni ja tunkkanen. Siis tää on semmonen tilava ja täällä voi olla kaikki sillee. (Tyttö, 13)

Nuokkari siis aloitti toimintansa syksyllä 1999 ja haastattelin nuoria vuotta myöhemmin. Paikan muutoksesta tänä aikana oli hieman ristiriitaisia käsityksiä. Kävijät ovat kaikkien mielestä pysyneet suurimmaksi osaksi samoina, joskin erään pojan mielestä kävijät olivat jonkin verran vanhentuneet. Paikan ulkonäkö sitä vastoin on muuttunut paljonkin, kun talolle on saatu uusia varusteita ja entisten paikkakin vaihtunut. Ilmapiirin suhteen vastaukset erosivat toisistaan. Toiset eivät olleet huomanneet ilmapiirissä muutosta vuoden aikana, mutta joillekin se oli ilmeinen. Alla olevan kuvauksen perusteella voisi sanoa yhteisvastuun ajatuksen kasvaneen nuorten keskuudessa toiminnan jatkuessa.

- No, alussa mua ärsytti aika paljon justiin se, että ku kaikki oli tosi innoissaan tästä nuokkarista tai sillei, mutta ku alussa sitte just näitä rajoja haettiin, että sitte jos oli just sellasta, että rikottii jotain paikkoja. Just semmosta, että jos pingispalloja ostettiin kymmenen kappaletta, ne meni varmaan yhdessä päivässä kaikki, että ne vaan niinku rikko niitä sillei. Se ärsytti tosi paljon sillei, mut nyt seki on aika paljon tasaantunu.
- Osaatsä sanoo jonkun ajan, että missä vaiheessa?
- Oisko se ollu siinä vähän ennen joulua, että ku toiminta niinku tasaantu sillei, että tuli semmoset selkeet rajat. (Tyttö, iltavalvoja, 18)

- No on ainaki ensimmäisestä päivästä sillei niinku muuttunu tosi paljon, mutta loppujen lopuks sillei ei hirveesti. Että pientä muutosta, että ei sitä ite nyt välttämättä, että nyt se ei tunnu, että ois muuttunu mitään. Mut sitte jos rupee muistelemaan, ni on aika paljon. Et justiin ehkä se, että semmoset, justiin ehkä se rajat sillei, että alussa oli just vähän semmosta, että kaikki teki täällä ihan mitä vaan, ei kukaan oikein tienny, että mitä täällä pitää tehdä ja ei valvojatkaan oikein tienny, että miten. Että nyt niinku ei oikein tarvi oikein ees mennä sanomaankaa kellekään mistään, että kaikki noi nuoretki tietää jo, että mitä saa tehdä ja mitä ei. Sit tietenki tää ulkonäkö, tänne on aina tullu lisää kaikkee vempaimia ja sit noita sohvia, et vähän tullu semmonen kodikkaampi.
- Entäs sitte ihan ilmapiiri? Ilmeisesti tasaantunu sitte kuitenkin.
- On. Ja sitte, nyt on niinku toi kävijämäärä, että nyt on mun mielestä vähän vähemmän ollu, mut tietenki varmaan talvella taas lisääntyy tai sillei että ku kylmät säät.
- Miten paljon täällä muuten käy noin keskimäärin, osaatko arvioida?
- Oisko se 30 illassa. Mä en nyt tiitä, että paljonkohan täällä nyt tänään on, että tänä syksynä on ollu mun mielestä vähän vähemmän. Mutta viime talvena oli kyllä tosi paljon, että oli välillä semmosta viittäkymmentä, kuuttakymmentäki ihan sillei että. (Tyttö, iltavalvoja, 18)

Nuoria itseään nuokkarilla käynti ei ole heidän mukaansa juurikaan muuttanut. Joidenkin vastausten

perusteella voisi kuitenkin todeta nuokkarin koonneen ihmisiä yhteen niin ulkoa kuin kotoakin. Kukaan ei kuitenkaan puhu uusista kavereista, mutta kavereiden kanssa oleminen on lisääntynyt.

- Enemmän on kavereitten kaa, ku muuten ois vaan kotona. Ei se muuten. (Tyttö, 14)
- Eipä pahemmin, että. Paitsi että ei pahemmin enää ulkona oo, ku kaikki kaverit on aina täällä näin. (Poika, 14)

Parasta nuokkarissa -kysymykseen haastateltavat vastasivat useimmiten jollain toiminnalla, kuten tietokoneilla tai biljardilla. Kuitenkin he sanoivat, että kävisivät nuokkarilla vaikkei niitä olisikaan, sillä siellä näkee kavereita. Eräs haastateltava erottui kuitenkin joukosta tässä suhteessa:

- No tota mikä täällä on parasta nuokkarilla?
- No ei tarvi ainakaan kadulla olla ja sitte täällä on tää ilmanen yhteys, pääsee nettiin ilmaseks.
- Joo. No jos ei täällä olis noita koneita, nii kävisit sä sitte?
- En.
- Kävisit sä, jos sä et olis iltavalvoja?
- En.
- Mikä täällä on, tai no mikset kävis?
- No ei mun tarvis olla täällä, ku kotonaki pääsee tekee sitä mitä täälläki. (Poika, iltavalvoja, 17)

Parasta oli joillekin myös pääseminen irti kotiympyröistä ja vanhempia häiritsemästä.

- No varsinki ehkä se just joskus viikonloppusin, jos vanhemmat on vaikka kotona ja haluis tehdä jotain myöhempääki, että ku täällä monesti on sillei, että on ihan koko yön, että jotkut jää tänne yöks, jos ne on vuokrannu, voi tulla kattoo jotain elokuvia, että välttämättä ei kotona häiritse vanhempia tai sillei, niinku että sinne tois kavereita tai sillei. Täällä voi sillei niinku olla, että jos halua vaikka kuunnella musiikkia tai semmosta vielä myöhään illallaki, että on semmonen paikka, jonne voi tulla tekee niinku ihan mitä vaan. (Tyttö, iltavalvoja, 18)

Entä mikä nuorten mielestä on huonointa nuokkarissa? Kaikki haastateltavat eivät keksineet nuokkarissa huonoja puolia ollenkaan. Ne, jotka jotain mainitsivat, sanoivat hyvin erilaisia asioita. Erästä valvojaa ärsytti siivoaminen illalla, jos oli sotkettu paljon. Lisäksi mainittiin haju, tietokoneiden rajallinen määrä, pingispallojen puute ja se, että sali on välillä varattu muiden kuin nuorten käyttöön. Kaksi poikaa valitti nuokkarilla vietettävästä ajasta, mutta varsin eri näkökulmista. Toinen haluaisi päästä sunnuntainakin paikalle, toinen taas haluaisi välillä viettää aikaansa muuallakin.

- No välillä ku on liikaa tungosta, nii se ärsyttää. Mutta ei tässä nyt oikein hirveen huonoja puolia oo. Ja sitte ne aukioloajat vois olla semmoset, että sunnuntaina ois auki, koska se on semmonen päivä, millon ei oo mitää tekemistä. Ni se ois mun mielestä hyvä, että silloin ois auki. (Poika, 15)

- No en osaa, no ku kaverit on kaikki melkein täällä, et ei muualla pahemmin sitte ollakaan ku täällä näin.

- Se on siis huonointa, että ei minnekään muualle pääse sitte?

- Nii. No mutta kyllä ne suurin osa haluaakin olla täällä. Kyllä mäki periaatteessa haluaisin olla täällä, mutta. Ei pahemmin muualla tuu oltua. (Poika, 14)

Nuoret myös pohtivat sitä, miten nuokkaria voisi kehittää. Kaikilla ei kylläkään ollut mitään kehittämisideoita, ja eräs poika jopa totesi, että "ei mun mielestä tätä pie mitenkään muuten parantaa sillei tavallaan" (poika, 15). Hän toivoi vain, että sunnuntaisin pääsisi paikalle. Muutenkin aukioloaikoja toivottiin pidemmiksi, että "kaikilla olisi aikaa pelata" (poika, iltavalvoja, 15). Varusteista toivottiin enemmän tietokoneita ja laitteiden parempaa kunnossapitoa. Lisäksi tiloja toivottiin suuremmiksi ja salin käyttöä lisättäväksi, sillä muiden (aikuisten) harrastusryhmien aikana saliin ei päässyt pelaamaan pingistä. Joillain oli myös toimintaan liittyviä ideoita, esimerkiksi ehdotettiin jonkunlaisia järjestettyjä tilaisuuksia tai teemailtoja, kuten elokuva-, break dance- ja bändi-illoja ja viikonloppuisin kilpailuja.

Ristikivitalo on kaikille haastattelemilleni nuorille hyvin tärkeä paikka, ja he viettävätkin siellä paljon aikaa. Ennen kaikkea nuokkarilla näkee kavereita. Paikkana hienoa on, että pääsee sisälle lämpimään eikä tarvitsi kärsiä kylmästä ulkona. Lisäksi nuokkari tarjoaa harrastusmahdollisuuksia ja mahdollisuuden päästä pois kotoa. Tarpeen tullen sinne voi myös tulla lepuuttamaan hermojaan, kun on hermostunut vanhempiin.

- No se merkitsee periaatteessa tekemistä päiv, eri tai iltoihin. Että. On sitä ollu sillei, ettei oo mitään tekemistä ollu ja mä oon ollu kotona tai lähteny jonneki menemään. (Poika, 16)

- No se on semmonen hauska paikka, missä voi viettää aikaa kavereitten kanssa, semmonen. Paljon parempi paikka ku ulkona. Sillei talvella, ku on tosi hyvä, ettei tarvii ulkona olla, että voi olla sisällä. (Tyttö, 13)

4.3.2 Nuokkari nuorten arjessa

Haastattelemani nuoret kävivät kaikki säännöllisesti nuokkarilla, toiset tosin useammin kuin toiset. Monille nuokkari oli paikka, jonne he tulevat lähes joka päivä. Jotkut valvojat kävivät nuokkarilla pääasiassa vain iltavalvojavuoroillaan ja kokouksissa, eräs valvoja puolestaan kävi paikalla joka päivä. Nuoret viipyvät paikalla monta tuntia, monet niin kauan kuin vain saavat. Kaksi haastateltavista oli aiemmin asunut Ristikivessä, mutta muuttaneet perheidensä kanssa toisiin kaupunginosiin. Silti he kävivät monta kertaa viikossa nuokkarilla.

Nuokkarista nuoret saivat tietää lähinnä koteihin jaetuista asukastiedotteista. Kaikkien mielenkiinto oli herännyt ja suurin osa kävijöistä on käynyt paikalla toiminnan alusta alkaen. Eräs tyttö tosin kertoi yllättyneensä tullessaan nuokkarille ensi kertaa.

- Ekana mä aattelin, että no tietysti mä lähen tänne, tänneäin, kaikkee biljardia pelaa, mut ei tässä sillon biljardipöytää. Mut sitte mä tulin tänne, nii ei täällä ollu ketään tuttuja, oli vaan noita poikia pelaa tietokonetta, nii mä käännyin äkkiä pois.
- Ai jaa. No mistä lähtien sä oot käyny sitte ihan?
- No ku mä sain kuulla, et mun kaveritkin käy täällä, nii mäki aloin tulee tänne sitte.
- Joo. Osaat sä sanoo suunnilleen, miten kauan siitä on?
- En mä kyllä yhtään tiä. Joskus talvella tai joskus. (Tyttö, 14)

Mitä nuoret sitten nuokkarilla tekevät? Suosituimmat aktiviteetit ovat pelaaminen tietokoneilla, biljardin pelaaminen, television katselu ja ihan vaan kavereitten kanssa oleminen ja jutteleminen. Lisäksi ohjelmassa on läksyjen tekoa, pingiksen pelaamista, musiikin kuuntelua ja valvojilla valvojen hommia. Tytöt eivät tavallisesti pelaa tietokoneella, vaan se on poikien aluetta. Tietokoneita pojat käyttävät enimmäkseen pelaamiseen, mutta myös tiedon hakemiseen. Mielenkiintoista on, että pojat käyvät nuokkarilla pelaamassa tietokoneilla, vaikka monilla olisi samat mahdollisuudet kotonakin. Kuitenkin kavereiden kanssa oleminen tuo lisää mieltä pelaamiseen.

- Pelailen kaikkia pelejä suurimmaks osaks, joskus oon netissä.
- Joo. Onks niissä semmosia pelejä, et sä itekseks, voisit sä pelata niitä kotonakin?
- Voisin.
- Mut tänne on kivempi tulla?
- Nii.
- Miks?
- No kavereitten kaa saa pelata. (Poika, 14)

Nuokkarilla siis vietetään aikaa kavereitten kanssa. Toiset haastateltavat ilmoittivat kaveriporukan käsittävän kaikki paikalla olevat nuoret, toisilla taas oli tietty kiinteämpi ryhmä, jonka jäsenten kanssa enimmäkseen ollaan. Yksi iltavalvojapoika sanoi olevansa enimmäkseen yksin. Hän kuitenkin puhui muista nuorista ystävinä, eikä hänen yksinolossaan ilmeisesti ollut kyse siitä, että toiset eivät haluaisi olla hänen kanssaan ja syrjäisivät häntä porukasta, vaan yksinolo oli oma valinta. Hänkin sitä paitsi mainitsi myöhemmin kavereiden näkemisen nuokkarin merkitykseksi hänelle.

Tytöt ja pojat eroavat toisistaan siinä, tulevatko he nuokkarille yksin vai yhdessä muiden kanssa. Pojat tulevat paikalle yksin sopimatta siitä muiden kanssa etukäteen, kun taas tytöt yleensä sopivat yhdessä menemisestä. Tosin myös tytöt voisivat hyvinkin kuvitella tulevansa nuokkarille yksinään, sillä he tietävät "että kuitenkin kaikki tulee tänne" (tyttö, 13). Saman syyn pojat ilmoittivat yksintulolleen: sopiminen on turhaa, koska kaikki joka tapauksessa tulevat nuokkarille.

- Se vähän riippuu. Et silloin, jos mullon samana päivänä harkat, mä vaan tuun käymään kattomassa, et onks täällä ketään. Sitte yleensä mä sovin, että onks ne menossa ees tänne vai jonnekin muualle. Ja sitte tosta naapurin kanssa lähetään tulee tänne yleensä kahestaan.
- Just. No sä kuitenkin voit käyä täällä sillei, et jos sä et tiiä, et muita kavereita on tulossa?
- No voin mä nyt täällä käyä.
- Käyt sä usein sillei, ihan vaan kattomassa?
- Emmää nyt hirveen usein, mutta joskus. (Tyttö, 14)

Vaihtoehtoina nuokkarilla olemiseen nuoret mainitsevat olemisen kotona tai kavereitten kanssa ulkona tai kaupungilla. Toiset myös käyvät Kuokkalassa toisella nuokkarilla, Messissä. Lisäksi harrastuksiin kuluu aikaa. Samoja asioita nuoret mainitsivat kysyessäni mitä he tekivät, ennen kuin nuokkaria oli.

- No viikonloppusin sillei, että aamulla joskus ollaan jossain kavereitten kanssa ulkona tai sitte ku nuokkari alkaa nii sitten tullaan tänne ja. Ja sitte illalla lähetään kotia. Ja sitte sunnuntaisin me ollaan jossain, no se vähän vaihtelee, jos jonnekin kaverin luokse pääsee tai sitten jossain tossa nuokkarin pihassa tai.
- Mitä tossa pihassa voi sitte tehdä?
- No emmä tiiä, me aina jutellaan ja tehään kaikkee kivaa. (Tyttö, 13)
- Noo, saatan kavereitten kanssa lähtee perjantaina tai lauantaina kaupungille, mutta viikolla yleensä katon telkkaria tai jotain, pelaan ite tai meen ulos kavereitten kanssa.
- No tota mites sunnuntait?
- Sunnuntait yleensä, mä oon lukiossa, nii aika paljon tulee läksyjä viikonlopuks vielä, nii mä teen aika paljon niitä. Sit on kaikkia kokeita ja.
- Tekiskö tänne mieli kuitenkaan?

- Kyllähän sitä aina tekee mieli. Pelaamaan. (Poika, 16)

4.3.3 Säännöt

Nuokkarilla tuntuu vallitsevan selkeä yhteisymmärrys siitä, miten siellä pitää käyttäytyä tai ainakin siitä, mitä siellä ei saa tehdä. Missään ei kuitenkaan ole näkyvillä kirjoitettuja sääntöjä, jotka muistuttaisivat oikeasta käytöksestä, vaan nuoret ovat sisäistäneet ne muuten. Iltavalvojat vahtivat, että toiminta sujuu ongelmitta ja huomauttavat tarpeen vaatiessa sääntöjen rikkomisesta. Toiset nuoret eivät juurikaan sääntöjen rikkomiseen puutu. Säännöistä nuoret ovat kuulleet sitä mukaa, kun tilanne on sitä vaatinut. Mitään kovin erikoisia sääntöjä ei nuokkarilla ole, vaan ne noudattavat pitkälti yleisesti hyväksytyjä tapoja. Siksi niistä ei varmaan ole erikseen tarvinnut tiedottaakaan. Ne ovat lisäksi niin itsestäänselviä nuorille, etteivät ne välttämättä tulleet kaikille kysyttäessä mieleen ollenkaan.

Nuokkarille ei saa tulla juovuksissa sisälle eikä tupakkaa saa polttaa missä tahansa vaan ainoastaan tähän tarkoitukseen varatulla tupakkapaikalla. Riehuminen ja paikkojen hajottaminen on myös kielletty. Kengät jalassa ei saa tulla sisälle, roskat on laitettava roskakoriin ja omat sotkut on siivottava. Aukioloajoista ja pelivuoroista on pidettävä kiinni. Lehtiä ja muita varusteita ei saa viedä kotiin. Lisäksi iltavalvojilla on omat säännöt, jotka koskevat heidän tehtäviensä hoitamista. He eivät esimerkiksi saa pelata omilla valvojavuoroillaan.

- Niitä me ollaan kirjoitettu ylösikin kyllä jonnekin, mutta mitäs niitä nyt sitte ois. Tietenki katotaan, ettei mitään hajoteta mitään paikkoja ja sit ei saa täällä, tieteenki, jos jotkut tappelee, ni pitää heti mennä väliin, mut emmä ainakaan oo yhtään ollu semmosessa tilanteessa niinku et ois pitäny mennä. On täällä joskus perjantai-iltasin ollu jotain semmosta, mutta. Ja sit just nää rajat, et katotaan pihallaki, et se pihaki kuuluu tähän valvomiseen ja sitte, mitäs niitä nyt muita.
- Joo mut sääntöjä yleensä tuolla noitten nuorten kesken?
- Nii, no mitäs niitä nyt sitte ois, ei mulla tuu mieleen mitään. Kyllä niitä sit varmaan niinku ilmenee aina sit tilanteen mukaan. (Tyttö, iltavalvoja, 18)

Tietokoneilla siis on vuorosysteemi varmistamassa, että kaikki halukkaat saavat pelata. Vuorojen vaihtumisen seuraaminen ei ole valvojan tehtävä vaan pelaajat huolehtivat siitä itse ja tarpeen vaatiessa pyytävät valvojan apuun. Systemi toimii niin, että yksi pelaaja saa pelata kerrallaan puoli tuntia ja sitten hänen on luovutettava vuoro sen varanneelle. Vuoron kestosta on kuitenkin hieman epäselvyyttä, sillä joidenkin nuorten mukaan se on tunti. Ilmeisesti tämä ei ole aiheuttanut

kuitenkaan suurempia ongelmia, vaan systeemi pyörii sujuvasti. Systeemi niin kuin tietokoneet muutenkin on kuitenkin poikien hallinnassa. Tytöt ilmoittivat sen, ettei koneita koskaan ole vapaana, yhdeksi syyksi siihen, etteivät he käytä tietokoneita. Tosin he eivät mitenkään ilmaisseet olevansa tästä harmissaan. Poikien mielestä systeemi on toimiva.

- Nii, että puol tuntia kerrallaan saa pelata, mut yleensä se venyy johonki tuntiin, kahteen, aina pelaa yks jätkä siinä.
- Kukaa ei tuu siitä sanomaan sitte?
- Eipä pahemmin.
- No mitä mieltä sä oot siitä systeemistä sitte?
- No on se periaatteessa ihan hyvä, ku siinä koneilla yleensä käy sen verran vähän ihmisiä, että siellä kuiteski saa pelata sen kaks tuntia itekki, ni, yleensä. (Poika, 14)

Säännöt ovat laatineet valvojat ja Kotimäki. Ilmeisesti Kotimäki on ollut pääasiallinen sääntöjenlaatija. Se, etteivät nuoret ole olleet mukana tässä, ei kuitenkaan näytä aiheuttaneen mitään katkeruutta, vaan kaikki tuntuvat hyväksyvän säännöt. Ne ovat "ihan hyvät säännöt sillei, että ei oo kuitenkaa mitkää liian rankat eikä kuitenkaa, että ihan mitä vaan voi tehdä" (poika, iltavalvoja, 15). Sääntöjä myös noudatetaan melko hyvin, joskin joustavasti tilanteen mukaan. Eräs poika mainitsi tietävänsä mahdollisuudesta saada portikielto nuokkarille, jos sääntöjä rikkoo pahasti, mutta ei tiennyt tällaista vielä tapahtuneen. Mikäli rangaistukselle on aihetta, on rangaistuksena ulos heittäminen. Yleensä huomauttaminen vääristä toimista riittää.

- No joo.. Siis no juovuksissa saattaa tulla joskus jotain, mutta siis. Ei mun mielestä, jos sillei ihan parin kaljan humalassa, eli ei niinku mitään, on vaan ihan normaalisti, ni ei mun mielestä. Kyllä se on ihan ok, että se on tuolla, ku ei siitä mitään harmiakaan oo. Mut jos tulee ihan räkäkännissä, nii sitte. Ja sitte, nii. Kyllä niitä noudatetaan mun mielestä.
- Entäs jos ei noudateta, nii mikälaisia, mitä sitten tehään, mitä tapahtuu? Et jos tulee vaikka joku räkäkännissä, niinkun sanoit, nii mitäs sitte?
- Nii no sitte sanotaan, että meepäs tohon ulos, että ei tänne saa tulla kannissä.
- Annateks te mitään sitte sen kummempia rangaistuksia?
- Ei oikeestaan. Ei tänne sinänsä, ei täällä oo tullu vielä hirveesti mitään kannipäisiä. (Poika, iltavalvoja, 15)

4.3.4 Iltavalvonta

Ristikivitalolla on 21 iltavalvojaa, joista kolme on tyttöjä. He saavat pienen korvauksen tehtävästään, eli 50 markkaa vuorosta. Yhdessä vuorossa on yleensä kaksi tai kolme valvojaa. Lauantai on jaettu kahteen valvontavuoroon, koska se on pitempi kuin muut päivät. Haastattelin siis kolmea iltavalvojaa, kahta poikaa ja yhtä tyttöä. Kaikki olivat itse halunneet valvojiksi. Kaksi haastattelemistani valvojista on ollut valvojana toiminnan alusta asti, yksi tuli mukaan hieman myöhemmin valvojapaikan vapauduttua. Raha on ilmeisesti aika yleinen syy haluta iltavalvojaksi. Jos muutenkin viettäisi aikaansa nuokkarilla, niin on kai erityisen mukavaa, jos siitä vielä saa rahaakin. Yksi valvoja ilmoitti suoraan, ettei olisi valvoja, jollei siitä saisi rahaa. Muille se tuntui olevan vain kiva bonus.

- Se on ihan mukavaa puuhaa ja sit saa kuitenkin ihan kohtuu palkan siitä. (Poika, iltavalvoja, 15)

- Saan rahaa ja oli siinä jotain etuuksia, mut niitäki on nyt muutettu, emmä niitä kaikkia muista.
- Minkälaisia esimerkiks oli etuuksia?
- No nyt saa jäähä yheksän jälkeen saa pelaa ja. ---
- No tota nii sä saat palkkaa tästä? Mikä se oli, viiskymppiä ilta?
- Mm.
- Onks sen sun mielestä ihan sopiva?
- On.
- No tota jos ei sais palkkaa, niin olisitko silti?
- En. (Poika, iltavalvoja, 17)

Iltavalvojen tehtävänä on valvoa järjestystä. Tähän kuuluu tarkkailla välillä, että koneilla ollaan sopuisasti ja ettei tupakalla olla väärillä paikoilla. Jos ilmenee jotain häiriötä tai rähinää, on valvojen vastuulla mennä rauhoittamaan tilanne. Tällaista kuitenkin tapahtuu harvoin. Valvojat myös siivoavat vuoron päätteeksi paikan. Samaan aikaan vuorossa olevat valvojat sopivat itse, miten hoitavat valvojen tehtävät. Yleensä valvojat siivoavat yhdessä ja käyvät vuorotellen katsomassa tilannetta ulkona. Valvottavan alueen rajoista on hieman epäselvyyttä.

- Eli tää valvottava alue, niin voitko sanoo ihan tarkkaan, että mikä se sitte on?
- Se on niinku, no periaatteessa mä en ihan tarkkaan tiiä nyt sitte tosta vene, ku tuol on noita veneitä rannassa, että saisko siellä ollenkaan olla, että ei ainakaan, no mielellään siellä ei sais olla ollenkaan. Että ku siellä alussa oli vähän semmosta, että ku oli rikottu niitä veneitä ja sillei. Nii noi napurit on siitä vähän niinku valittanu ja sillei. Ja sitte se, että tupakkapaikka on tossa nurkalla, että siinä on ihan semmonen penkitkin laitettu,

että mielellään siihen sitte ne tupakantumpit. (Tyttö, iltavalvoja, 18)

- No mikä on tää valvottava alue? Eli toi koripallokenttä tuolta, mutta miten pitkälle tää ulottuu sitte tuolta?
- Nii no tää on tää piha ja sitte se koripallokenttä. Se on se kokonaisuus.
- Joo. No mitä jos joku on vaikka tossa tiellä riehumassa tai jotain nii onks tässä sitte?
- Se ei kuulu meille. (Poika, iltavalvoja, 17)

Normaalien vuorojen lisäksi valvojat hoitavat myös yövalvonnan tarvittaessa. Yövalvonta ei eroa normaalista vuorosta juuri muuten, kuin että silloin paikalla on vähemmän valvottavia nuoria. Erään valvojan mukaan yövalvojana ei periaatteessa voi toimia kuka tahansa vaan valvojan pitäisi olla täyttänyt 18 vuotta. Kuitenkin molemmat haastattelemani alle 18-vuotiaat valvojat olivat toimineet yövalvojina.

Valvojat koulutettiin tehtäviinsä vähitellen toiminnan kuluessa. Koulutukseen kuului lähinnä sääntöjen läpikäymistä. Lisäksi valvojille järjestettiin lyhyt itsepuolustuskurssi.

- Miten sut koulutettiin täks iltavalvojaks?
- No alussa oli tietenki aika paljon kerrattiin just näitä sääntöjä ja keksittiin yhdessä (Kotimäen kanssa) niinku päätettiin näistä säännöistä, että sellasta. Yhdessä puhuttiin näistä jutuista. Ja sitte meillä oli semmosta itsepuolustuskurssiaki vähäsen.
- Oliko tää ennen tän paikan avaamista vai samalla?
- No suunnilleen samalla. Sillei että aina oli niinku kerran kuussa, meillä on vieläki kerran kuussa tapaaminen, että sitte aina puhutaan, et jos on menny jotain pieleen ja sillei. Että tiedotetaan kaikista asioista ja sillei. Sit se itsepuolustuskurssiki oli sillei, että tais olla kolme kertaa, sillei kerran kuukaudessa. Että tänä aikana ku tää on ollu auki. (Tyttö, iltavalvoja, 18)

Nuokkarilla ilmenee ajoittain myös jonkinasteisia ongelmia. Paikan väen keskuudessa elää tarina yhdestä kunnan tappelusta, joka kyllä saatiin sovittua onnellisesti jälkikäteen. Valvojille on kyllä annettu ohjeet, että poliisille on soitettava heti, kun tarvetta ilmenee, mutta poliisiin ei ole tarvinnut kertaakaan turvautua. Kukaan haastattelemistani valvojista ei ole joutunut puuttumaan mihinkään vakavampaan sääntöjen rikkomiseen.

- No sit just näistä ongelmista, että tommosta jotain, minkälaisia ongelmia? No noita pingispallojen rikkomista.
- Nii no tommosta noin ollu lähinnä. Tollasta sitä varmaan eniten on tai sitte just semmosta, että noita lehtiä on hävinny, että jotkut on varmaan vieny kotia niitä. Uuet lehet tulee, ni niitä ei niinku kerkee ees lukea. Mut ei nekään nyt oo kauheen yleisiä. Joskus perjantai-iltana on ollu semmonen, että yks tappelu tuli täällä sillei, että tossa pihalla tuli semmonen kunnan oikein.

- Millon tää oli?

- Se oli mun mielestä viime talvena joskus. Se oli sillee vielä, että ne oli ruvennu täällä sisällä tappelemaan ja valvojat oli niinku menny siihen väliin ja se oli tilanne niinku rauhottunu ja ne oli lähteny ulos. Ja sit se myöhemmin vasta selvis, että ne valvojat ei ollu ollu siinä tilanteessa niinku mukana, mut sitte siellä oli ihan vertaki siellä pihalla, et ne oli hakannu toisiaan siellä kunnolla. Seki sitte selvitettii sillei jälkikäteen, et ne sopi sen ne henkilöt sitte, mut se oli niinku tämmönen isompi juttu, mitä täällä on ollu, mut ei mitään muuta oikeestaan. (Tyttö, iltavalvoja, 18)

Valvojilla on kerran kuussa kokouksia, joihin heidän lisäksi osallistuu Kotimäki. Kokouksissa valvojille jaetaan palkat ja puhutaan siitä, mitä on tapahtunut ja tulee tapahtumaan. Valvojien mielestä kokoukset ovat varsin hyödyllisiä, koska niiden avulla pysyy ajan tasalla ja niissä saa palautetta omasta toiminnastaan.

- Eli Ilari valvoo teitä?

- Mm.

- Miten?

- No siis, emmä tiiä, mistä se saa ne kuulla, mutta se aina sitte välillä niissä kokouksissa kertoo mitä on tullu virheitä tehtyä.

- Minkälaisia asioita on sitte tullu, sulle palautetta, minkälaisista asioista?

- No jostain ollu roskaa tuolla ulkona tai ollu liian kauan täällä tai.

- Mutta sä et tiiä, mistä Ilari kuulee niistä?

- Mm. Se voi olla, naapurit näkee tai niistä roskista, tai sitte tulee aina välillä käymään täällä tai. (Poika, iltavalvoja, 17)

Iltavalvonnan lisäksi joillekin nuorille on annettu muita erityistehtäviä. Nuorten joukosta on esimerkiksi valittu atk-vastaava, valvojien rahoista vastaava henkilö ja koripallokentän vastaava. Joitain erityistehtäviä tai vastuualueita on annettu muillekin kuin iltavalvojille, esimerkiksi grillikatoksen hoito. Lisäksi nuoret voivat halutessaan osallistua Ristikiven Sanomat -lehden tekoon.

Kaikki valvojat eivät nähneet iltavalvojana olon muuttaneen heitä mitenkään. Yksi haastattelemistani valvojista kuitenkin sanoi joutuneensa ottamaan enemmän vastuuta niin valvojana kuin muissakin Ristikivitalohankkeeseen liittyvissä projekteissa kuten graffitien poistossa. Eräs toinen valvoja kuvasi iltavalvojan hommaa työksi. Parasta iltavalvojana olemisessa olikin kaikkien kolmen haastattelemani valvojan mielestä palkka. Sen sijaan ikävintä eri valvojien mielestä olivat erilaiset asiat. Yhtä valvojaa oli ärsyttänyt nuorten riehuminen ja paikkojen särkeminen toiminnan alussa. Nytemmin tilanne on kuitenkin rauhoittunut ja ikävää on hänen mielestään lähinnä siivoaminen. Toinen valvoja ei meinannut keksiä huonoja puolia ollenkaan, mutta harmitteli sitten sitä, ettei omalla valvojavuorolla saanut pelata. Eräs valvoja kuitenkin on

kokenut ongelmallisiksi suhteet kavereihin sellaisessa tilanteessa, jossa valvojan pitäisi puuttua toimintaan.

- No se on varmaa huonointa just, että jos joku kaveri vaikka tulee sillei, että sitte se pitää heittää ulos, nii sitä on kuitenkin sitte vähän ikävää sanoo, että läheppäs nyt pois täältä. Et se on semmonen. Että jos kaveri tekee jotain, nii sit se pitää heittää pois. Kyllä ne varmaan sen sit ymmärtää kuitenkin. (Poika, iltavalvoja, 15)

Valvojat ja muut nuoret

Iltavalvojat ovat ja eivät ole muista nuorista erottuva ryhmä. Toisaalta he ovat samaa porukkaa muiden nuorten kanssa ja monet valvojat käyvätkin nuokkarilla muutenkin kuin omalla valvojavuorollaan. Toisaalta heillä kuitenkin on valtaa suhteessa muihin nuoriin. Iltavalvojat eivät selvästi erotu muista nuorista ulkoisesti, vaikka ovatkin keskimäärin hieman vanhempia kuin muut. En kuitenkaan nuokkarille mennessäni olisi voinut sanoa kuka on valvoja ja kuka ei, jos en olisi sitä aiemmin tiennyt. Tämä ei käynyt ilmi myöskään muiden nuorten suhtautumisesta, sillä usein valvoja oli tekemässä samoja asioita kuin muutkin. Kuitenkin valvojat nuorten puheissa erottautuivat siten, että hankkeen puitteissa järjestettiin toimintaa, joka oli tarkoitettu vain heille (esimerkiksi perunankasvatus). Kaksi haastattelemaani valvojaa eivät silti tunteneet olevansa mitenkään erityisasemassa nuokkarilla, vaan kokivat toisten suhtautuvan heihin ystävinä. Yksi valvoja tunsikin ystävyiden lisäksi omaavansa arvovaltaa valvojana.

- Emmä tiiä, ei varmaankaa erotuta sillei, että kyllä ne aika useesti tulee kysymään luvanki sillei aina, jos ne haluaa tehdä jotain. Sillei, että on meillä sit kuitenkin semmonen arvovalta siinä, että. Mutta emmä usko, että ne mitenkää sillei, että me erotutaan mitenkää sillei että. Et se on ehkä justiin hyvä siinä, että me ollaan kans nuoria siinä, että ehkä jos me oltais aikuisia, ni ehkä se ois sillei, vähän että. ---

- Onks sitte noitten nuorten suhtautuminen suhun jotenki erilaista, jos ne tietää, että sä oot täällä muuten vaan käymässä?

- Emmä tiiä sillei, että kyllä se oikeestaan sillei varmaan, että nytki esimerkiks Matleena, joka on siis valvoja, mut se ei tänä iltana vuorossa ja sitte tuolla oli, mä näin kolmeki muuta valvojaa, ni ei ne varmaan ees tiiä noi nuoret välttämättä, että kuka on justii sillan vuorossa. Ku täällä melkein kaikki valvojat aina niinku pyörii täällä koko ajan sillei muutenki. Ni oikeestaan se sama arvovalta säilyy. Et kyl se on sillei, että jos mä tuun tänne muutenki käymään ja mä oon vaikka siinä pihassa, ja mä nään, että ne tekee siin pihassa jotain ja siinä ei ketään muutakaan valvojaa paikalla, ni kyl mä meen sanomaan. Että kyllä se on sillei aina. (Tyttö, iltavalvoja, 18)

Iltavalvojasysteemiä niin valvojat kuin muutkin nuoret pitävät hyvänä ja tarpeellisena. Järjestyksen säilymisen koettiin olevan uhattuna, mikäli ei olisi erikseen määrätty henkilöitä siitä vastaamaan.

Ilmeisesti jotkut (nuoremmat) kävijät myös kokivat olonsa turvatummaksi, kun paikalla oli valvoja. Valvojilta voi myös pyytää tarvikkeita, jos niitä tarvitsi, tai heille voi ilmoittaa, jos koneet tai automaattit eivät toimi. Tärkeimpänä valvojien tehtävänä nähtiin kuitenkin järjestyksen ylläpito.

- Sun mielestä on ihan hyödyllinen tehtävä täällä kuitenkin? Et mitäs jos ei olis näitä valvoja, ni oisko kovin erilaista täällä?
- No olis se kyllä tosi erilaista. Ei sit ois varmaan mitään kuria missään, että kaikki vaa menis vaikka pelaa biljardia, vaikka ois toisten vuorot ja. Ja jos joku menis rikki, nii se jätettäis sit siihen ja. (Tyttö, 14)

- No ilmeisesti tää on sun mielestä ihan hyvä systeemi, tää iltavalvoja?
- Ei tästä tulis kyllä yhtään mitään, jos ei täällä ois kukaan pitämässä jöötä.
- Miten nii?
- No mä luulen, et jos esim perjantai-iltana, jos tääl ei ois kukaan, jos kaikki sais tehdä mitä haluaa, nii täällä vois olla porukkaa vähän kannissa ja muuta tämmöstä. (Poika, 16)

Nuoret tietävät yleensä ketkä nuokkarilla ovat iltavalvoja, vaikeivätkään, ketkä ovat vuorossa juuri silloin. Mielenkiintoista on, että eräs valvojista kertoi valvojien kesken olleen puhetta erityisten valvojantakkien hankkimisesta. Valvojan mielestä näiden takkien hankkiminen olisi tärkeää. Tämä sama valvoja oli aiemmin sanonut, ettei tunne erottuvansa muista nuorista, mutta tulkitsin hänen olleen tyytyväinen siihen. Miksi hän sitten koki tarvetta erottua ulkoisesti muista nuorista? Muut nuoret sitä paitsi sanovat, että sen huomaa kyllä helposti, kuka on vuorossa ja että tarvittaessa sitä voi kysyä. Muutkin kuin vuorossa olevat valvojat puuttuvat kyllä asiaan, jos jotain ongelmia ilmenee. Jotkut haastattelemistani nuorista halusivat itsekkin valvojiksi eli iltavalvojan homma oli melko suosittu nuorten keskuudessa. Motiivina nuorilla oli palkka ja muut etuudet kuten pääseminen pelaamaan nuokkarin kiinnioloaikoina. Eräs tyttö tosin sanoi, ettei haluaisi valvojaksi, koska hän ei "just tykkää olla mikään valvoja" (tyttö, 13). Lisäksi häntä ei kiinnostanut siivoaminen. Kuitenkin hänellä oli oma vastuutehtävänsä Ristikivitalohankkeen puitteissa. Hyvänä iltavalvojasysteemissä pidettiin lisäksi sitä, että valvojat olivat nuoria.

- No on tää hyvä sillei, et tässä yhessä vaiheessa tuliki semmonen, että tänne piti tulla yhen aikuisen. Ja tässä oli vähän aikaa yks aikuinen meidän kanssa, mut se ei kuitenkaa mun mielestä toiminu niin hyvin. Tai ehkä noi nuoretki tykkää enemmän sillei, että on vähän tälle vanhempia nuoria, jotka ne ehkä ne niinku tai sovitaan paremmin tänne nuorten joukkoon niinku.
- Nii te ootte kuitenkin vähän vanhempia kun keskimäärin?
- Joo, yleensä noi on niinku yläasteikäisiä, ni valvojat on suurin piirtein lukioikäisiä tai sillei. (Tyttö, iltavalvoja, 18)

4.3.5 Muu toiminta

Nuokkarin lisäksi nuoret osallistuvat vaihtelevasti myös muihin Ristikivitalohankkeen puitteissa järjestettäviin projekteihin. Esimerkiksi kesällä 2000 nuoret olivat itse rakentamassa paikalle koripallokenttää ja grillikatosta. Näille on myös valittu omat vastaavat huolehtimaan niiden siisteydestä.

- No sitte toi koripallokentän rakentaminen?
- No siinä mä olin mukana, et mä maalailin niitä, siitä me saatiin palkaks aina yöpelejä tänne näin. Joskus pitsat saatiin ja.
- Minkälainen porukka teitä siinä oli?
- No siihen tuli aina millon ketäkin. Et ei munkaan alunperin pitäny mennä, mut sit yks aamu tulin tänne Ristikiveen ja ne oli siellä, ni kysyin sitä, et pääsenkö mukaan ja sit mä pääsin siihen. (Poika, 14)

Ristikivitalohankkeeseen liittyen on järjestetty erilaisia matkoja. Joillekin matkoille kuten kevään 2000 Tallinnan reissulle ovat saaneet osallistua ketkä tahansa nuoret, mutta toiset matkat on tarkoitettu vain valvojaporukalle. Marraskuussa 2000 valvojat lähtivät lomailemaan Kanarian saarille. Tätä matkaa varten valvojat keräsivät rahaa erilaisin tempauksin, esimerkiksi tekemällä aurausmerkkejä sekä kasvattamalla ja myymällä perunoita. Graffitien poisto järjestettiin osittain kesätöinä. Kesällä järjestettiin myös paintball- ja airsoft-leirit, joille muut nuoret saivat osallistua. Leireillä kerättiin rahaa valvojen kassaan. Leirit ovat kuuluneet Soutajien ohjelmaan jo ennen nuokkarin avaamista. Jotkut haastattelemi nuoret olivat osallistuneet Vesalassa järjestettäville nuorten leireille jo useampana vuonna.

Ristikivitalon tiloissa toimii erilaisia harrastusryhmiä, mutta ne on nuorten mukaan tarkoitettu vanhemmille, eivätkä nuokkarilla käyvät nuoret niihin osallistu. Samoin nuoret tiesivät alasteikäisille järjestettävästä jälkkäristä ja kokkikoulusta, mutta olivat liian vanhoja osallistumaan niihin. Sen sijaan Ristikiven Sanomat -lehteä nuoret pitävät tärkeänä, vaikkeivät monet haastattelemistani nuorista sen tekemiseen osallistukaan. Lehti on kuitenkin tiedonlähde, jota luetaan mielenkiinnolla. Lehden päätoimittajan mukaan lehden ideana on jakaa tietoa Ristikivitalosta vanhemmillekin, että he tietäisivät mitä nuoret tekevät. Yleensä ideat erilaisiin oheistoimintoihin tulevat Kotimäeltä, mutta nuoret kyllä osallistuvat aktiivisesti niiden kehittämiseen.

- No periaatteessa myö, no Ilarilla on yleensä, se aina, se on niinku järjestämässä niitä

yleensä ja se keksii aika hyviä ideoita. Kyllä me sitte aina ite, jos on jotain, niin käyään kysymässä tai jotain, puhutaan Ilarille, että eikö ois hyvä järjestää. Semmosesta se yleensä lähtee. (Poika, 16)

Nuokkarilla yöpyminen on suosittua nuorten keskuudessa. Pojista on mukavaa päästä pelaamaan koko yöksi. Yötä nuokkarilla ollessaan tytötkin pelaavat tietokoneilla, mutta tätä tärkeämpää tuntuu olevan saada olla vapaasti kavereiden kanssa ilman, että kukaan komentelelee tai vaatii päästä vuorollaan pelaamaan. Myös se, kuka tulee valvojaksi yöksi, on tytöille tärkeämpää kuin pojille, jotka eivät uhraa ajatuksiaan sille.

- Mikä siinä sitte oli erityisen kivaa olla yötä täällä?
- No emmä tiiä. Ku ei oikein tavallaan, ku tota meiän yks naapuri Reija, ku se oli ennen täällä valvojana, nii sit se tuli tota valvomaan meitä, nii sitte tota. Ku ei me oikein, sillei oltiin netissä ja pelattiin. Nii ei meillä ollu sillei. Ku ei kukaan valittanu, et pitää mennä nukkumaan ja semmosta. (Tyttö, 13)

- No haluisit sä tänne yöks? Oisko kiva ajatus?
- Joo, mut sitä aina ku siitä ruvetaan puhumaan, nii se loppuu siihen, et ketkä tulis silloin valvojaks. Nii sitte se loppuu siihen se puhe aina.
- Pitääks se ite hommata se valvoja siihen vai päätetääks se sitte, tiiät sä?
- Se voi olla, että se Ilariki saattaa tänne jonkun hommata sitte, mä en oikein tiiä, mutta. Mut jos halua semmosen tutun valvojan, mikä ei oo hirveen tiukka, nii sitte pitää varmaan ite hommata.
- Onks täällä sitte tiukkoja valvojia?
- Emmää tiiä niistä oikein. Voihan jotkut olla, et jos tänne vaan pyytää jonkun silloin ku on yöks, nii sanoo sitte vähän useemmastaki asiasta vähän enemmän.
- Just. Mitä sä kuvittelet, et te voisitte tehdä täällä mistä tulis sanomista?
- No, soittaa musiikkia liian kovalla. (Tyttö, 14)

4.3.6 Aikuiset ja hankkeen historia

Ristikivitalolla ei paljon aikuisia nuorten iltatoiminnan aikana käy. Oma lukunsa ovat aikuisten harrastusryhmiin osallistuvat aikuiset. He eivät kuitenkaan puutu mitenkään nuorten illanviettoon. Salin varaaminen aikuisten käyttöön tiettyinä iltoina aiheutti jonkun verran kritiikkiä, koska silloin ei päässyt saliin pelaamaan pingistä. Samoin Ristikivitalolla käy aikuisia joissain palaverissa, joista nuoret eivät tarkemmin tiedäneet (tai välittäneet). Yleisesti ottaen aikuisten läsnäolo nuokkarilla ei herätä nuorissa mitään tunteita. Joskus paikalla käy joitain muitakin aikuisia, mutta nuoret eivät tuntuneet tietävän keitä he ovat. Kysyttäessä nuoret myönsivät, että kyseessä saattaisi olla joidenkin nuorten vanhempia. Varsinkin toiminnan alussa Ristikivitalolla kävi nuorten mukaan vanhempia kiinnostuksesta katsomassa paikkaa. Tämä on kuitenkin harvinaista. Hieman

yleisemmin nuokkarilla voi nähdä Kotimäkeä ja Schüleriä, mutta ei heitäkään usein. He saattavat käydä nuokkarilla ihan vain istumassa ja katsomassa mitä siellä tapahtuu tai tapaamassa lapsiaan. Nuoret sanovat, ettei aikuisten käyminen mitenkään häiritse, mutta eräs poika arveli nuorten käytöksen kuitenkin jonkun verran muuttuvan, kun paikalle tulee aikuisia, vaikkei osannutkaan sanoa miten.

Nuokkarilla käyvien nuorten suhde Ristikivitalohankkeeseen liittyviin aikuisiin tuntui olevan jotenkin tasapainossa. Jos aikuisia nuokkarilla kävikin, ei tämä nuoria häirinnyt, mutta eivät he toisaalta toivoneet sinne enempääkään aikuisia. Kuten eräs nuori sanoikin: “Mut sen takia mä oonki täällä joskus perjantai ja iltasin tuun, ettei tarvi olla porukoitten kanssa kotona.” (Poika, 16) Täysin erillään vanhempia ei nuorista Ristikivitalohankkeen yhteydessä pidetä, sillä esimerkiksi Ristikiven Sanomat -lehden ideana on tiedottaa vanhemmille nuokkarista. Nuokkarille aikuisia ei kuitenkaan toivota, eivätkä nuoret oikein usko, että he siellä viihtyisivätkään.

- No tota käyks täällä aikuisia? Sä sanoit tossa aiemmin, että oli se kokeilu, et olis joku aikuinen täällä, mut se ei sitte oikein toiminu.
- Joo, että se, kauankohan se oli, jotain pari viikkoa tai sillei niinku että mä en usko, että sillä ittelläänkä oli välttämättä hirveen hauskaa, et kyllä se niinku.
- Tota kuka tää oli?
- Se oli tota, se on itseasissa nykyään siinä jälkkäritoiminnassa, työllistettynä oli semmonen, se nyt on siinä sitte töissä. Et sit se paremmin oli siellä, tai tykkäs iteki paremmin olla siellä, luulisin. Onhan se varmaan aikuiselle vähän pikästyttävää, ku eihän tässä oo mitään semmosta ohjelmaa oikeestaan, että pitäs vaan istua täällä sillei. (Tyttö, iltavalvoja, 18)

Hieman kosketusta aikuisiin ja instituutioihin nuoret saivat, kun he rakensivat koripallokentän, joka lahjoitettiin Jyväskylän kaupungille. Nuorilla ei kuitenkaan ollut mitään mielipidettä tästä lahjoituksesta, heille oli aivan sama, kuka kentän omisti, sillä he käyttivät kenttää kuitenkin samalla tavalla.

Nuorille oli selvillä, että Ristikivitalohankkeen takana on Soutajat ry, mutta heidän tietonsa yhdistyksestä vaihtelivat. Joillekin Soutajat oli tuttu jo ennen nuokkaritoiminnan alkamista, sillä he olivat osallistuneet sen järjestämille leireille useampana vuonna. Jotkut taas olivat kuulleet Soutajista vasta nuokkarin yhteydessä eivätkä oikeastaan tienneet siitä sen enempää, kuin että Soutajilla on vaikutusta nuokkarin toimintaan. Nuorten vanhemmat eivät Soutajien toimintaan juurikaan osallistuneet, korkeintaan tukivat toimintaa esimerkiksi ostamalla nuorten kasvattamia perunoita. Sen sijaan Kotimäen nuoret tunnistivat olevan vahvasti Soutajissa mukana. Yksi nuorista

myös tiesi joidenkin valvojen kuuluvan Soutajien hallitukseen, mitä hän piti hyvänä asiana, koska sitä kautta välittyi tietoa nuorista ja nuorille.

Nuoret arvelivat, että nuokkaritoiminta on aloitettu nuorten hyväksi, jotta nuoret saataisiin pois pyörimästä kaupungilta. Kaikkien mielestä olikin hyvä, että nuorille tarjottiin paikka, johon tulla. Siitä, oliko toiminta tehonnut juuri tähän tavoitteeseen, oli kuitenkin nuorten kesken erimielisyyksiä. Toiset arvioivat nuorten kaupungilla ja ulkona oleskelun vähentyneen, toiset kuitenkin huomauttivat, että samat ihmiset voivat viettää aikaansa sekä nuokkarilla että kaupungilla. Eräs nuori oli niin vakuuttunut toiminnan hyvydestä, että harmitteli, kun kaikki nuoret eivät saaneet samanlaista mahdollisuutta.

- On tässä varmaan ideana se, että piettäis nuoret pois tuolta kaupungilta ja sillei, että ois tämmöstä tervehenkisempää tekemistä. Tai yleensä ois jotain tekemistä, ku ei oo nuorilla sillei mitään, varsinkaa ku ei oo mitään paikkaa mihin mennä, ulkona ei oikein tykkää olla sillei pakkasella.

- Mitä mieltä sä oot näistä tavoitteista mitä on?

- No ihan hyvät tavoitteet ja kyllä mä uskon, että ne on täällä Ristikiven alueella ainaki niinku toteutunutki, että varmaan vähäntynyt semmonen, semmonen niinku. Että tietenkä tää on vähän huono sillei, että ku tää on pelkästään Ristikiven alueelle. Toisaalta se on hyvä, että täällä on tää tuttu porukka aina, että pystyy tavallaan niinku paremmin kontrolloimaan, ku tietää aina kaikki, tuntee kaikki, kaikki tuntee toisesa. Mut sit se on toisaalta huono sillei, että niin pieni porukka tavallaan pääsee tähän mukaan sillei. (Tyttö, iltavalvoja, 18)

Vaikka kaikki uskoivatkin periaatteessa, että toiminta on aloitettu nuorten hyväksi, eivät kaikki olleet aivan selvillä toiminnan taustasta. Eräs nuori sanoi, ettei voinut tietää Ilarin ajatuksia ja toinen arveli toiminnan aloittamiselle olevan kaksi mahdollista selitystä: "No joko sen takia, että Ilari Kotimäki sais kuuluisuutta tai sit se sen takia, et se on huolissaan oikeesti, että että mihinkä Ristikiven nuoret ovat menossa." (Tyttö, 14) Jotkut nuoret myös mainitsivat toiminnan tarkempia tavoitteita kuin vain yleisiä "nuorten hyväksi" -ajatuksia. Harrastusmahdollisuuksiin viitaten tietokoneen käytön opetteluun katsottiin olevan yksi tavoite. Turvallisuus nähtiin myös tärkeänä periaatteena toiminnalle.

- No emmä tiiä. No ehkä ku, ei ainakaa paljon oo Ristikivessä, Ristikiven tai Tikan alueella ollu semmosta paikkaa, missä nuoret ois. Nii sitte on nuorille semmonen oma paikka, missä ne voi olla valvottuina. Valvottua aikaa. Sit on tekemistä ja turvallisempi ympäristö, sillei ku on aina joku, joka valvoo niinku. (Tyttö, 13)

Joillekin nuorille aikuisuus tarkoitti samaa kuin täysi-ikäisyys, ja he sanoivatkin joidenkin

iltavalvojen olevan lähes ainoita aikuisia, joita nuokkarilla käy. Muutenkin jotkut nuorista käyttivät valvojia välittäjinä suhteessaan aikuisiin, etenkin Kotimäkeen. Kotimäki onkin tärkeä aikuinen Ristikivitalohankkeessa. Kaikki haastattelemani nuoret tiesivät kuka hän on ja monet myös tunsivat hänet paremmin esimerkiksi vanhempiansa kautta. Kaikille oli selvää, että idea koko nuokkariin on lähtöisin Kotimäeltä, vaikka nuoret olivatkin itse mukana kehittämässä toimintaa. Kotimäki onkin koko ajan ollut ja on sellainen henkilö, jonka puoleen käännytään ongelmatilanteissa ja jolta pyydetään lupa tehdä erilaisia asioita. Kotimäen nimi nousi haastatteluissa usein esiin minun sitä ottamatta puheeksi. Kotimäki olikin se, jolle nuoret kertoisivat kehittämisideoitaan, jos heillä sellaisia olisi.

Kotimäen ja valvojen nuoret arvioivatkin olevan niitä tahoja, jotka päättävät nuokkarin asioista. Joku mainitsi myös Soutajat tässä yhteydessä. Valvojat päättävät nuorten mukaan sellaisista asioista, joita ilmenee heidän vuorossa ollessaan ja Kotimäki suuremmista asioista. Nuokkarilla ollessaan nuoret kokivat voivansa vaikuttaa lähinnä omaan toimintaansa eli siellä sai olla vapaasti. Ehdottamalla uusia asioita nuoret kokivat useimmiten voivansa itsekin vaikuttaa laajemmin nuokkarin asioihin, kuten hankintoihin, sääntöihin tai tapahtumiin, mutta kaikki eivät olleet tästä kovinkaan varmoja. Toisaalta he eivät olleet joutuneet tilanteisiin, joissa olisi tullut jotain ristiriitoja ylempien päättäjien kanssa.

- No tunnet sä, että sä voit ite vaikuttaa näihin mitä täällä sitten järjestetään?
- No periaatteessa, sitä mä just ajattelin tässä vähän aikaa sitte, että eipä oo meiltä paljon kysely, ku on noi säännöt vetäny tänne.
- Joo joo. Että haluaisit osallistua enemmän sitte?
- Emmää tiiä, haluisinko mä osallistua, mutta sillei, että kuitenkin. Kyllä ne tietysti jotain kai kyselee, jos tulee jotain sääntöjä, mutta ei ne paljoo. (Poika, 16)

- No kuka päättää täällä asioista?
- Ilari.
- Pystyt sä ite vaikuttaa mihinkään?
- No empä pahemmin että. Tai kyllä mä, jotain toiveita voi Ilarille sanoo, mutta en omasta mielestäni hirveesti voi vaikuttaa.---
- Tota no tosta vaikuttamisesta vielä sitten niin, jos susta tuntuu, et sä et voi vaikuttaa siihen niin, onks ollu ihan jotain semmosii tilanteita, että sä oisit ehottanu jotain tai sitte?
- Ei oo. Että emmä oo pahemmin mitään ehotellukaan, et luulis vaa, että. Tai no kyllä mä varmaan pystysin sinänsä, et jos mä Ilarille jotain toiveita ja jos ne ois hyviä nii kyllä se sitte saattas, mutta.
- No mitä mieltä sä oot sitte siitä, että tässä on joku aikuinen sitte sanomassa sen viimeisen sanan?
- No se on ihan hyvä.
- Miks?

- No emmää tiiä. Koska eihän siitä mitään tulis, jos joku viistoista vuotias täällä päättäs asiota nii. (Poika, 14)

Vaikka nuoret eivät siis välttämättä kokeneet vaikutusmahdollisuuksiaan kovin suuriksi, oli heistä kuitenkin hyvä, että hankkeessa on joku aikuinen, joka toimii viimeisenä tuomarina, jonka kanssa sopia asioista. Omiin päätöskykyihinsä he eivät siten tuntuneet luottavan. Myös valvojien mielestä oli hyvä, että mukana toiminnassa on aikuinen, mutta he luottivat muita nuoria enemmän vaikutusmahdollisuuksiinsa nuokkarin asioissa. He olivat saaneet olla mukana valvojien kokouksissa äänestämässä joistain päätettävistä asioista. Heidän kauttaan myös muut nuoret saivat äänensä kuuluville.

- Onks se sun mielestä ihan tarpeellinen rooli? (Kotimäki päättämässä asioista)
- Joo, on se ihan sillei, että ku justii on näitä semmosia sääntöjä ja tämmösiä näin, että on tietenki aina vähän erilaisia näkemyksiä kaikilla, että miten pitäs hoitaa. Ni on se ihan hyvä, että on sitte joku, joka päättää, että sanoo sitte, miten se asia sitte lopullisesti on.
- No ilmeisesti näihin voi kuitenkin vaikuttaa aika pitkälle itekki?
- Kyllä voi sillei, että. Että on meillä kai joskus ollu sitte äänestystäki, että joskus joistain asioista, niinku siellä valvojien palaverissa, että miten sitte tehään. Vähän niinku että kyllä tosi paljon saadaan iteki olla mukana vaikuttamassa niihin asioihin.
- Entäs sitte nää nuoret, jotka täällä käy? Onks ne mukana erikseen, esittäks ne teille toiveita?
- Ne esittää ehkä justiin lähinnä tällei, että tulee illan aikana puhumaan, mitä ne haluais ja sillei.
- Minkälaisia on tullu?
- No mitäs niitä. No sillan alussa varsinki, että esimerkiks biljardipöytä on tullu justiin nuorilta, että ne haluis biljardipöyän. Ja sit se tuli. Ja pingispöytäki tais olla semmonen. Kaikke semmosta, että mitä vois olla tai sillei että. (Tyttö, iltavalvoja, 18)

5 Pohdintaa

5.1 Nuokkari “puoli-instituutiona”

Laine (2000, 14) tarkastelee tutkimuksissaan koulua yhteiskunnallisena instituutiona, joka välittää sekä yhteiskuntaan sosiaalistavaa, sopeuttavaa ja kontrolloivaa että myös tuottavaa ja organisoivaa rationaliteettia. Ristikivitaloa voi tarkastella eräänlaisena vapaaehtoisena “puoli-instituutiona”, jolla kuitenkin voi katsoa olevan samanlaisia tehtäviä tai vaikutuksia kuin koululla instituutiona. Oppimiskäsitykset ovat viime aikoina muuttuneet siten, että oppimista nähdään tapahtuvan kaikilla elämänaaloilla. Samalla koulun merkitys oppimisympäristönä on vähentynyt ja nuorten vapaa-ajan käyttöön on alettu kiinnittää enemmän huomiota siinäkin mielessä, että ollaan huolissaan siitä, mitä nuoret vapaa-ajalla oppivat ja voiko tätä oppimista mitenkään ohjata. Nuokkarilla ollessaan nuoret oppivat sosiaalisia perustaitoja, kuten toisten huomioonottamista sekä yhteisten pelisääntöjen laatimista ja noudattamista. Vaikka nuoret Ristikivitalossa saavatkin olla varsin vapaasti, on toiminnan rajoituksena kuitenkin yhteiskunnassa yleensä hyväksyttävänä pidetyt normit. Hankkeen järjestäjät puhuvatkin nuorten turvallisesta tiestä aikuisuuteen ja kasvamisen aiheuttamien ongelmien helpottamisesta. Tarkoitus on siis nimenomaan sopeuttaa kasvavat nuoret siihen yhteiskuntaan, jossa he elävät ja opettaa heidät suhtautumaan oikein sen lieveilmiöihin (huumeet, rikollisuus, syrjintä). Tämä sopeuttaminen tapahtuu kontrolloidusti, mutta samalla pitkälti itsekasvatuksellisuuden periaatteita noudattaen, ovathan kontrolloijina osittain toiset nuoret. Tämänkin kontrolli tosin tuo paikalle turvallisuuden tunnetta.

Ristikivitalon puoli-instituutiona voi nähdä sisältävän piirteitä nuorten elämismailmoista niin koulusta, kodista kuin kadustakin. Tämä tulee jossain mielessä esiin, kun nuoret kertovat tavallisesta päivästäan. Koti, koulu ja nuokkari muodostaa sen kolmion, jossa heidän aikansa arkisin kuluu. Toisaalta nuokkari on monelle nuorelle vaihtoehto kaupungilla tai ulkona ololle. Olennainen piirre nuokkarissa puoli-instituutiona on vapaaehtoisuus. Sinne voi tulla tai olla tulematta aivan kuten itse haluaa, eikä poissaoloja tarvitse korvata. Tosin eräänä pakottavana ominaisuutena nuokkariin liittyen voi nähdä sosiaalisen paineen. Eräs poika kertoi olevansa vähän kyllästynyt olemaan aina nuokkarilla, mutta tuli sinne, koska kaveritkin tulivat.

5.2 Ristikivitalon nuoret toisina

Kuten olen jo aiemmin todennut, etnografisessa tutkimuksessa tutkittavat nähdään aina jotenkin ongelmallisina ja heitä tutkitaan tutkijan omista lähtökohdista käsin. Entä tulevatko nuoret Ristikivitalossa muuten määriteltyä ongelmallisiksi toisiksi? Kyllä, ainakin siinä mielessä, että koko Ristikivitalohanke on lähtöisin aikuisilta, heidän lapsistaan kantamasta huolesta. Aikuiset (ristikiveläiset vanhemmat) näkevät nuoruuden ongelmalliseksi, joksikin, josta pitäisi löytää turvallinen tie onnellisesti aikuisuuteen. Hankkeen vetäjien puheista voikin saada sellaisen kuvan, että ilman tätä nuokkaria (ja muita vastaavanlaisia toimintoja) nuoret olisivat tuomittuja käyttämään huumeita, liittymään uusnatsiporukoihin ja yleensäkin pilaamaan elämänsä. Aikuiset siis kokevat pelastavansa nuoret tältä kohtalolta, ja kunhan vain nuoret ovat päässeet turvallisesti aikuisiksi, kriisi on ohi.

Ristikivitalossa nuoret saavat periaatteessa olla kuten haluavat, kunhan vain noudattavat joitain ensisijaisia (aikuisten laatimia) sääntöjä. Tämän ehdon täyttämisen jälkeen nuoret saavat suurimmaksi osaksi rauhassa olla toisia, sillä ensimmäiset (aikuiset) eivät nuokkarilla juurikaan käy. Vaikka minäkin tutkijana työnnän nuoret ongelmallisen toisen rooliin, en ehkä kuitenkaan koe nuoria aivan niin ongelmallisiksi kuin Ristikivitalohankkeen vetäjät. Kun ensimmäisiä kertoja menin nuokkarille, sain turhaan etsiä niitä ongelmaisia nuoria yksilöitä, joita olin ennakkotietojen varassa odottanut löytäväni.

Miten nuoret sitten itse suhtautuvat toisen asemaansa? Alasuutarin (1989, 71) mukaan nuorilla on elämäntilanteensa (”toisena” kulttuurina oleminen) vuoksi ”edellytykset nähdä elämänsä ulkoapäin, liikkua hyvien informanttien tapaan sujuvasti kahden kulttuurin välisessä rajatilassa.” Päälimmäinen vaikutelmani Ristikivitalon nuorista on, että he varsin hyvin tiedostavat sen, että aikuiset kokevat heidät jotenkin ongelmallisiksi. Haastattelemanuoret eivät kuitenkaan tuntuneet ottavan tätä kovin vakavasti. He toistelivat aikuisilta kuulemiaan fraaseja nuorisosta (”nuorten hyväksi”, ”puhtaamman nuorison puolesta”), mutta eivät tuntuneet liittävän niitä itseensä (mutta ehkä kuitenkin muihin nuoriin?). He eivät kapinoi tai kritisoi tätä ongelmallista kuvaa vastaan vaan käyttävät surutta hyväkseen sitä, että heitä pidetään ongelmallisina: pelaavat tietokoneilla ja biljardilla, kun niitä mahdollisuuksia heille kerran tarjotaan.

Jossain määrin tavalliset nuokkarilla käyvät nuoret määrittyvät toisiksi myös suhteessaan nuokkarin iltavalvojiin. Vaikka toiset valvojista puhuvatkin nuorista ystävinä eivätkä tee eroa heidän ja

muiden nuorten välille, oli joidenkin valvojien asenne erilainen. Näille valvojille muut nuoret olivat niitä, jotka tunkevat pattereita vedenkeittimeen ja soittavat musiikkia liian lujaa.

Toisen roolistaan huolimatta nuoret ovat ottaneet paikan omakseen. Kerroin jo aiemmin rooliini liittyvästä keskustelusta, jonka kävin muutamien nuorten kanssa ollessani nuokkarilla eräänä lauantai-iltana. Episodi teki minulle selväksi sen, että nuoret suhtautuvat suojelevasti nuokkariinsa, vaikkei kukaan nyt humalaista poikaa hakenutkaan pois viereltäni istumasta. Nuoret kuitenkin selvästi välittävät siitä, millaisen kuvan nuokkarista antavat, ehkä siksi, että pelkäävät sen säilymisen puolesta. Kyse voi olla myös siitä, että nuoret pelkäsivät omaa paljastumistaan ja porttikieltoa, mutta toisaalta huolissaan oltiin myös silloin, kun itse ei oltu humalassa.

Hankkeen vetäjien esittämä tavoite pitää nuoret pois kaupungin kaduilta, on yleisesti ottaen nuorten mukaan onnistunut. Monet nuorista kertovat itsekin siirtyneensä viettämään aikaansa ulkoa tai kaupungilta nuokkarille. Toisaalta jotkut huomauttavat, että samat nuoret viettävät aikaansa niin kaupungilla kuin nuokkarillakin. Varmasti voi kuitenkin sanoa, että ristikiveläiset nuoret viettävät entistä vähemmän aikaansa kaduilla. Myös vetäjien toinen tavoite eli tarjota nuorille mahdollisuuksia kehittää itseään, on toteutunut. Konkreettisesti kyse voi olla joidenkin kohdalla esimerkiksi tietokoneenkäyttötaidoista, mutta ennen kaikkea sosiaalisista taidoista ja vastuuntunnosta.

5.3 Vastuullisuus ja itsekasvatuksellisuus

Yksi iltavalvojista kertoi muuttuneensa siten, että hänen vastuuntuntonsa on lisääntynyt erilaisten projektien myötä. Hän myös sanoi, että valvojan arvovalta ja ilmeisesti myös tehtävät säilyvät, vaikkei olisikaan juuri oma valvontavuoro. Tästä olen saanut jonkin verran ristiriitaisia havaintoja. Kun saavuin nuokkarille eräänä iltana, ei sen illan valvojaa meinannut löytyä. Silloin eräs toinen valvoja otti valvojan roolin. Sen sijaan ollessani nuokkarilla eräänä lauantaina, kun paikalla oli myös pari humalaista, ei toisen vuoron valvoja puuttunut asiaan, sanoi vain, että hänen vuorollaan pitää olla kunnolla. Toisaalta ei kukaan muukaan puuttunut humalassaoloon niin, että olisi käskenyt humalaisia lähtemään. Kaikki suhtautuivat juomiseen melko neutraalisti.

Vaikka kaikki valvojat eivät itse tiedostakaan, että olisivat tehtävänsä myötä kasvaneet jotenkin vastuuntuntoisemmiksi, uskon näin kuitenkin tapahtuneen. Ainakin he ovat joutuneet ratkaisemaan

vastuun mukanaan tuomia ikäviäkin ongelmia esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa heidän on pitänyt käskä jotakuta kaveriaan lähtemään nuokkarilta tämän rikottua sääntöjä. Vastuu onkin tuonut mukanaan myös valtaa, jonka oikeudenmukaisesta käytöstä he tekevät jatkuvasti (tiedostamattaan) ratkaisuja. Lisäksi jo pelkkä sitoutuminen valvojan tehtäviin ja oman vuoron hoitamiseen säännöllisesti vaatii nuorelta vastuuntuntoa.

Entä sitten muiden nuorten vastuuntunto? Eräs valvoja kertoi, että hän oli alussa tuskastunut nuoriin, kun kaikki olivat kyllä innoissaan paikasta, mutta hajottivat silti paikkoja ja riehuivat. Sitten nuoret ovat kyllä oppineet olemaan kunnolla ja ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään. Nykyään yhteisiä pelisääntöjä noudatetaan jo hyvin. Monet nuorista ovat itsekin kiinnostuneita valvojan paikasta, tosin lähinnä siitä saatavien etuuksien vuoksi. He ovat nuokkarilla ollessaan kuitenkin nähneet, mitä valvojan velvollisuuksiin kuuluu, eivätkä näkemänsä perusteella pelkää siihen kuuluvaa vastuuta. Kuitenkaan nuoret eivät viettäessään iltaa nuokkarilla itse puutu muiden nuorten tekemisiin, vaikka nämä rikkoisivat sääntöjä, vaan jättävät valvonnan valvojille.

Muutenkaan nuoret eivät koe pystyvänsä kantamaan vastuuta koko hankkeesta ilman aikuisen apua. He pitävät hyvänä sitä, että mukana on aikuinen sanomassa viimeisen sanan. Omiin tai toisten nuorten päätöksentekokykyihin he eivät luota suuremmissa asioissa. Nuoret eivät muutenkaan luota itseensä ja toisiinsa. He nimittäin uskovat, että ilman iltavalvojen läsnäoloa nuokkarilla vallitsisi kaaos.

5.4 Yhteisön tarve

Selvää on, että nuokkari on nuorille hyvin tärkeä paikka. Suurin osa haastatelluista käy siellä lähes päivittäin ja sanoo muidenkin tekevän niin. Nuoret eivät löytäneet nuokkarista juurikaan huonoja puolia. Mainittuja huonoja puolia olivat muun muassa liian pienet tilat ja haju. Yleisesti ottaen he kuitenkin olivat varsin tyytyväisiä nuokkariin ja eräs poika sanoikin suoraan, että “ei mun mielestä tätä pie mitenkään muuten parantaa”. Poika halusi vain muutettavan aukioloaikoja siten, että sunnuntaisinkin pääsisi paikalle.

Kysymykseen “mikä nuokkarissa on parasta?” nuoret vastasivat useimmiten jollain toiminnalla kuten tietokoneet tai biljardi. Monille tärkeää nuokkarissa oli se, että se tarjoaa mahdollisuuden

harrastaa. Kuitenkin haastatteluissa kävi ilmi, että nuokkarilla käy myös sellaisia nuoria, joilla olisi samat harrastusmahdollisuudet (omat tietokoneet) kotona. Kuitenkin he tulivat nuokkarille pelaamaan juuri noita samoja pelejä. Tämä näytti minusta erikoiselta senkin takia, että välillä jotkut pojat näyttivät pelaavan omaa peliään aivan hiljaa tuijottaen vain tietokoneen näyttöä ottamatta muihin kontaktia. Tosin en juurikaan tunne tietokonepelejä, joten en voi varmasti sanoa miten sosiaalista niiden pelaaminen on. Toki monet kommentoivat omaa ja toisten pelaamista jatkuvasti ääneen. Lisäksi välillä nuokkarilla näytti siltä, että nuoret eivät siellä juurikaan mitään tee. Esimerkiksi jotkut tytöt saattoivat vain istua sohvalla ja tarkkailla muiden tekemisiä.

Tämä kertoo mielestäni yhteisön tarpeesta. Mieleeni tuli tiedotusvälineissä käyty keskustelu laatuajasta. Keskustelussa on viime aikoina kritisoitu aiemmin ylistettyä laatuajaa, jossa vanhemmat täyttävät lyhyen yhdessäoloajan lastensa kanssa kaikenlaisella toiminnalla. Nyttemmin laatuajaa ja yhteistä toimintaa tärkeämpänä lasten ja vanhempien välillä pidetäänkin yksinkertaisesti yhdessäoloa arjessa. Tämä näyttäisi olevan tärkeää myös Ristikivitalon nuorille keskenään. Kun nuorilta kysyi, mitä nuokkari heille merkitsee, esiin nousi se, että kaikki kaveritkin käyvät siellä. Nuoret ilmoittivat tärkeäksi sen, että heillä oli joku paikka mihin mennä. Siis vaikka nuoriin mielikuvissa yhdistetään vauhti ja toiminta, kaipaavat nuoret myös rennosti ottamista ja paikkaa, missä olla yhdessä. Tämä on ristiriidassa sen ajatuksen kanssa, että jälkitraditionaalisessa yhteisössä pelkkä yhdessäolo tai "sosiaalisuus" ei olisi enää keskeistä, vaan asiasisällöt olisivat tätä tärkeämpiä (Laine 1997, 142). Nuokkarilla käynti on lisännyt nuorten elämässä kavereiden kanssa oloa.

6 Yhteenveto

Tutkielmassani olen esitellyt Ristikivitalohanketta sen perustajan Ilari Kotimäen kertomana. Hänen mukaansa hanke on nuorisotyötä, jonka tavoitteita ovat muun muassa nuorten pitäminen omalla alueella kaupungin katujen sijaan heidän aikuistumiseensa asti. Lisäksi nuorille on haluttu tarjota mahdollisuuksia kehittää itseään. Ainakin Kotimäki itse uskoo näiden tavoitteiden myös toteutuneen. Vaikka en tutkimuksessani pyrkinytkään selvittämään näiden tavoitteiden toteutumista minkään tilastoitavien seikkojen perusteella, voin esittää tuntemukseni, että nämä tavoitteet näyttävät ainakin jossain määrin toteutuvan. Samaa mieltä olivat suurimmaksi osaksi myös haastattelemani nuoret.

Tutkielmani johdannossa asetin itselleni tutkimustehtäväksi pyrkiä selvittämään myös seuraavia kysymyksiä: millainen paikka nuokkari nuorten mielestä on, miksi nuoret käyvät nuokkarilla ja mitä he sieltä saavat. Kuten jo alussa sanoin, ei tällaisiin kysymyksiin ole yhtä oikeaa vastausta, vaan monta aivan yhtä oikeaa. Yritän tässä kuitenkin vastata näihin kysymyksiin lyhyesti, vaikka pelkäänkin silloin antavani vastauksiksi naiiveja yksinkertaistuksia ja itsestäänselvyyksiäkin. Nuokkari on nuorille hyvin tärkeä paikka. Se on paikka, jonne voi tulla milloin tahansa ja tavata ystäviä. Nuokkari on paikka, jonka nuori voi kokea omakseen yhdessä muiden nuorten kanssa. Koska se on hänen oma paikkansa, saa hän olla siellä vapaasti. Kotimäki sanoi Ristikivitalon olevan nuoren koti monta tuntia päivässä. Tämän voisikin sanoa olevan varsin osuva luonnehdinta nuokkarista, ainakin siinä mielessä, että se on nuorten yhteinen olohuone. Kotiin liittyvää yksityisyyttä se ei tarjoa, eivätkä nuoret sieltä sellaista haekaan ainakaan suhteessa muihin nuoriin. Päinvastoin nuokkarilla nuoret saavat kokea yhteenkuuluvuutta muiden nuorten kanssa. Jossain määrin nuoret hakevat nuokkarilta yksityisyyttä suhteessa aikuisiin, sillä he tulevat sinne esimerkiksi hermostuessaan vanhempiinsa. Lisäksi nuokkari tarjoaa harrastusmahdollisuuksia ja luottamustehtäviä, joiden hoitamisen kautta nuoret saavat tunnustusta aikuisilta.

Tämän tutkielman tekeminen on ollut minulle tilaisuus opetella tutkimuksen tekoa. Päälimmäisin tunnelma, joka minulla on ollut koko prosessin ajan, on ollut epävarmuus. Kun tekee jotain ensimmäistä kertaa, ei oikein voi tietää, onko menossa oikeaan suuntaan vai ei, tai onko edes olemassa mitään oikeaa suuntaa, vaan vain monta eri mahdollisuutta. Oikeastaan huomaamattanikin olen tehnyt monia valintoja, jotka ovat muokanneet tutkielmani tällaiseksi kuin se nyt on. Näitä ovat selkeimmin olleet aiheen rajaukseen liittyvät valinnat. Prosessin aikana mielessä on käynyt monia

mielenkiintoisia näkökulmia, joita myös voisi selvittää tähän hankkeeseen liittyen: nuorten vanhempien, viranomaisten, alueen asukkaiden tai muidenkin hankkeen parissa työskentelevien näkemykset hankkeesta. Lisäksi olisin voinut saada valitsemastani nuorten näkökulmasta enemmän irti esimerkiksi viettämällä nuokkarilla enemmän aikaa ja uskaltamalla kysyä nuorilta henkilökohtaisempia asioita kuin nyt kysyin. En myöskään ole juurikaan huomionnut tekstissäni muita nuorisotutkimuksia, vaan tehnyt Ristikivitalohankkeeseen keskittyvän kuvailevan tutkimuksen. Toisaalta tutkimuksen teosta voisi halutessaan saada itselleen iäisyysprojektin, jota voisi jatkaa loputtomiin. Jossain vaiheessa on kuitenkin vain päätettävä olla tyytyväinen siihen, mitä on saanut aikaan ja siirtyä muiden tehtävien pariin. Minulle se hetki on tullut nyt, tutkimalleni Ristikivitalohankkeelle ei puolestaan loppua näy.

Ristikivitalohanke on toimintaa, joka elää jatkuvasti osallistujien ideoiden pohjalta. Siksi tässäkin tutkielmassa on jäänyt kertomatta paljon erilaisista hankkeen oheisprojekteista. Olenkin esitellyt hanketta sen mukaisesti, millaisena se näyttäytyi hieman yli vuoden toiminnan jälkeen. Aineistoni keräämisen jälkeen hankkeessa on tapahtunut paljon uutta ja mielenkiintoista. Hankkeen jatkoa voi kiinnostunut lukija varmastikin seurata tiedotusvälineistä.

Lähteet

- Alasuutari, Pertti (1989) *Erinomaista, rakas Watson. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Hanki ja jää.
- Eräsaari, Leena (1995) *Kohtaamisia byrokraattisilla näyttämöillä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1996) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja C 13. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Geertz, Clifford (1973) *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books, Inc., Publishers.
- Grönfors, Martti (1982) *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät*. Juva: WSOY.
- Keskisuomalainen 21.2.2001. *Suomalaisnuoret kuuluvat yhä Euroopan kärkijoukkoon ryyppäämisessä. Rajuissa viinamaissa vanhempien valvonta vähäisintä*.
- Laine, Kaarlo (1997) *Ameba pulpetissa. Koulun arkikulttuurin jännitteitä*. Jyväskylä: SoPhi.
- Laine, Kaarlo (2000) *Koulukuvia. Koulu nuorten kokemistilana*. Jyväskylä: SoPhi.
- Laitinen, Hanne (1984) *Näkökohtia osallistuvan havainnoinnin menetelmään*. Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan laitos. Tutkimuksia 67.
- Puuronen, Vesa (1997) *Johdatus nuorisotutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Rabinov, Paul (1977) *Reflections on Fieldwork in Morocco*. Berkeley: University of California Press.